

PHỤ LỤC I
CÂU-XÁ LUẬN TỤNG BẢN - Devanāgarī
Abhidharmakośasya mūlapāṭhaḥ

* Nguồn trích lục:

Abhidharmakośa & Bhāṣya of Acharya Vasubandhu with Sphutārthā Commentary of Acārya Yaśomitra, part I (I and II Kośasthāna), critically edited by Swami Dwarikadas Shastri, Bauddha Bharati, 1970.

१. अभिधर्मकोशस्य मूलपाठः

प्रथमकोशस्थानम्

(चतुर्निर्देशः)

या सर्वथासर्वहतान्धकारा
 संसारपद्मिण्य् अगदुज्जहार ।
 तस्मै नमस्कृत्य यथार्थशास्त्रे
 शास्त्रं प्रवक्ष्याम्वभिधर्मकोशम् ॥ १ ॥

महाऽमला सानुधराऽभिधर्म-
 स्तत्मास्तये यापि च शक्यं धारणम् ।
 तस्वार्थतोऽस्मिन् समनुप्रवेशात्
 स चाधयोऽस्येत्यभिधर्मकोशा ॥ २ ॥

वर्णाणां प्रविशयमन्तरेण नास्ति
 क्लेशानां यत उपशान्तयेऽभ्युपाया ।
 क्लेशैश्च भवति भवार्णवेऽत्र लोका-
 स्तद्देतोरत उदितः क्लेशैश्च दाह्या ॥ ३ ॥

साक्षयानाकाशा धर्माः संस्कृता मार्गवर्जिताः ।
 साक्षया साक्षयस्तेषु यस्मात् समनुशेरेते ॥ ४ ॥
 मनासा वा मार्गसत्यं विविधं चाप्यसंस्कृतम् ।
 भावार्थं ह्यौ निरोधो च तत्राकाशमनावृतिः ॥ ५ ॥

प्रतिस्वभ्यामिरोधो यो विसंयोगः पृथक् पृथक् ।
 उत्पादान्यन्तविष्णोऽन्यो निरोधोऽप्रतिसंख्यया ॥ ६ ॥
 ते पुनः संस्कृता धर्मा रूपाविसंस्कृतप्रचक्रम् ।
 त एवाऽत्वा कथावस्तु सनिःसाराः सयस्तुकाः ॥ ७ ॥

ये साक्षया उत्पादानस्कन्धास्ते सरणा अपि ।
 बुद्धं समुद्ययो लोको रहित्यान् भवन्ते ॥ ८ ॥
 ह्यं पञ्चेन्द्रियाप्यर्थाः पञ्चाऽभिधर्मिरेव च ।
 अविद्याकाशया रूपप्रसादात्सद्गुरावयः ॥ ९ ॥

भाष्यसुबुद्धार्थसहितेऽभिधर्मकोशे

रूपं विधा विधातिधा चान्दस्ववर्षिषो रसा ।
 बोधा प्रसुविषो वाचाः सुस्योक्तवशात्प्रसुम् ॥ १० ॥
 विमिसानिचकस्यापि पौऽनुबन्धः सुभाषुषा ।
 महाभूताभ्युपादाव सा षड्विधतिरुच्यते ॥ ११ ॥
 भूतानि पृथिवीधातुरप्तेजोवायुधातवा ।
 भूत्यादि कर्मसंस्क्रियाः अरस्नेहोष्णतेरथाः ॥ १२ ॥
 पृथिवी वर्णसंस्थानमुच्यते लोफसंज्ञया ।
 आपस्तेजश्च वायुस्तु धातुरेव तथापि च ॥ १३ ॥
 इन्द्रियार्थास्त एवेष्टा वृथाप्यत्मधातवम् ।
 वेदानां तु भवा संज्ञा मिमित्तोद्ग्रहणार्थिका ॥ १४ ॥
 धातुभ्योऽन्ये तु संस्कारस्कन्ध एते पुनश्च यथा ।
 धर्मावतनधातवस्थाः सहाधिपत्यसंस्कृतेः ॥ १५ ॥
 विज्ञानं प्रतिविज्ञप्तिर्भेदभावतर्क च संज्ञा ।
 धातवः सत च मताः बहु विज्ञानान्यथो मताः ॥ १६ ॥
 वृष्णामन्वस्तारत्तिं विज्ञानं वदि चकमत्तम् ।
 बहुभ्रम्यसिद्धधर्म्यं धातवोऽद्यादश स्मृताः ॥ १७ ॥
 सर्वसंग्रह एकेन स्कन्धेनाप्यतनेन च ।
 धातुना च स्वभावेन परमावधियोगतः ॥ १८ ॥
 जातिभोक्षरविज्ञानसामान्यद् एकधातुतः ।
 जित्तेऽपि बहुतरदीनां शोभार्थं तु द्वयोर्भवः ॥ १९ ॥
 रास्यायद्दरगोत्रार्थाः स्कन्धावतनधातवः ।
 मोहेन्द्रियरुचिर्त्रैधातु तिस्रः स्कन्धाविवेशनाः ॥ २० ॥
 विवाहमूलसंसारहेतुत्वात् क्रमकारणात् ।
 चैतेभ्यो वेदानासंज्ञे पृथक् स्कन्धौ निवेशितौ ॥ २१ ॥
 स्कन्धेष्वसंस्कृतं नोक्तधर्म्यवोगात् क्रम पुनः ।
 यथोदाहिकसंज्ञेशमाज्जनाद्यर्थधातुतः ॥ २२ ॥
 प्राक् पञ्च धातमानाभ्यां च मौक्तिकार्थ्याश्चतुष्टयम् ।
 दूराशुतरहृत्याऽन्यद् यथास्थानं क्रमोऽद्यथा ॥ २३ ॥
 विशेषणार्थं प्राधान्याद् बहुधर्माप्रसंगहात् ।
 एकमावतनं रूपमेकं धर्माख्यमुच्यते ॥ २४ ॥
 धर्मस्कन्धसहस्राणि यान्यशीति जगौ मुनिः ।
 तानि वाक् नाम वेत्सेषां रूपसंस्कारसंग्रहः ॥ २५ ॥

अथ विद्यायाः शतिकाः

वासुदेवस्य हृदये । स्वतः प्रादिनां कर्मणाः ॥
 करित्वा विद्यायास्तु । धर्मोऽप्युपनिषत् ॥ २४ ॥
 तथास्यैऽपि प्रयागेन । स्वतः प्रादिनां कर्मणाः ॥
 प्रतिपाद्या प्रयोक्तुं सप्रकार्यं स्वतः स्वयम् ॥ २५ ॥
 किंवा कथायात्वात्प्रयत्नोक्तमस्ती । किञ्च ॥
 विद्यामभ्यस्य विद्वान् । साक्षात् कर्मनिष्पत्तम् ॥ २६ ॥
 समिद्वान् एकोऽपि कर्म समतिषा वृत्तः ॥
 विद्यायाऽभ्यासकृता मन्त्रो न पराकर्मणात्कृतः ॥ २७ ॥
 विद्यायां कामधात्वज्ञाः सर्वे कर्म कर्तुमर्हन् ॥
 विना गन्धर्वस्यार्थविज्ञानविद्वान्प्रयत्नैः ॥ २८ ॥
 अथवासा मन्त्रोऽप्युपनिषत्प्रयत्नैः ॥
 साक्षात्कथायात्वात्प्रयत्नोक्तमस्ती ॥ २९ ॥
 सपितृविद्यायां हि पञ्चविज्ञानधातवाः ॥
 कल्पयात्वात्प्रयत्नकारणः सोऽपि कर्मव्यवधिताः ॥ ३० ॥
 निरूपणात्प्रयत्नविकल्पेनाविकल्पकाः ॥
 तौ प्रज्ञा मानसी भवता स्मृतिः सर्वैव मानसी ॥ ३१ ॥
 सद्यः सात्त्विकमग्निभ्रातृवोऽर्थं न धर्मतः ॥
 नवात्तुपात्तान्ते कादो शम्भुभ्रातृन्ते नव द्विधा ॥ ३२ ॥
 स्वहृदयं द्विविधं सोऽपि कर्मव्यवधिताः ॥
 धर्मव्यवधिताश्च सञ्चिन्त दश द्विविधाः ॥ ३३ ॥
 द्विविधं द्विविधं चैव नान्यं धातुसमुत्पद्यम् ॥
 वदन्ते तुल्यव्यवधिताश्चो विद्यादो दृग्भूतुत्पद्यम् ॥ ३४ ॥
 विद्याकर्मोपनिषत्तः पञ्चाभ्यासं विद्याकर्मतः ॥
 न वाच्योऽप्यतिषा मन्त्रो वैश्वदेवविद्याकर्मतः ॥ ३५ ॥
 विद्यायां द्रव्यकानेकः कश्चिन्तः पञ्चमस्ययाः ॥
 वाच्यविज्ञानधातवोः स्वात् पृथग्भ्रातृः सहस्रपि च ॥ ३६ ॥
 द्वादशाभ्यासिकस्य द्विधा कथादीन् धर्मोऽर्थकः ॥
 सभायस्तत्समागमस्य सोऽपि यो न स्वकर्मोऽर्थः ॥ ३७ ॥
 यथा भावमवा देवाः पञ्च चान्त्यात्प्रयत्निषा ॥
 न दृष्टिरेवमस्ति न कर्म नात्यन्तद्वयम् ॥ ३८ ॥
 वाच्यम् । धर्मधातोश्च प्रवेष्टो दृष्टिरेवम् ॥
 पञ्चविज्ञानसदृशा धर्मो दृष्टिरेवम् ॥ ३९ ॥

शान्तिप्रकरणे श्रीमद्भगवद्गीतो

यद्वा कथंति कथंति कथंति न कथंति ।
 विद्वान् पश्यते कथं न विद्वान्पतिं पतः ॥ ४२ ॥
 कथंत्यासपि कथंत्यां पश्यति स्वकर्मणाम् ।
 बहुधापि कथंत्यां पश्यति स्वकर्मणाम् ॥ ४३ ॥
 विद्वान्पि कथंति कथंति कथंति स्वकर्मणाम् ।
 कथंत्यां कथंति कथंति कथंति स्वकर्मणाम् ॥ ४४ ॥
 कथंत्यां कथंति कथंति कथंति स्वकर्मणाम् ।
 कथंत्यां कथंति कथंति कथंति स्वकर्मणाम् ॥ ४५ ॥
 कथंत्यां कथंति कथंति कथंति स्वकर्मणाम् ।
 कथंत्यां कथंति कथंति कथंति स्वकर्मणाम् ॥ ४६ ॥
 कथंत्यां कथंति कथंति कथंति स्वकर्मणाम् ।
 कथंत्यां कथंति कथंति कथंति स्वकर्मणाम् ॥ ४७ ॥
 कथंत्यां कथंति कथंति कथंति स्वकर्मणाम् ।
 कथंत्यां कथंति कथंति कथंति स्वकर्मणाम् ॥ ४८ ॥

द्वितीयं कोटस्थानम्

(इन्द्रियनिर्देशः)

चतुर्भ्योऽपि पञ्चाङ्गमाधिपत्यं प्रथमं किञ्च ।
 चतुर्णां पञ्चाङ्गानां संज्ञेऽप्यवधारणो ॥ १ ॥
 स्वार्थोपलब्ध्याधिपत्यात् सर्वत्र च इन्द्रियम् ।
 स्त्रीत्वंपुंस्त्वधिकृत्यात् तु कायात् स्त्रीपुंत्वभिन्ने ॥ २ ॥
 विकारविपरिवर्तनेऽप्यवधारणाधिपत्यात् ।
 जीवितं वेदनाः शब्दं अज्ञातयोः प्रथमं मुक्ता ॥ ३ ॥
 ज्ञानात्स्वतन्त्र्यात्पुण्यमाहात्म्यमाहातापीन्द्रियं तथा ।
 उत्तरीतरश्चरमिन्द्रियविजायाधिपत्यात् ॥ ४ ॥
 विजायाधिपत्यात् स्थितिं संज्ञेना पत्र च ।
 तन्मात्रं भवेदानं च वाचता वाचविन्द्रियम् ॥ ५ ॥
 मधुमेतन्मयीत्यसिस्थितिप्रयुक्तोऽन्तः ।
 मधुमेतन्मयीत्यसिस्थितिप्रयुक्तोऽन्तः ॥ ६ ॥
 सुखेन्द्रियमज्ञाता वा ज्ञानिकी वेदना सुखम् ।
 ज्ञाता ध्याते सुखे तु वैतसी सा सुखेन्द्रियम् ॥ ७ ॥
 मधुमेतन्मयीत्यसिस्थितिप्रयुक्तोऽन्तः ।
 दीर्घमन्त्रम्, इत्येतां तु मधुमेतन्मयीत्यसिस्थितिप्रयुक्तोऽन्तः ॥ ८ ॥

(कः) विदितं कोशस्थानम्
 प्रमादप्रदोक्तान्ते नच श्रीरथम् नचमः ।
 कपीभिर्जीवितं दुष्के कालवाणि विद्या नच ॥ १ ॥
 विद्याको जीवितं हेवा द्वादशान्नाहकार मते ।
 दीर्घमस्यात् तत्त्वेन सविपाकं वरा विद्या ॥ २ ॥
 मनोऽन्वयिष्यिष्यवादीन्वयकं कुराकं विद्या ।
 दीर्घमस्य मनोऽन्वा च विचितीघान्नेकवा ॥ ३ ॥
 कामासामस्यं द्वित्वा कपातं श्रीपुमिन्द्रिये ।
 दुष्के च द्वित्वाऽऽरुप्यामं सुसे वापोक कपि च ॥ ४ ॥
 मनो विचिचयं मेवा द्वित्वा पुर्मनस्कता ।
 नच भावनवा पञ्च त्वद्वयान्वापि न चयम् ॥ ५ ॥
 कामेभ्यादी विद्याको हे छम्वेते नोपपायुके ।
 तैः नच वा स्त वापी वा नच कनेकेकमुचरे ॥ ६ ॥
 निरोधपस्तुपत्तमभाक्ये जीवितं मवा ।
 उपेक्षा नैव रूपेऽहो कामे दस नवाह वा ॥ ७ ॥
 काममृत्वास्तु क्त्यापि शुभे सर्वत्र पञ्च च ।
 क्वात्तिरन्वयफलयोः सताहवचमिर्बो ॥ ८ ॥
 पकादधामिर्द्वयमुक्तं त्वेकस्य सम्मथाम् ।
 उपेक्षणीकित्तमोपुकोऽवद्यं नवान्विता ॥ ९ ॥
 चतुर्भिः सुखकामाभ्यां पञ्चमिष्यधुरविमान् ।
 जीमन्तवी च दुःखी तु सप्तभिः क्षीन्द्रियादिमान् ॥ १० ॥
 अष्टमिरेकवृष्टमिस्त्वावाकातेन्द्रियाग्नितः ।
 अन्वयान्वादीन्द्रियोपेतकवोदशमिरेन्वितः ॥ ११ ॥
 सर्वास्तीर्निधुमोऽष्टमिर्बिग्नानाः काकजीवितैः ।
 युको बालस्तथाक्ये उपेक्षायुर्मन्युमैः ॥ १२ ॥
 बहुभिर्मुक्तं पञ्चमविदात्वाऽमलवर्जितैः ।
 द्विदिह भव्यां शम्बेकद्विद्वयमकवर्जितैः ॥ १३ ॥
 कामेऽहद्वयकोऽथायः परमाणुनिन्द्रिया ।
 कायेन्द्रियी नचद्रण्यो दशद्वयोऽपरेन्द्रियः ॥ १४ ॥
 विचचेताः सहावद्वयं सर्वं संस्कृतकृते ।
 प्राप्त्वा वा पञ्चवा नैसा महाभूम्याविभेत्ता ॥ १५ ॥
 वेदना वेतना संज्ञा छन्दः स्वर्गा मतिः स्पृष्टिः ।
 मनस्वरोऽविमोक्षक सप्तभिः सर्वभेदति ॥ १६ ॥
 अन्वाऽमनाहः प्रथमिष्यदपेक्षा हीरपत्रपा ।
 मूलव्यमदिजा च दीर्घं च कुराते सदा ॥ १७ ॥

कामि० को० २५

भाष्यसुभाषितविरचितसंक्षेपे

मोहात्प्रमादात् क्षीणीयमानस्य स्थानस्य च ।
 त्रिषु सर्वेषु कृशते स्वाहात्म्यमपमया ॥ २१ ॥
 कोषीयत्वात्प्राप्तयेर्थात्प्राप्त्यर्थं प्रकृतस्य च ।
 मन्वाभार्थविदित्वात् परीक्ष्यमाणमिहा ॥ २७ ॥
 सवित्तकविवारत्वात् कुशले कामयेतसि ।
 प्राप्तिर्वातित्तैतसिका कौकृत्यमधिकं कवित् ॥ २८ ॥
 प्राप्तेधिके स्वकुशले दक्षियुक्ते च विद्यति ।
 हेतुभ्युत्पत्तिं क्रोधाद्यैः कौकृत्येनैकविरादि ॥ २९ ॥
 विद्युत्पद्यमानस्य द्वादशान्याकृते मताः ।
 मित्तं लक्ष्यविरोधिवात् यत्र स्वाद्यधिकं विद्यत् ॥ ३० ॥
 यैकान्यमित्तकुशलात्प्राप्ते प्राप्ते न प्राप्तता ।
 भवान्प्राप्ते मित्तं च विद्यारम्भाप्यतः परत् ॥ ३१ ॥
 कहीयुक्तान्ये भवार्थसिद्धयस्य च ।
 मेव भद्रा मुक्तं हीतो पुना कामरूपयोः ॥ ३२ ॥
 मित्तं चारावौशर्यस्यमते मान उच्यते ।
 मरः स्वयमेव रक्तस्य पर्यादात् तु चेतसः ॥ ३३ ॥
 चित्तं मनोऽथ विज्ञानमेकार्यं चित्तचैतसा ।
 साधयान्कर्मभाकारा सम्युक्तस्य पञ्चधा ॥ ३४ ॥
 विद्युत्कस्तु संस्काराः प्राप्यप्राप्ती समामता ।
 भासिर्वाक समपची जीवितं लक्षणानि च ॥ ३५ ॥
 भास्यकावाद्यञ्चेति प्राप्तिर्वाक्यं समन्वयः ।
 प्राप्यप्राप्ती स्वसन्तानपतिताकां निदोषयोः ॥ ३६ ॥
 श्रेयस्यिकाणां भविष्या शुभदीनां शुभादिषु ।
 स्वयात्तुका त्वसन्तानपतिताकां चतुर्विधा ॥ ३७ ॥
 मिथा नक्षत्रादीनामहेतूनां द्विधा मता ।
 मन्वाकृतसिः सहस्राऽभिज्ञत्वैर्वाधिकान् कृते ॥ ३८ ॥
 निवृत्तस्य च रूपस्य कामरूपस्य सामजा ।
 भक्तिहास्याकृताप्राप्तिः सातीतः प्रातर्वादिषु ॥ ३९ ॥
 कामाद्यामप्यजानां च मार्गस्याप्राप्तिरिष्यते ।
 एकजन्तवं तस्यापिभूत्प्रातर्वात् विहृष्यते ॥ ४० ॥
 संभाषता स्वस्वसायमासिद्धिकमसंविद्यु ।
 निदोषमिच्छन्तं विपाकस्ते बृहत्कला ॥ ४१ ॥

सांख्यसूत्रसंज्ञितसिद्धयर्थोक्तौ

[३]

यद्वासायते पश्य फलं पुनश्चकारजम् ।
 मपूर्वः सङ्कल्पस्य संकल्पोऽविपतेः फलम् ॥ ५८ ॥
 वर्तमानाः फलं पञ्च गृह्णन्ति द्वी प्रयच्छन्तः ।
 वर्तमानान्वर्ततीति द्विषकोऽतीतः प्रयच्छति ॥ ५९ ॥
 द्विषा विपाकजाः वेद्याः प्रथमार्था यथाक्रमम् ।
 विपाकं सर्वत्र दित्वा ती समाना य शेषजाः ॥ ६० ॥
 विपाके सास्तयान्योऽपि सम्प्रयुक्तपरिज्ञिताः ।
 कत्वारः प्रथया वक्ता हेतुवक्ता पञ्च हेतवः ॥ ६१ ॥
 विपाकेषां मन्त्राणां उत्पन्नाः समन्ततराः ।
 मान्दन्तं सर्वधर्माः कारणाकरोऽविपः स्मृतः ॥ ६२ ॥
 विद्वन्मन्त्रो कश्चित् द्वी हेतु कुस्तमयः ।
 आयमाने ततोऽन्वो तु मन्त्रो तत्रिपर्याप्तः ॥ ६३ ॥
 चतुर्मिथिपचैसा वि समापश्चिद्वर्षं विनि ।
 द्वान्मान्ये तु आयन्ते वेद्यारदेः क्रमविनि ॥ ६४ ॥
 द्विषा भूतानि तत्रेतुर्गौतिकाय तु पञ्चधा ।
 विषा भौतिकमन्त्रोत्थं भूतानामेकमेव तत् ॥ ६५ ॥
 कुशाकाकुशले कामे निवृत्तनिवृत्तं ममः ।
 रूपाक्येभ्यः कुशाकादन्वयमानाकारं विषा ॥ ६६ ॥
 कामे तत्र शुभाविद्याविद्यान्यद्वाभ्य एव तत् ।
 दशम्योऽकुशलं तस्मात्त्वारि निवृत्तं तथा ॥ ६७ ॥
 पञ्चम्योऽनिवृत्तं तस्मात् सप्त विद्याभ्यनन्तरम् ।
 रूपे दशैकं च शुभाभ्यनन्तरमन्तरम् ॥ ६८ ॥
 महाभ्यो निवृत्तं तस्मात् षट् निम्बोऽनिवृत्तं पुनः ।
 तस्मात् पञ्चमसक्ये तस्य भौतिः शुभात् पुनः ॥ ६९ ॥
 इव विद्यानि तत् पञ्चा निवृत्तात् सप्त तच्छा ।
 चतुर्ष्वैः शेषमस्मात् तु पञ्चाशैर्षं तु पञ्चकार ॥ ७० ॥
 तस्मात्त्वारि द्विषाणि द्वन्द्वौवानि विद्यातिः ।
 प्रायोगिकोपपत्त्याद्यं शुभं मित्वा विदुः द्विषा ॥ ७१ ॥
 विपाकचैर्वापधिकशैत्यस्याविक्रमैर्मितम् ।
 चतुर्ष्वोऽन्याकृतं कामे रूपे शिल्पविपश्चितम् ॥ ७२ ॥
 द्विषा वैद्यातुके छायाः वर्णा वर्णा द्वयोः शुभे ।
 वर्णाणां रूपे शैले चतुर्ष्वं तस्य रोषिते ॥ ७३ ॥

PHỤ LỤC II

CÂU-XÁ LUẬN TỤNG BẢN – Tạng ngữ

Bản dịch Tây tạng

Phẩm I. Phân biệt Giới - *khams bstan pa*.

Phẩm II. Phân biệt Căn - *dbang po bstan pa*.

phiên âm La-tinh theo Tscherbatsky:

Abhidharmakośakārikāḥ i Abhidharmakośabhāṣyam,

Motilal Banarsidass, 1992. ký hiệu: Tscher.

Đối chiếu,

1. Ấn bản **sde-ge** [*bstan- 'gyur/ mngon pa' i skor*],
CD#7 số hiệu 23703140_mngon -a_ku.PDF, tờ 2
ff. Ký hiệu: sde.
2. Ấn bản Bắc kinh: 西藏大藏經丹殊爾阿毘達磨部
— (The Tibetan Tripitaka - Peking Edition -
Bstan-hgyur - mñon-paḥi bstan-bcos I, vol. 115,
No.5590, trang 115, tờ 1, hàng 1 ff. Ký hiệu: pe.

Ấn bản Tscherbatsky chỉ đến tụng ii.46a-b. Các tụng còn
lại, theo sde-ge.

rgya gar skad du

a bhi dha rma ko sha ka ri ka//

bod skad du

chos mngon pa'i mdzod kyi tshigs le'ur byas pa//

'jam dpal gzhon nur gyur ba la phayg 'tshal lo/

[KHAMS BSTAN PAS]

(sde. 2.1/ pe. 115.1.1)

gang zhig kun la mun pa gtan bcom zhing/

'khor ba'i 'dam las 'gro ba drang mdzad pa/

don bzhin ston pa de la phyag 'tshal nas/

chos mngon mdzod kyi bstan bcos rab bshad bya//1//

chos mngon shes rab dri med rjes 'brang bcas/

de thob bya phyir gang dang bstan bcos gang/

'dir de don du yang dag chud phyir ram/

'di yi gnas de yin pas chos mngon mdzod//2//

chos rnam rab tu rnam 'byed med par nyon mongs rnam/

gang phyir nye bar zhi bar bya ba'i thabs med la/

A-ti-ḍat-ma câu-xá

nyon¹ mongs pas kyang 'jig rten srid mtsho 'dir 'khyams
te/

de bas de phyir 'di ni ston pas gsungs so lo//3//

zag bcas zag pa med chos rnam/

lam ma gtogs pa'i 'dus bya rnam/

zag bcas gang phyir de dag la/

zag rnam kun tu rgyas par 'gyur//4//

zag med lam gyi bden pa dang/

'dus ma byas rnam gsum yang ste/

nam mkha' dang ni 'gog pa gnyis/

de la nam mkha' mi sgrib pa//5//

so sor btags pas 'gog pa gang/

bral ba² so so so so yin/

skye la gtan du gegs byed pa/

'gog gzhan so sor brtags min pas//6//

'dus byas chos rnam de dag kyang/

---

¹ Stcher: zhon.

² sde: bral ba'o.

gzugs la sogs pa'i phung po lnga³/
de dag nyid dus gtam gzhi dang/
nges par 'byung bcas gzhi dang bcas//7//

gang dag zag bcas nyer len pa'i/
phung po'ang de dag 'thab bcas kyang/
sdug bsngal kun 'byung 'jig rten dang/
lta gnas srid pa'ang de dag yin//8/

gzugs ni dbang po lnga dang don/
lnga dang rnam rig byed min nyid/
de dag rnam kyi rnam shes rten/
mig la sogs gzugs dang ba rnam//9/

gzugs rnam gnyis dang rnam nyi zhu/
sgra ni rnam pa brgyad yod de/
ro ni rnam drug dri rnam bzhi/
reg bya bcu gcig bdag nyid do//10//

g.yengs dang sems med pa yi yang/
dge dang mi dge rjes 'brel gang/

---

³ Stcher: snga.

A-ti-đat-ma câu-xá

‘byung ba che rnam rgyur byas pa/
de ni rnam rig byed min brjod//11//

‘byung ba dag ni sa khams dang/
chu dang me dang rlung khams rnam/
‘dzin pa la sogs las su grub/
sra gsher dro nyid g.yo ba rnam//12//

‘jig rten gyi ni tha snyad du/
kha dog dbyibs la sa zhes brjod/
chu me yang ngo rlung tshogs khams/
nyid yin de dang ‘dra ba’ang yin//13//

dbang don de dag kho na la/
skye mched dang ni khams bcur ‘dod/
tshor ba myong ba’o ‘du shes ni/
mtshan mar ‘dzin pa’i bdag nyid do//14//

‘du byed phung po bzhi las gzhan/
de gsum rnam rig byed min dang/
‘dus ma byas rnam bcas pa ni/
chos kyî skye mched khams shes bya//15//

rnam shes so sor rnam rig pa/

yid kyi skye mched kyang de yin/
khams bdun dag tu'ang 'dod pa ste/
rnam par shes pa drug dang yid//16//

drug po 'das ma thag pa yi/
rnam shes gang yin de yid do/
drug pa'i rten ni rab bsgrub⁴ phyir/
khams ni bco brgyad dag tu 'dod//17//

phung po dang ni skye mched dang/
khams gcig gis ni thams cad bsdus/
rang gi ngo bo nyid kyis te/
gzhan gyi dngos dang mi ldan phyir//18//

mig la sogs pa nyid mod kyi/
rigs dang spyod yul rnam par shes/
'dra ba'i phyir na khams gcig nyid/
mdzes bya'i phyir na gnyis 'byung ngo//19//

spungs dang skye sgo rigs kyi don/
phung po skye mched khams rnam yin/

---

⁴ Stcher = sde. pe: ra sgrub.

A-ti-đat-ma câu-xá

rmongs dbang 'dod rnam gsum gyi phyir/
phung po la sogs gsum bstan to//20//

rtsod pa'i rta bar gyur pa dang/
'khor ba'i rgyu phyir rim rgyu'i phyir/
sems byung rnam las tshor ba dang/
'du shes logs shig phung por bzhag//21//

phung po dag du 'dus ma byas/
don tu mi rung phyir ma bshad/
rim ni rags dang kun nyon mongs/
snod sogs don khams ji bzhin no //22//

da lta'i don phyir dang po lnga/
'byung ba las gyur don phyir bzhi/
gzhan ni ches ring myur 'jug phyir/
yang na ji ltar gnas bzhin rim//23//

bye brag don gtso bo'i phyir/
chos mang ba dang mchog bsdus phyir/
gcig ni gzugs kyi skye mched dang/
gcig ni chos shes bya bar brdzod//24//

chos kyi phung po brgyad khri dag/

gang rnam s thub pas gsung de dag/
tshig gam ming yin de rnam ni/
gzugs dang 'du byed dag tu 'dus//25/

kha cig bstan bcos tshad ces zer/
phung po la sogs gtam re yin/
spyod pa rnam kyi gnyen por ni/
chos kyi phung po mthun par gsungs//26//

de bzhin gzhan yang ci rigs par/
phung po skye mched khams rnam ni/
rang gi mtshan nyid legs dpyad de/
ji skad bshad par bsdu par bya//27//

bu ga nam mkha'i khams shes bya/⁵
snang dang mun pa dag yin lo/
zad dang bcas pa'i rnam shes ni/
rnam shes khams yin skye ba'i rten//28//

bstan yod 'dir ni gzugs gcig pu/
thogs dang bcas pa gzugs can bcu/

---

⁵ bu kha...shes bya, pe = o.

A-ti-ḍat-ma câu-xá

lung ma bstan brgyad de dag nyid/

gzugs sgra ma gtogs gzhan rnam s gsum//29//

'dod khams gtogs pa thams cad do/

gzugs kyi khams na bcu bzhi'o/

dri dang ro dang sna dang ni/

lce'i⁶ rnam shes khams ma gtogs//30//

gzugs med gtogs pa yid dang ni/

chos dang yid kyi rnam shes khams/

de gsum zag bcas zag pa med/

lhag ma rnam ni zag bcas so//31//

rtog dang dpyod dang bcas pa ni/

rnam par shes pa'i khams lnga yin/

tha ma gsum ni rnam gsum mo/

lhag ma rnam ni gnyis ka spangs//32//

nges par rtog dang rjes dran pa'i /

rnam par rtogs pas rnam mi rtog/

de dag yid kyi shes rab g.yeng/

---

⁶ Stcher = pe; sde: lce yi.

yid kyi dran pa thams cad nyid//33//

dmigs bcas sems kyi khams bdun no/
chos kyi phyed kyang ma zin dgu/
brgyad po de dag rnam dang sgra/
dgu po gzhan ni rnam par gnyis //34//

reg bya rnam pa gnyis yin te/
lhag ma gzugs can dgu po ni/
'byung gyur chos khams phyogs gcig kyang/
gzugs can bcu ni bsags pa'o//35//

gcod byed gcad par bya ba nyid/
phyi rol kyi⁷ ni khams bzhi yin/
de bzhin bsreg bya 'jal byed pa'o/
sreg dang gzhal la mi mthun smra//36//

rnam par smin las byung ba dang/
rgyas⁸ las byung ba nang gi lnga/
sgra ni rnam smin las skye min/

---

⁷ Stcher = pe; sde: gyi.

⁸ pe: rgya.

A-ti-đat-ma câu-xá

rgyu mthun las byung rnam smin skye/
thogs pa med brgyad gzhan rnam gsum//37//

rdzas dang ldan gcig⁹ tha ma gsum/
skad cig ma ste¹⁰ mig dang ni/
rnam shes khams dag so so dang/
lhan cig tu yang thob pa yod//38//

nang gi bcu gnyis gzugs la sogs/
ma gtogs chos shes bya ba ni/
bsten¹¹ pa dang bcas lhag ma¹² ni/
de dag mtshungs pa dag kyang yin/
gang zhig rang gi las mi byed//39//

bcu ni bsgom pas spang bya yin/
lnga yang tha ma gsum rnam gsum/
nyon mongs can min mthong spang min/
gzugs min drug pa min skyes min//40/

---

⁹ Stcher: lhan gcig; pe: lhan cig.

¹⁰ pe: te.

¹¹ Stcher = pe. sde: sten.

¹² pe: pa.

mig dang chos kyi kham phyogs ni/
lta ba yin te rnam pa brgyad/
rnam shes lnga dang mtshungs skyes blo/
nges rtog med phyir lta ma yin//41/

mig gis gzugs rnam mthong bsten* bcas/
de la brten¹³ pa'i rnam shes min/
gang phyir bar du chod pa ni¹⁴/
gzugs ni mthong ba min phyir lo//42//

mig ni gnyis ka dag gis kyang/
mthong ste gsal bar mthong phyir ro/
mig dang yid dang rna ba ni/
yul dang ma phrad gsum gzhan du//43//

sna la sogs pa gsum gyis ni/
yul ni mnyam pa 'dzin par 'dod/
tha ma'i rten 'das lnga rnam kyi/
de dag lhan cig skyes pa'ang yin//44//

---

¹³ sde= pe. Stcher: bsten.

¹⁴ Stcher - pe, sde: yi.

A-ti-đat-ma câu-xá

de dag gyur pas 'gyur nyid phyir/
rten ni mig la sogs pa yin/
de phyir thun mongs ma yin phyir/
de dag gis ni rnam shes bstan//45//

lus la 'og ma'i mig ma yin/
mig gi gong ma'i gzugs ma yin/
rnam par shes pa de yi gzugs/
lus kyi'ang gnyis ka thams cad du//46//

rna ba'ang de bzhin gsum dag ni/
thams cad rang gi sa pa nyid/
lus kyi rnam shes 'og dang ni/
rang gi sa yid ma nges te//47//

gnyis kyis rnam shes phyir yi lnga/
'dus ma byas chos rtag pa 'o/
chos kyi phyed dang gang dag ni/
bcu gnyis nang gir bshad dbang po//48cd//

/chos mngon pa'i mdzod kyi tshig le'ur byas pa las
khams bstan pa zhes bya ba ste gnas dang po'o//

[DBANG PO BSTAN PA]

(sde.7.1/ pe.117.5.5)

/nga po¹⁵ rnams ni don bzhi la/
/dbang byed bzhi rnams gnyis la lo/
/Inga dang brgyad po de rnams ni/
/kun nas nyon mongs rnam byang la//1//

/rang gi don dang thams cad la/
/dmigs par dbang byed phyir dbang drug/
/mo nyid pho nyid la dbang phyir/
/lus las mo dang pho'i dbang dag//2//

/ris¹⁶ gnas kun nas nyon mongs dang/
/rnam par byang la dbang byed phyir/
/srog dang tshor ba rnams dang ni/
/dad sogs dbang po lngar 'dod do//3//

/mya ngan 'das sogs gong nas gong/
/'thob pa la ni dbang byed phyir/
/kun shes byed dang kun shes dang/
/de bzhin kun shes ldan dbang po//4//

---

¹⁵ Stcher: mo.

¹⁶ Stcher = sde: rigs.

/sems kyi rten dang de'i byed brag/
/gnas dang kun nas nyon mongs nyid/
/tshogs dang rnam byang ji snyed pa/
/dbang po dag kyang de snyed du//5//

/yang na 'jug pa'i rten dang ni/
/skye dang gnas dang nyer spyod las/
/bcu bzhi de bzhin ldog pa la/
/dbang po rnams ni gzhan yin no//6//

/lus tshor sim pa ma yin gang/
/sdug bsngal dbang po'o¹⁷ sim pa ni/
/bde pa'o bsam gtan gsum pa na/
/sems kyi de ni bde dbang po//7//

/gzhan na de yid bde ba yin/
/sems kyi sim pa ma yin pa/
/yid mi bde pa'o btang snyoms ni/
bar ma'o gnyis ka'i mi rtog phyir//8//

/mthong bsgom mi slob lam la dgu/
/gsum yin gsum ni dri ma med/
/gzugs can srog dang sdug bsngal dag/
/zag dang bcas pa dgu rnam gnyis//9//

---

¹⁷ pe: po'i.

/srog ni rnam smin bcu gnyis gnyis/
/tha ma brgyad dang yid mi bde/
/ma gtogs pa ste de gcig ni/
/rnam par smin bcas bcu rnam gnyis//10//

/yid dang tshor gzhan dad la sogs/
/dge ba brgyad yid mi bde ba/
/rnam gnyis yid dang tshor gzhan ni/
/rnam gsum gzhan ni rnam pa gcig//11//

/dri med ma gtogs 'dod par gtogs/
/pho mo'i dbang dang sdug bsngal dag/
/ma gtogs gzugs gtogs gzugs can dang/
/bde ba'ang ma gtogs gzugs med gtogs//12//

/yid dang¹⁸ tshor ba gsum rnam gsum/
/gnyis¹⁹ kyis spang bya yid mi bde/
/dgu ni sgoms pas lnga po²⁰ ni/
/spang bar bya min yang gsum min//13//

/'dod par dang por rnam smin gnyis/
/rnyed de brdzus te skye bas min/
/de yis drug gam bdun nam brgyad/
/gzugs na drug go gong mar gcig//14//

/gzugs med dag tu 'chi ba ni/
/srog dang yid dang btang snyoms nyid/
/'gag par 'gyur ro gzugs na brgyad/

---

¹⁸ pe: dag.

¹⁹ pe: yid.

²⁰ pe: pa.

A-ti-ḍat-ma câu-xá

/‘dod par bcu ‘am dgu ‘am brgyad//15//

/rim gyis ‘chi ba dag²¹ la bzhi/
/dge la thams cad dag tu lnga/
/‘bras bu tha ma gnyis dgus ‘thob/
/gnyis ni bdun dang brgyad dang dgus//16//

/bcu gcig dang gis dgra bcom nyid/
/‘ga’ zhig srid phyir bshad pa yin/
/btang snyoms dang ni srog dang ni/
/yid dang ldan la nges gsum ldan//17/
/bde lus ldan la bzhi dag dang/
/mig sogs ldan la lnga dang ldan/
/yid bde ldan yang sdug bsngal ldan/
/bdun dang mo yi dbang sogs ldan//18//

/brgyad dang kun shes ldan pa yi/
/dbang po ldan la bcu gcig ldan/
/kun shes byed pa’i dbang ldan la/
/bcu gsum dag dang ldan pa yin//19//

/dge med nang na nyung ldan pa/
/lus tshor srog yid brgyad dang ldan/
/gzugs med byis pa’ang de bzhin te/
/btang snyoms srog yid dge rnam dang//20//

/mang po ldan la bcu dgu ste/
/dri ma med rnam ma gtogs so/
/mtshan gnyis ‘phags pa chags bcas te/
/mtshan gcig dri med gnyis ma gtogs//21//

---

²¹ Stcher: ngag.

/‘dod na dbang po med pa dang/
/sgra med phra rab rdul rdza brgyad/
/lus dbang ldan la rdza dgu ‘o/
/dbang po gzhan ldan rdzas bcu ‘o//22//

/sems dang sems byung des lhan cig/
/thams cad ‘dus byas mtshan nyid dang/
/thob pa’am sems byung rnam lnga ste/
/sa mang la sogs tha dad phyir//23//

/tshor dang sems pa ‘du shes dang/
/‘dun dang reg dang blo gros dran²²/
/yid la byed dang mos pa dang/
/ting nges ‘dzin sems thams cad la//24//

/dad dang bag yod shin tu sbyangs/
/btang snyoms ngo tsha shes khrel yod/
/rtsa ba gnyis rnam mi ‘tshes dang/
/brtson ‘grus rtag tu dge la ‘byung//25//

/rmongs dang bag med le lo dang/
/ma dad pa dang rmugs dang rgod/
/nyon mongs can la rtag tu ‘byung/
/mi dge la ni khrel med dang//26//

/ngo tsho med pa’o khro pa dang/
/khon du ‘dzin dang g.yo dang ni/
/phrag dog ‘tshig ‘chab ser sna dang/
/sgyu²³ dang rgyags dang rnam ‘tshes ni//27//

---

²² pe: dang.

/nyon mongs chung ngu'i sa pa rnam/
/'dod pa'i dge ba'i sems la ni/
/rtog dang dpyod dang bcas pa'i phyir/
/sems las byung ba nyi shu gnyis//28//

/la la dag tu 'gyod pa bsnan/
/mi dge la ni ma 'dres dang/
/lta dang ldan la'ang nyi shu 'byung/
/nyon mongs bzhi dang khro sogs dang/
/'gyod pa dang ni nyi shu gcig//29//

/bsgribs la bco brgyad lung ma bstan/
/gzhan la bcu gnyis dag tu 'dod/
/gnyid ni kun la mi 'gal phyir/
/gang la yod pa de bstan no²⁴//30//

/de las 'gyod gnyid mi dge rnam/
/bsam gtan dang po dag ni med/
/rtog pa'ang bsam gtan khyad par can/
/de yi²⁵ gong na dpyod pa yang//31//

/ma gus ngo tsha med khrel med/
/kha na ma tho 'jigs mi lta/
/dga' dang gus nyid ngo tsha shes/
/de gnyis 'dod dang gzugs dag na//32//

/rtog dang dpyod²⁶ pa rtsing zhib nyid/

---

²³ pe: rgyu.

²⁴ pe: to.

²⁵ pe: de'i.

²⁶ Stcher: pyod.

/nga rgyal khengs pa rgyags²⁷ pa ni/
/rang gi chos la chags pa yi/
/sems ni yongs su gtugs pa 'o//33//

/sems dang yid dang rnam shes ni/
/don gcig sems dang sems byung dang/
/rten dang dmigs dang rnam bcas dang/
/mtshungs par ldan pa'ang rnam pa lnga²⁸//34//

/mi ldan pa yi 'du beyd rnams/
/thob dang ma thob skal mnyam dang/
/'du shes med snyoms 'jug dag dang/
/srog dang mtshan nyid rnams dang ni//35/

/ming gi tshogs la sogs pa yang/
/thob pa rnyed dang²⁹ ldan pa 'o/
/thob dang ma thob rang rgyud du/
/gtogs pa rnams kyi'o 'gog gnyis kyi//36//

/dus gsum pa yi rnam pa gsum/
/dge la sogs kyi dge la sogs/
/der gtogs rnams kyi rang khams pa/
/ma togs rnams kyi rnam pa bzhi//37//

/slob dang mi slob min gyi gsum/
/spang bya min pa'i rnam gnyis 'dod/
/lung bstan min thob lhan cig skye/
/mngon shes sprul pa ma gtogs pa//38//

---

²⁷ Stcher = pe: bragyags.

²⁸ Stcher: lngas.

²⁹ pe: pa.

/bsgribs pa'i gzugs kyi'ang 'dod pa na/
/gzugs kyi sngar ni skye ba med/
/ma thob ma bsgribs lung ma bstan/
/'das ma skye kyi de rnam gsum//39//

/ 'dod sogs gtogs dang dri med kyi'ang/
/lam ma thob pa so so yi/
/skye bor 'dod do de thob dang/
/sa 'phos nas ni rnam nyams 'gyur//40//

/skal mnyam sems can 'dra ba 'o/
/'dus shes med pa pa 'du shes/
/med par sems dang³⁰ sems byung rnam/
/'gog pa'o rnam smin de 'bras che//41//

/de bzhin 'du shes med snyoms 'jug/
/bsam gtan tha mar 'byung 'dod pas³¹/
/dge pa'o skyes nas myong 'gyur nyid/
/'phags pa'i ma yin dus gcig thob//42//

/'gog pa zhes pa'ang de bzhin nyid/
/'di³² gnas don du srid rtsa skyes/
/dge ba'o gnyis su myong 'gyur dang/
/ma nges 'phags pa'i sbyor bas 'thob³³//43//

/thub pa'i byang chub kyis thob bya/

---

³⁰ pe: can.

³¹ pe: par.

³² Stcher: zhi.

³³ 43c-d, sde = pe. Stcher: dge ba'o gnyis myong dang ma nges/
'phags pa mams kyis sbyor bas thob//

/dang por ma yin skad cig ma/³⁴
/sum cu rtsa bzhis 'thob phyir ro/
/gnyis³⁵ ka 'dod dang gzugs rten can/
/'gog pa dang por mi'i nang du//44//

/srog ni tshe yin drod dang ni/
/rnam shes rten gang yin pa'o/
/mtshan nyid dag ni skye ba dang/
/rga dang gnas dang mi rtag nyid//45//

/de dag skye ba'i skye la sogs/
/de chos brgyad dang gcig la 'jug/³⁶
/rgyu dang rkyen dag med par ni/
/skye bas bskyed bya skyed byed min//46//

/ming gi tshogs la sogs pa ni/
/ming dang ngag dang yi ge'i tshogs/
/'dod dang gzugs gtogs sems can ston/
/rgyu mthun lung bstan min de bzhin//47//

/skal mnyam rnam par smin pa'ng yin/
/khams gsum pa ste³⁷ thob rnam gnyis/

---

³⁴ Stcher: 44b = 0.

³⁵ Stcher: gnyi.

³⁶ Từ đây trở xuống đến hết phẩm, Stcher = 0.

³⁷ pe: de.

A-ti-ḍat-ma câu-xá

/mtshan nyid rnam kyang snyoms 'jug dang/

/mi ldan pa dag rgyu mthun pa//48/

/byed rgyu lhan cig 'byung ba dang/

/skal mnyam mtshungs par ldan pa dang/

/kun tu 'gro dang rnam smin dang/

/rgyu ni rnam pa drug tu 'dod//49//

/rang las gzhan pa byed rgyu'i rgyu/

/lhan cig 'byung gang phan tshun 'bras/

/'byung bzhin sems kyi rjes 'jug dang/

/sems dang mthsan nyid mtshan gzhi bzhin//50//

/sems las byung dang sdom gnyis dang/

/sems dang de dag gi mtshan nyid/³⁸

/sems kyi rjes 'jug dus dang ni/

/'bras sogs dge la sogs pas so//51//

/skal mnyam rgyu ni 'dra ba'o/

/rang ris sa³⁹ pa'o sngar skyes rnam/

/sa dgu'i lam ni phan tshun du/

---

³⁸ de dag gi = pe: de bzhin.

³⁹ rang ris sa = sde: rang rigs sa = pe: rang sa.

/mnyam dang khyad par can gyi yin//52/

/sbyor byung de gnyis kho na'i yin/

/thos dang bsams⁴⁰ byung la sogs pa/

/mtshungs ldan rgyu ni sems dag dang/

/sems byung rten mtshungs can rnams so//53/

/kun 'gro zhes bya nyon mongs can/

/rnams kyi rang sa kun 'gro snga⁴¹/

/rnam smin rgyu ni mi dge dang/

/dge ba zag bcas rnams kho na//54//

/kun 'gro skal mnyam dus gnis pa/

/gsum po dag ni dus gsum pa/

/'dus byas bral bcas 'bras bu yin/

/'dus ma byas la de dag med//55/

/rnam smin 'bras bu tha ma'i yin/

/bdag po'i 'bras bu dang po'i yin/

/rgyu mthun⁴² skal mnyam kun 'gro ba'i/

---

⁴⁰ pe: bsam.

⁴¹ pe: lnga.

⁴² pe: 'thun.

A-ti-đat-ma câu-xá

/skeys bu pa ni gnyis kyi yin//56//

/rnam smin lung du ma bstan chos/

/sems can brjod lung bstan kyis 'byung/

/rgyu mthun⁴³ rgyu dang 'dra ba'o/

/bral ba blo yis zad pa'o//57//

/gang gi stobs kyis gang skeys pa'i/

/'bras de skyes bu byed las skyes/

/sngon byung ma yin 'dus byas ni/

/'dus byas kho na'i bdag po'i 'bras//58//

/lnga po da ltar 'bras bu 'dzin/

/gnyis ni rab tu 'byin par byed/

/da ltar gyi dang 'das pa dag/

/gcig ni 'das pas 'byin par 'gyur//59//

/nyon mangs can dang rnam smin skyes/

/lhag dang dang po 'phags rim bzhin/

/rnam smin kun 'gro de gnyis dang/

/skal mnyam ma gtogs lhag las skyes⁴⁴//60//

---

⁴³ pe: 'thun.

/sems dang sems las byung ba yin/
/mtshungs ldan ma gtogs gzhan de bzhin/
/rkyen ni bzhi po dag tu gsungs/
/rgyu zhes bya ba rgyu lnga yin//61//

/sems dang sems byung skyes pa rnam/
/tha ma min mtshungs de ma thag/
/dmigs pa chos rnam thams cad do/
/byed rgyu zhes bya⁴⁵ bdag por bshad//62//

/rgyu gnyis po dag 'gag pa la⁴⁶/
/bya ba byed do gsum po ni/
/skye la'o de las gzhan pa yi/
/rkyen dag de las bzlog pa yin//63//

/bzhi yis⁴⁷ sems dang sems byung rnam/
/gsum gyis snyoms par 'jug pa gnyis/
/gzhan ni gnyis po dag las skye⁴⁸/

---

⁴⁴ pe: skye.

⁴⁵ pe: byar.

⁴⁶ pe: las.

⁴⁷ pe: yi.

⁴⁸ pe: skyes.

A-ti-đat-ma câu-xá

/dbang phyug sogs min rim sogs phyir//64//

/de'i rgyu 'byung ba rnam pa gnyis/

/'byung las rgyu pa'i rnam pa lnga/

/'byung gyur rnam gsum phan tshun du/

/'byung ba rnams kyi de rnam gcig//65//

/'dod yid dge dang mi dge dang/

/bsgribs⁴⁹ pa dang ni ma bsgribs pa/

/gzugs dang gzugs med pa dag ni/

/mi dge las gzhan zag med gnyis//66//

/'dod sems dge ba las sems dgu/

/de ni brgyad po kho na las/

/mi dge ba ni bcu dag las/

/de las bzhi ste bsgribs de bzhin//67//

/ma bsgribs pa ni lnga dag las/

/de las mjug⁵⁰ thogs sems bdun no/

/gzugs na dge las bcu gcig go/

---

⁴⁹ pe: sgrib.

⁵⁰ pe: 'jug.

/de ni dgu yi mjug thogs su//68//

/bsgribs pa bgyad las de las drug/
/ma bsgribs pa ni gsum las so/
/de las drug ste gzugs med pa'ang/
/de yi tshul lo dge ba las//69//

/sems dgu dag gi de drug gi/
/bsgribs pa las bdun de de bzhin/
/slob pa bzhi las de las lnga/
/mi slob pa ni lnga las so//70//

/de las sems ni bzhi dag go/
/bcu gnyis de dag nyi shur yang/
/gsum du skyes nas thob pa dang/
/sbyor byung dge rnam gnyis phye nas//71//

/rnam smin skyes dang spyod lam pa/
/bzo yi gnas dang sprul pa dang/
/'dod na lung bstan min rnam bzhir/
/gzugs na bzo ma gtogs pa'o//72//

/khams gsum pa yi nyon mongs can/
/drug dang drug dang gnyis rnyed do/

A-ti-đạt-ma câu-xá

/gzugs skyes dge la gsum dag go/

/slob pa la bzhi lhag la de//73//

/chos mngon pa'i mjod kyi tshig le'u byas pa las/ dbang
po bstan pa zhes bya ba ste gnas bnyis pa'o//

SÁCH DẪN

- ác-sát-la 惡刹羅 akṣara, 393
a-già 阿伽 agha, 147
ái 愛 tṛṣṇā, anumaya
    có hai, 304
    duyên thọ, 360
    trúy tâm, 250, 440
    và kính, 304, 306
    và nhuế, 220
ái hành 愛行 tṛṣṇāvicarita,
    454
a-la-hán 阿羅漢 arhattva
    bất thời giải thoát, 242
    căn đắc, 259
    lưu thọ hành, 239
    sát-na tối hậu, 121
    tâm tối hậu 阿羅漢最後心
        arhataś caramās citta-
        caittāḥ, 479
    uẩn tối hậu 阿羅漢最後諸
        蘊 arhataś caramāḥ
        skandhāḥ, 469
a-la-hán quả 阿羅漢果
    arhat-phala, 506
a-lại-da 阿賴耶 ālaya, 17
An Huệ 安慧 Sthiramati, 63
an lập nhân 安立因
    vyavasthāhetu, 322
an lập quả 安立果
    pratiṣṭhāphala, 471
A-nan 阿難 Ānanda, 49, 245
a-tì 阿毘 abhi, 40
A-tì-dàm tâm luận 阿毘曇心
    論 Abhidharmahṛdaya, 55,
    57, 69, 173
A-tì-dàm tâm luận kinh 阿毘
    曇心論經 Abhidharma-
    hṛdaya-sāstra, 58
a-tì-đạt-ma 阿毘達磨
    abhidharma
    bản chất, 12
    hệ thống, 16
    luận thư, 56
    phương pháp luận, 71
    tạng, 44, 47, 49, 50, 142
    thắng nghĩa, 85
    triết học, 15
    từ nghĩa, 36
    tự thể, 84
    văn hiển, 53
    Phật thuyết, 87
A-xà-thế 阿闍世 Ajāta-śatru,
    247
ba tánh 三性 tri-goṭrā, 251
Bà-mật-ni 婆密尼 Pāṇini,
    20, 38, 95, 250, 328, 337
bạc-ca 薄伽 vākya, 392
Bắc-cu-lô châu 北俱盧州
    Uttara-kuru, 345
Bạc-già-phạm 薄伽梵
    Bhagavant, 376
bán-nã-sa 半娜娑 panasa,
    342
Bát kết Tì-bà-sa
    Aṣṭagrantha-vibhāṣa, 60
Bát kiên-độ luận, 57

A-tì-đạt-ma câu-xá

bạt-đà 鉢陀 pada, 392

Bà-tâu-bàn-đậu Pháp sư
truyện, 60

bất chánh tri 不正知
asaṃprajanya, 289, 290

bất cộng 不共 āveṇika
bất cộng tâm phẩm 不共心
品 āveṇikaṃ cittam, 297

bất cộng vô minh 不共無明
avidyā āveṇikī, 293, 297

bất định 不定 aniyata
tâm sở, 294

bất định thọ 不定受 aniyata-
vedanīya
nghiệp, 347, 350

bất động nghiệp 不動業
āneja, ānaiñjya, 424

bất hại 不害 avihimsā
aviheṭhanā
đại thiện địa, 287

bất hệ 不繫 apratisaṃyukta,
252

bất hoàn 不還 anāgāmitā,
238, 258, 260, 261, 336

bất nhiễm ô vô tri 不染汙無
知 akliṣṭam ajñānam, 82

bất phóng dật 不放逸
apramāda, 283

bất tín 不信 āsraḍḍhya, 287,
290

đại phiền não địa, 288

bất tịnh quán 不淨觀 aśubhā,
aśubhākāra, 505

bất tịnh tưởng 不淨想
aśubhāyāḥ
smṛtyupasthānāny
ārabhya, 471

bất tương ưng 不相應 citta-
viprayukta

bất tương ưng hành 不相應
行
cittaviprayuktasaṃskāra,
19, 27, 73, 117, 224, 230,
269, 278, 394, 404, 486,
508

Bệ-bà-sa luận 鞞婆沙論, 57

bi đồng phần 彼同分 tat-
sabhāga, 179, 181, 182,
183, 184, 204, 205, 269

biên chấp kiến 邊執見
antagrāhadṛṣṭi, 188, 299

biên hành nhân 遍行因
sarvatraga-hetu, 404, 419,
423, 425, 437, 438, 447,
465, 472

biến hóa tâm 變化心
nirmānacitta, 245, 298,
328, 330, 433, 464, 471,
495, 496, 498, 499, 500,
509, 510

biến hoại 變壞 rūpaṇa, 112
biển hữu 有海 bhavāṃsava,
87

biên kiến 邊見 anta-grāha-
dṛṣṭi, 438

biên tế tĩnh lự 邊際靜慮
prāntakoṭikaṃ dhyānam,
240

biên tri 遍知 parijñā, 117

biên xứ 遍處 kṛtsnāyatana,
144

biệt giải thoát 別解脫

prātimokṣa
giới 別解脫戒 prātimokṣa-

saṃvara, 327, 348, 474
 luật nghi 別解脫律儀
 prātimokṣasaṃvara,
 upavāsa-saṃvara, 348,
 398, 474, 492
 biểu nghiệp 表業 vijñapti-
 karma, 31, 32, 33, 102,
 109, 186, 331, 398, 442
 bồ-đặc-già-la 補特伽羅
 pudgala, 26, 305, 306
 bồ-đề phân 菩提分 bodhi-
 pakṣya, 143
 bội ly dục 倍離欲 bhūyo-
 vītarāga, 261
 Bồ-tát 菩薩 Bodhisattva, 81,
 353, 370
 Buddhaghosa, 40, 46, 52, 54
 Ca-chiên-diên Tử 迦旃延子
 Kātyāyanīputra, 88
 ca-da 迦耶 kāya
 thân, 394
 Ca-đa-diễn-ni Tử 迦多衍尼
 子 Kātyāyanīputra, 51, 57,
 88
 Ca-diếp 迦葉 Kāśyapa, 49
 Cam lộ vị luận 阿毘曇甘露
 味論
 Abhidharmāmṛtarasa, 57
 cảnh 境 artha, 100
 cảnh loại 境類 ālambana-
 vastu, 460
 Cát Tường 吉祥 Śrī, 374
 Ca-thấp-di-la 迦濕彌羅
 Kāsmira, 36, 58, 59, 60,
 62, 181, 195, 199, 353,
 368, 412, 438, 475

căn 根 indriya
 chấp thọ, 164
 chỉ cảnh, 197
 chức năng, 227
 có sắc, 169
 cực vi, 203
 đặc, 254
 đặc quả, 258
 đặc tính, 230
 dị thực, 239, 256
 định nghĩa, 217
 đoạn, 253
 giới hệ, 251
 hai mươi hai, 54, 73, 213
 hai mươi hai, thành lập, 229
 hoàn diệt, 229
 hữu lậu, 236
 lập, 222, 223
 năm, 100
 năm thiện, 225, 237, 257
 năm, thể, 231
 nữ và nam, 224
 phi dị thực, 245
 sắc, 237
 sở y, 206
 thành tựu, 262
 thứ tự, 137
 tổ chức sự sống, 72
 tối đa, 267
 tối thiểu, 265
 vô ký, 251
 vô lậu, 225, 231, 234, 237
 xả, 256
 y xứ, 156
 căn bản địa 根本地 dhyāna,
 260
 căn bản định 根本定
 dhyānād ... maulāt,
 maulam-dhyānam 261,
 509, 510

A-ti-đạt-ma câu-xá

- căn bản nghiệp đạo 根本業
道 maula-karma-patha, 33,
445, 474
- căn câu hữu 有根 sendriya,
271
- căn giới, 168
- căn nam 男根 puruṣendriya,
213, 220, 224, 230, 257,
263, 268
- căn tính 根性 indriya, 132
- cần 勤 vīrya
đại thiện địa, 287
tinh tấn, 287
- cận a-già 鄰阿伽
aghasāmantaka
sắc 鄰阿伽色
aghasāmantakaṃ rūpaṃ,
146
- câu đắc 俱得 saha, 176, 327
- câu hữu 俱有 saha-bhāva,
saha-bhū, sahabhūtvā,
159, 160, 163, 271, 409,
411, 412, 413, 415, 416,
419, 423, 424, 426, 438,
439, 442, 447, 471, 483,
492, 493
- hữu vi 俱有為 saha-utpāda,
403
- nhân, 404, 412, 421, 441,
446, 468, 484, 486, 491,
492
- thanh 俱聲 saha-sabda, 271
tụ, 271
- tùy miên, 185
- câu hữu nhân 俱有因
sahabhū-hetu, 409, 410,
411, 413, 416, 424, 426,
436, 439, 462, 492, 535,
536
- câu phần giải thoát 俱分解
脫 ubhayato-bhāga-
vimukta, 239, 352
- câu sinh 俱生 utpatti, saha-
jāta, 72, 73, 206, 220, 269,
271, 275, 276, 277, 278,
294, 321, 347
tâm sở, 297, 298
tâm tâm sở, 277
- Câu-xá luận ký 俱舍論記,
63, 67, 68, 77
- Câu-na-bạt-đà-la 求那拔陀
羅 Guṇabhadra, 56
- Chánh lượng bộ 正量部
Āryasammatīya, 54, 244,
387
- Chánh lý 正理 Nyāya, 19,
205
- Chân Đế, 38, 62, 75, 76
- chấp thọ 執受 upātta
nghĩa, 164
- chế nhập 制入
abhibhvāyatana, 144
- chiếu 照 vyañjaka
nhân, 448
- chúng đồng phần 眾同分
nikāyasabhāga, 224, 339,
365, 380, 451
- Chúng Hiền
Sanghabhadra, 58, 62, 63,
64, 67
- Chúng sinh phần a-ti-đàm 眾
事分阿毘曇論, 56, 243
- chùng chùng 種種
anekavidha-, citra-,

vividha-, 427
 chủng tộc 種族 gotra
 giới nghĩa, 128
 chủng tử 種子 bīja, 274,
 323, 324, 325, 326, 359,
 360, 365, 451, 454, 469,
 470
 công năng, 274
 chư 諸 kṛtsna, vicitra, sarva,
 81
 chư hành vô thường 諸行無
 常 anityā saṃskārah,
 sarva-saṃskārā anityāh,
 392
 chư môn phân biệt 諸門分別
 prakāra-bheda, 70, 72
 chứng 證 jñāpaka
 nhân, 448
 chuyển địa 轉易地 saṃcāra,
 331
 Chuyển luân vương 轉輪王
 Cakra-varttin, 27, 319,
 320, 370
 công lực 功力 puruṣakāra,
 463
 công xảo xứ 工巧處
 śailpasthānika, 31, 245,
 298, 330, 433, 498, 499,
 500, 501, 503
 cú 句 pada, 393
 cụ phược 具縛
 sakalabandhana, 321
 cụ phược dị sanh 具縛異生,
 318
 cụ phược Thánh giả 具縛聖
 人 sakalabandhana-ārya,
 318

cụ tri căn 具知根
 ājñātāvindriya, 225, 226,
 259, 263
 cùng sanh tử uẩn 窮生死蘊
 āsaṃsāra-skandha, 17
 cuồng 誑 māyā, mṛṣā-vāda,
 300
 cuồng hỷ 狂喜 mada, 311
 cực biên tế tĩnh lự 極邊際靜
 慮 prāntakoṭikaṃ, 240
 cực quang tịnh 極光淨
 ābhāsvara, 371
 cực vi 極微 paramāṇu, 20,
 104, 113, 114, 129, 131,
 168, 198, 199, 200, 201,
 202, 203, 204, 205, 231,
 270, 271, 275, 413, 415,
 486
 cực vi tích tụ 極微積聚
 paramāṇu-saṃghātatva,
 402
 Cưu-ma-la-đa 鳩摩邏多
 Bhadantakumāralāta, Kinh
 bộ tổ sư, 152
 Cưu-ma-la-thi-bà 鳩磨羅時
 婆 Kumārajīvaka, 370
 Da Xá 耶侖 Yaśaḥ, 370
 danh thân 名身 nāma-kāya-,
 141, 316, 391, 393, 394,
 400, 401, 402
 danh-cú-văn 名句文 pada-
 vyañjana, 391
 dị sanh cụ phược 具縛異生
 sakalabandhanādikṣaṇasth
 avarjyāh, 318
 dị sanh tánh 異生性

A-tì-đạt-ma câu-xá

- prthagjanatva, 186, 187,
331, 333, 334, 335, 336,
340, 341
- dị thực 異熟 vipāka, 70, 153,
171, 172, 173, 174, 233,
239, 240, 241, 246, 247,
248, 249, 250, 255, 300,
327, 343, 347, 356, 359,
364, 365, 367, 400, 401,
402, 411, 414, 419, 423,
426, 433, 440, 441, 442,
443, 444, 445, 446, 447,
454, 463, 464, 472, 484,
492, 493, 501, 502, 503,
510
- dị thực nhân 異熟因 vipāka-
hetu, 172, 404, 421, 424,
425, 426, 427, 439, 440,
441, 442, 443, 445, 447,
461, 463, 470, 472, 492
- dị thực quả 異熟果 vipāka-
phala, 424, 426, 438, 462
- dị thực sanh 異熟生 vipāka-
ja, vipāka-svabhāva, 171,
172, 173, 174, 175, 298,
400, 433, 441, 471, 472,
473, 498, 499
- đĩ tri căn 已知根
ājñākhyā/ājñendriya, 225,
226, 258, 260, 261, 265
- diệt 滅 nirodha
hữu vi tướng, 372
- diệt chư minh 滅諸冥
hatāndhakāra, 81
- diệt đế 滅諦 nirodha-satya,
72
- diệt tận đẳng chí 滅盡等至
nirodha-samāpatti, 443
- diệt tận định 滅盡定
nirodhākhyā, 107, 240,
346, 349, 350, 351, 352,
353, 354, 355, 356, 357,
358, 359, 360, 361, 362,
368, 369, 480
- diệt tính 滅性 anityatā, 372
- Diệu Âm 妙音 Ghosaka,
190, 241, 360
- dục 欲 anusaya, kāma
đại địa pháp, 280
khao khát, 112
ý dục, 277
- dục giới 欲界 kāma-
divaukas, kāmāvacara, 93,
127, 136, 153, 154, 155,
156, 158, 160, 161, 175,
176, 177, 186, 187, 208,
209, 210, 211, 212, 232,
253, 260, 266, 270, 274,
275, 276, 295, 299, 300,
305, 306, 307, 321, 327,
328, 331, 332, 336, 345,
350, 356, 357, 364, 368,
369, 420, 432, 433, 438,
442, 466, 474, 477, 494,
495, 496, 497, 500, 501,
502, 504, 505, 506, 507,
508, 509, 510
- dục giới hệ 欲界繫
kāmāvacara, kāma-dhāt-
v-āpta, 251, 327, 328, 433,
438
- dục nhiễm 欲染 kāma-rāga,
ragôpakliṣṭa, 497
- duyên dĩ sinh 緣已生
pratīyasamutpanna, 377

- duyên sanh tính 緣生性
prāṭhyasamutpannatā, 376
dự lưu 瀕流 srota-āpanna
53, 93, 238, 258, 259, 260,
261
Đa giới kinh 多界經
Bahudhātuka, 145
Đại bản duyên kinh 大因緣
經 Mahānidānasutta, 27
đại bất thiện địa 大不善地
mahā-akuśalā bhūmiḥ,
292, 297
đại chủng 大種 mahā-bhūta,
28, 29, 100, 103, 104, 106,
107, 108, 109, 110, 113,
114, 129, 138, 155, 164,
165, 166, 167, 168, 173,
202, 241, 270, 271, 272,
274, 276, 277, 301, 361,
381, 397, 409, 413, 416,
419, 464, 490, 491, 492
Đại chúng bộ 大衆部
Mahāsāṅghika, 47, 48,
190, 194, 283, 358, 452
đại chủng sở tạo 大種所造
mahā-bhūtāny upādāya,
bhūta-bhautikatva, 164,
165, 167
đại chủng sự 大種事 bhūta-
dravya, 276
đại địa 大地 mahā-bhūmi,
279, 287, 289, 290, 294,
295, 297, 298, 299, 301,
366, 411, 412
đại địa pháp 大地法 mahā-
bhūmika, 279, 282, 285,
286, 290, 298
Đại Mục-kiền-liên 大目乾連
Mahāmaudgalyāyana, 56
Đại phạm 大梵 Mahā-
brahman, 301, 344
đại phiền não địa 大煩惱地
kleśa-mahābhūmika, 279,
287, 288, 289, 290, 291,
292, 294, 297, 298
đại thiện địa 大善地 kuśala-
mahābhūmika, 282, 286,
287, 295, 305
đại thiện địa pháp 大善地法
kuśala-mahābhūmatva,
279
Đại Ti-bà-sa 大毘婆沙
Mahāvibhāsa, 55, 57, 58,
60, 61
đạo đế 道諦 mārga-satya, 69,
71, 89, 90, 94, 96, 159,
328, 329, 331, 427, 428
đạo loại nhẫn 道類忍 mārge'
nvaya-jñāna-kṣāntim, 327
Đao-lợi thiên 刀利天
Tāvatiṃsa, 52
đạt 達 prāpaka
nhân, 448
Đạt-ma-đa-la-đa 達磨多羅
多Dharmatrāta, 88
Đạt-mị-la 達寐羅 Dharmila,
370
đắc 得 adhigama, anuprāpta,
pratilambha..., 107, 468,
508
câu sinh 俱生得
sahajaprāptihetuka, 277,
321
cùng lúc 俱得 saajā, 176

A-tì-đạt-ma câu-xá

đồng phân, 340
dụng, 320
giới, 474
hữu học, 328
hữu ký, 442
nhân giới 得眼界 prthak
lābhaḥ, 175, 177
nhân thức giới, 176
phi học phi vô học, 328
riêng biệt, 175
sự, 460
Thánh đạo, 434
thực và giả, 319
trạch diệt, 329
trong diệt, 318
tùy miên, 185
và chúng tử, 324
và phi đặc, 316
và thành tựu, 176
và xả căn, 254
vô học, 328
vô lậu, 328
đắc quả 得果 prāpta-phala,
phala-sambhava, 93, 220,
258, 259, 260, 261, 357,
506
đắc tự thể 得自體
ātmalābha, ātmabhāva-
pratīlambha, 369, 370, 371
đắc và phi đắc 得非得
prāpty-aprāpti, 316
đắc và thành tựu 得成就
upapanna, pratīlambha-
samanvāgama, 175
đẳng chí 等至 samāpatti,
155, 256, 346, 361, 495,
500
đẳng dẫn 等引 samāhita, 443
đẳng giác phần 等覺分

sambodhyaṅga, 505
đẳng hòa hợp 等和合 samam
prayuktatvāt, 314
đẳng khởi thiện 等起善
samutthānena kuśalāḥ,
153, 154
đẳng lưu 等流 niṣyanda,
171, 173, 174, 175, 259,
400, 401, 402, 411, 414,
426, 427, 447, 462, 464,
465, 466, 468, 469
đẳng lưu quả 等流果
niṣyanda-phala, samānam
phalam, 426, 427
đẳng lưu tính 等流性
naiṣyandika, 171
đẳng vô gián 等無間
samanantara-,
samanantara-pratyaya,
206, 359, 422, 423, 445,
473, 474, 475, 476, 477,
479, 480, 481, 484, 486
đẳng vô gián duyên 等無間
緣 samanantara-
pratyayatva, samanantara-
pratyaya-bhāva, 206, 359,
422, 423, 445, 473, 474,
475, 476, 477, 479, 480,
481, 486, 493
đẳng vô gián duyên tánh 等
無間緣性 samanantara-
pratyayatā, 474
đệ nhất lạc sinh 第一樂生
prathamā sukhōpapattiḥ,
371
đệ nhị lạc sanh 第二樂生
dvitīyā sukhōpapattiḥ, 371

- địa 地 pṛthivī
 hành xứ, 279
 phiền não, 287
 địa giới 地界 pṛthivīdhātuḥ,
 34, 127, 145, 209, 273, 307,
 321, 336, 340, 383, 440
 địa bát, 217
 định căn vô lậu, 263
 định chướng 定障
 samāpattyāvaraṇa, 352
 đo
 năng lượng, 168
 đoạn 斷 prahāṇa, 178
 đoạn thiện 斷善 kuśala-
 mūla-samuccheda, 186,
 220, 238, 263, 266, 267,
 323, 332, 401, 468
 đoạn thiện căn 斷善根
 kuśala-mūla-ccheda, 186,
 238, 263, 266, 267, 323,
 337, 401, 468, 469
 đoạn thực 段食
 kavaḍḍikārāhāra, 154, 155,
 219, 221
 đoạn trừ 斷除 cheda,
 prahāṇa, 117
 độc đắc 獨得 pṛthak lābhaḥ,
 175
 độc hành 獨行 āvenika, 297
 Độc từ bộ, Vātsīputriya, 50,
 54, 186, 190, 193
 độc-đà 獨陀 dugdha, 94
 đối hướng 對向 abhimukha,
 37
 đối ngại 對礙 pratighāta,
 bādhyate, 112
 đối pháp tạng 對法藏
 abhidharmakośa, 84
 đối trị đạo 對治道 pratipakṣo
 mārgaḥ, mārga-
 pratidvandvitva 451, 458
 đối trị phần 對治分
 pratipakṣa, 187, 328, 458,
 495
 đối trị viễn 對治遠
 pratipakṣadūratā, 495
 độn căn 鈍根 mṛdv-indriya,
 429, 430, 431
 Đồng điệp bộ, 120
 đồng loại nhân 同類因
 sabhāga-hetu, 92, 128,
 129, 174, 179, 259, 339,
 401, 404, 416, 417, 418,
 419, 420, 421, 422, 423,
 424, 425, 426, 427, 428,
 429, 431, 432, 433, 434,
 435, 437, 438, 447, 462,
 465, 468, 469, 470, 472,
 486, 492
 đồng phần 同分 nikāya-
 sabhāga, 179, 180, 181,
 182, 183, 184, 188, 190,
 204, 205, 220, 222, 224,
 243, 269, 316, 332, 339,
 340, 341, 342, 343, 365,
 380, 402, 418, 443, 451
 đồng phần giới 同分界
 dhātusabhāgatā, 342
 đồng phần tâm, 355
 đồng phần thú 同分趣
 gatisabhāgatā, 342
 đồng sở y 同所依
 samāśrayatvāt, 484
 đồng trí đồng ngôn 同智同

A-tì-đạt-ma câu-xá

- 言 buddhi-prajñapti, 340
đồng y 同依 samāśrayāḥ,
436
giả danh 假名 sāmketika, 85,
123
giả danh hữu 假名有
prajñaptisattva, 96, 320
gia hành đắc 加行得
prāyogikāś, 323, 349
gia hành nghiệp đạo 加行業
道 prayoga-karmapatha,
33
gia hành quả 加行果
prayogaphala, 471
gia hành sắc giới 色界加行
rūpāvacaraprāyogika, 504
gia hành thiện 加行善
prāyogikā guṇāḥ, 495,
500, 501, 502, 503
giác cập thi thiết 覺及施設
buddhi-prajñapti, 340
giác chi 覺支 bodhyaṅga,
285
bày, 46
Giác Thiên 覺天
Buddhadeva, 37, 165, 166,
167
giải đãi 懈怠 kauśīdya, 287,
289, 290, 292
đại phiền não địa, 288
giải thoát đạo 解脫道
vimuktimārge, 187, 258,
259, 260, 261, 336, 353,
430, 453, 509, 510
giải thoát tri kiến 解脫知見
vimukti-jñāna-darśana, 83,
144
giải thoát xứ 解脫處
vimuktyāyatana, 144
giản trạch 簡擇 prajānāti, 13,
85, 89, 91, 193, 280, 453,
466
giản trạch pháp 簡擇法
dharmapracicaya, 87
giáo môn 教門 kathā, 143
giới 界 dhātu, 109, 428
ba khoa, 17, 71
mười tám, 17, 72, 129, 145,
148, 152, 153, 154, 171,
177, 179, 212, 213, 214
nghĩa, 128, 217
sáu, 145, 147
giới cấm thủ 戒禁取 śīla-
vratôpādāna, śīla-vrata-
parāmarśa, 298
giới địa 界地 bhūmi, 208,
209, 210, 211, 212, 255,
302, 307, 321, 326, 327,
332, 417, 421, 437, 494,
495, 496, 497, 500, 507
giới hệ 界繫 dhātva-āpta, 357
Giới thân túc luận 界身足論
Dhātukāya, 56
giới thôi hoàn 界退還 dhātu-
pratyāgamana, 508, 509
giới thủ 戒取
śīlavrataparāmarśa, 298
giới thủ kiến 戒取見
śīlavrataparāmarśa, 188
giới uẩn 戒蘊 śīla-skandha,
83, 144
Hắc Nhĩ
kālakarṇī, 374

- hắc phong 黑風 nīlikā-vātyā,
111
- hân cử sai biệt 欣舉差別
saṃprahaṛṣaṇa-viśeṣa, 311
- hành 行
vyavacāra, 356
vyavāra, hành, 355
- hành biệt 行別 carita, 143
- hành loại 行類 carita, 143
- hành thủ uẩn 行取蘊
saṃskārôpādāna-skandha,
117
- hành tương tục 行相續
saṃskāra-pravāha,
saṃskāra-prabandha, 376
- hành tướng viễn 行相遠
ākāradūrātā, 495
- hành uẩn 行蘊 19, 116, 117,
132, 141, 144, 186, 316,
388, 400, 442, 478
saṃskāra-skandha, 19
- hành vô lậu 無漏行 anāsravā
saṃskārāḥ, 97
- hành xả 行捨 upekṣā, 285
- Hào Đồng 豪童
bhadantakumāralāta, 152
- hậu đắc 後得 paścātkālajā,
327
- hậu sanh 後生
paścādutpannānām, 421
- hệ phục sự 繫縛事
saṃyogavastu, 460
- hệ sự 繫事 saṃyogadravya,
91, 92, 96
- hiện pháp 現法 dṛṣṭa-
dharma, 226
- hiện pháp lạc trú 現法樂住
dṛṣṭadharmasukhavihāra,
226
- hiển sắc 顯色 varṇa, 32, 101,
102, 104, 111, 140, 274,
275
- Hiển tông luận 顯宗論
samayapradīpika, 62, 64,
98
- hiệp tập 合集 uc (ucyate),
394
- hình sắc 形色 samsthāna, 32,
101, 102, 105, 111, 140,
275, 281
- Hóa địa bộ 化地部
Mahīśāsaka, 17, 48, 49,
123, 237
- hỏa giới 火界 tejo-dhātu,
145, 171, 273
- hòa hiệp quả 和合果
sāmagrīphala, 471
- hóa sanh 化生 upapādika,
nirmāṇa, 255, 256, 257
- hoặc 惑 anuśaya
phiền não, 97
- hoạch 獲 pratilambha, 175
- hoại 壞 dhvaṃsaka
nhân, 448
- hôn trầm 昏沈 styāna
đại phiền não địa, 288
- hư không giới 虛空界, 18,
145, 146
- huệ 慧 buddhi, jñāna,
darśana, prajñā
đại địa pháp, 280
trạch pháp, 84
- Huệ Viễn, 57

A-ti-đạt-ma câu-xá

huệ vô lậu 無漏慧
anāsravayā prajñayā, 85
huệ vô nhiễm 無染慧 akliṣṭa
prajñā, 12
huệ ý địa 慧意地 mānasī,
162
hữu 有 bhava
hữu lậu dị danh, 99
Hữu bộ
luận thư, 55
sát-na luận, 383
tam thể thực hữu, 95, 179,
359
hữu căn 有根 sendriya, 271
hữu cảnh 有境 viṣayin, 139,
149, 313
hữu chấp thọ 有執受 upātta ,
103, 271
Hữu đỉnh 有頂 agra, 136,
160, 187, 307, 349, 350,
353, 357, 358, 359, 370,
428
hữu dị thực 有異熟
savipāka, 249, 250, 251
hữu đối 有對 sapratigha, 32,
92, 113, 126, 140, 146,
148, 149, 150, 151, 152,
163, 192, 270, 413
hữu hành tướng 有行相
sākāra, 313, 314
hữu học tâm 有學心 śaikṣa,
495, 498, 502, 508, 509,
510
hữu kiến 有見 asti-dṛṣṭi, 140,
148
hữu kiến hữu đối 有見有對
sanidarśana-sapatigha, 30

hữu ký 有記 vyākṛta, 70,
464
hữu ký đắc, 442, 443
hữu ký sanh 有記生
vyākṛtôdbhava, 464
hữu lậu 有漏 bhavāsrava,
sāsrava, 68, 71, 89, 90, 91,
93, 99, 159, 185, 186, 187,
189, 237, 250, 259, 260,
348, 354, 440, 464, 466,
493
dị danh, 98
nghĩa, 89
phân loại pháp, 89
hữu lậu đạo 有漏道 laukika,
328
hữu ly 有離 saniḥsāra, 95
hữu phủ vô ký 有覆無記
nivṛtāvvyākṛta, 295, 298,
300, 330, 438, 469, 493,
494, 495, 496, 500, 501,
502
hữu sở duyên 有所緣
sālamba, 163, 313, 314,
470, 483
hữu sở y 有所依 sāsraya,
313, 314
hữu sự 有事 savastuka, 95,
96, 460
hữu thân căn 有身根
kāyendriyin, 270
hữu thân kiến 有身見
satkāya-dṛṣṭi , 188, 298,
412, 423, 424, 438, 439,
465
hữu thật sự 有實事
dravyavant, 174

- hữu thật vật 有實物
dravyavant, 174
- hữu tránh 有諍 saraṇa, 97,
98
- hữu tự thể 有自體
sasvabhāva, 96
- hữu vi 有為 saṃskṛta, 17,
18, 19, 34, 39, 71, 73, 94,
117, 130, 134, 169, 283,
321, 362, 374, 377, 378,
381, 383, 412, 447
- ba tướng, 372
- dị danh, 95
- phân loại pháp, 71
- saṃskṛta, ngữ nguyên, 21,
94
- sát-na vô thường, 31
- hữu vi tướng 有為相,
saṃskṛtalakṣaṇa, 25, 372,
377
- hữu vi vô ký 有為無記
saṃskṛta avyākṛta, 438
- hữu vi vô lậu 有為無漏
saṃskṛta anāsravā, 93
- hữu xả 有捨 utsarga, 285
- hỷ căn 喜根
saumanasyendriya, 136,
232, 234, 246, 247, 248,
260, 263, 264
- hỷ giác chi 喜覺支 prīti-
saṃbodhy-aṅga, 284
- kế độ phân biệt 計度分別
abhinirūpaṇā, 162, 233,
234
- kết loại 結類 saṃyogavastu,
460
- kết sanh 結生
pratisandhikāle, 255, 345,
365, 451, 495, 496, 497,
508, 509
- kết sanh sắc giới 結生色界,
496
- kết sanh vô sắc giới 結生無
色界, 496
- khí thể gian 器世間
bhajanaloka, 462
- khinh an 輕安 prasrabdhi,
155, 282, 283, 284
- đại thiện địa, 283
- giác chi, 284
- kho (kośa), 67
- khổ 苦 duḥkha
hữu lậu dị danh, 98
- khổ căn 苦根 duḥkhendriya,
232, 234, 250, 253, 262,
263, 265
- khổ đế 苦諦 duḥkha-satya,
117, 126, 412, 423, 424,
438, 451
- khổ đế pháp 苦諦法
ekadharma, 117
- khổ pháp nhẫn 苦法忍
duḥkhe
dharmajñānakṣānti, 187,
434
- khổ pháp trí nhẫn 苦法智忍
duḥkhe
dharmajñānakṣānti, 174,
175, 187, 318, 321, 333,
334, 335, 428, 434, 466,
471, 478, 479, 510
- không 空 sūnyatā
giải thoát 空解脫 sūnyatā-
vimokṣa, 296

A-tì-đạt-ma câu-xá

- không giới 空界 ākāśa-
dhātu, 146, 147
không tính 空性 sūnyatā,
296
không vô ngã 空無我
sūnyānātmākāra, 398
kiến đạo 見道 darśanamārga,
174, 185, 187, 225, 234,
235, 240, 243, 264, 268,
322, 353, 369, 429, 430,
431, 439, 460, 466
kiến khổ sở đoạn 見苦所斷
duḥkhadarśanaheya, 92,
419, 420, 437
kiến sở đoạn 見所斷
darśanaheya, 185, 186,
187, 226, 253, 329, 420,
438, 439
kiên thật (kośa) 堅實 sāra,
67
kiến thủ 見取 dr̥ṣṭiparāmarṣa,
298
kiến thủ kiến 見取見
dr̥ṣṭiparāmarṣa, 188
kiến xử 見處 dr̥ṣṭisthānam,
98
kiền-độ 犍度 grantha, 69
Kiện-đa-la (Gandhara), 181
kiếp sơ 劫初
prāthamakalpikāḥ, 255
kiêu 橋 mada, 301, 311, 312
và mạn, 311
kiêu ngạo 橋傲 mada, 311
kim cang dụ định 金剛喻定
vajropamā, 479
kim cương 金剛 vajra, 380,
381, 396
Kinh bộ 經部 Sautrāntika,
35
quá vị vô thể, 95
tổ sư, 152
Kinh lượng bộ 經量部
Sautrāntika, 16, 127, 195
lạc căn 樂根 sukhendriya,
136, 232, 234, 253, 260,
261, 263, 264, 265
lai môn 來門 āyadvāra, 127
La-ma-diên 羅摩延
Ramayāna, 61
lân a-già 鄰阿伽
aghasāmantakaṃ
sắc 鄰阿伽色
aghasāmantakaṃ rūpaṃ,
146, 147
lân ngại sắc 鄰礙色
aghasāmantakaṃ rūpaṃ,
146, 147
lãnh nạp 領納 nubhāvah
thọ, 280
lãnh nạp tùy xúc 領納隨觸
anubhava, 116
lậu tận trí 漏盡智 āsrava-
kṣaya-jñāna, 352, 353
liễu biệt 了別 sarvārtha
thức, 312
lợi căn 利根 tīkṣṇendriya,
429, 430
Long Thọ 龍樹 Nagārjuna,
22
Luân vương thất bảo, 320
Luận 論 sāstra, 85
Luận tạng
Abhidharmapiṭaka, 49, 85

- Lục túc luận 六足論
 Padaśāstra, 56
 lưu thọ hành 留壽行
 āyusamskāraṇ, 241
 ly dục 離欲 kāmehyo
 vitarāgāṇām, 58, 154, 155,
 157, 158, 247, 261, 267,
 268, 378, 401, 439, 466,
 469, 495, 508
 ly dục nhiễm 離欲染 kāmavairāgya, 261
 ly dục tham 離欲貪 kāmavitarāgatva, 260, 263, 469
 ly hệ 離繫 viṣamyoga, 94,
 91, 92, 93, 259, 261, 411,
 446, 447, 448, 449, 450,
 466
 ly nhiễm 離染 virāga, 186,
 186, 220, 247, 248, 266,
 321, 336, 351, 353, 455,
 458, 509, 510, 511
 ly sanh hỷ lạc 離生喜樂
 vivekaḥ prīti-sukham,
 371
 ly sát 離殺 prāṇatipāta-virati,
 492
 ly tham sắc giới 離貪色界
 rūpavairāgyāt, 508
 Ma-ha-tăng-kỳ 摩訶僧祇
 Mahāsaṅghika
 A-ti-đàm, 48
 luật, 47, 48
 mạn 慢 mānaḥ, 310
 định nghĩa, 310
 thượng phân kết, 319
 Man Đổng tử Mālunkya, 14
 mạn và kiêu 驕慢 māna, 310
 mạng căn 命根 āyus,
 jīvitendriya, 73, 214, 228,
 229, 230, 239, 241, 248,
 254, 265, 332, 363, 402,
 443
 mạng chung tâm 命終心
 cyuti-citta, 147
 mạng hành 命行 āyusamskāra, 243, 244
 mạt-na 末那 manaḥ, 312
 Mâu-ni 牟尼 muneh, 141,
 352
 Mīmamsā, 20
 minh châu tịnh thủy 明朱淨水
 udakaprasādakamaṇiyogād
 , 282
 Mục-liên-đế-tu
 Moggaliputtatissatthera, 52
 Na-liên-đề-da-xá, 58
 nam căn 男根 puruṣendriya,
 156, 157, 158, 204, 219,
 224, 230, 237, 252, 265
 năm cảnh 五境 arthāḥ pañca,
 pañca-viṣayāḥ, 100, 139,
 485
 năm sự 五事 pañcavastu
 hệ thống, 17
 năm thọ căn 五受根
 pañcabhir vedanādibhiḥ,
 228
 năng đoạn 能斷 cheda-,
 prahāṇa-, 168
 năng duyên 能緣 ālambika,
 485
 năng khiên 能牽 ākṣepaka,
 168

A-tì-đạt-ma câu-xá

- năng tác nhân, 能作因
kāraṇa-hetu, 259, 404,
405, 406, 407, 408, 409,
423, 424, 446, 447, 448,
449, 461, 462, 467, 468,
474, 482, 491, 492, 493
năng thiêu 能燒 dagdhṛ,
dāhaka, 168
năng tướng 能相 lakṣaṇa,
382, 383, 384
năng xứng, 168
não hoại 惱壞 bādhyate, 112
ngã chấp 我執 ahaṃkāra,
178
Nghĩa bộ kinh 義部經
arthavargīya, 112
Nghĩa phẩm 義品
arthavargīya, 112
nghiệp 業 karman, karma-ja
ba loại, 245
hành, 345
lưu tồn, 30
quá trình, 32
tam giới, 365
thân và ngữ, 186, 442, 492
thời gian, 444
vô gián, 247
nghiệp đạo 業道 karma-
patha
căn bản 業道根本 karma-
patha, 33
gia hành 業道加行 karma-
patha-sāmantaka, 33
nghiệp tướng, 142
Ngộ Nhập, 58
ngôn y 言依 kathāvastu, 95
ngũ chi 五支 pañcāṅgāni,
319
Ngũ phần 五分 pañcāṅgāni
luật, 47, 48
Nguyệt Xứng 月稱
Candrakīrti, 23
nhân căn 眼根 caḥsurindriya,
114, 157, 166, 175, 176,
177, 206, 211, 223, 264,
267, 401, 424, 436, 471,
479, 492
nhân giới 眼界 pṛthak
lābhaḥ, 175, 176, 177, 181
nhân thức 眼識 pṛthak
lābhaḥ, 32, 105, 106, 118,
124, 175, 176, 177, 182,
183, 190, 191, 192, 194,
206, 207, 211, 388, 408,
415, 424, 436, 462, 471,
479, 481, 482
nhân thức giới 眼識界
pṛthak lābhaḥ, 175, 177,
205
nhân xứ 眼處 pṛthak lābhaḥ,
444
nhân câu hữu 俱有因
sahabhūhetu, 409
nhân đồng loại 同類因
sabhāgahetu, 174
nhân duyên tánh 因緣性
hetu-pratyaya, 473, 474,
484
nhân duyên tư lương 因緣資
糧 saparivāra, 85
nhân loại 因類 hetuvastu,
460
nhân sự 因事 hetuvastu, 96
nhẫn-địa 忍地 indh, 217, 218

- nhân-địa địa-bát-đáo 忍地地
 般到 indhi dīptau, 217
 nhập chánh tánh ly sinh 入正
 性離生 niyamāvakrānti,
 261, 506
 nhất cảnh tánh 一境性
 ekāgratā, 281
 Nhất lai 一來 sakṛd-āgāmin,
 93, 238, 258, 259, 260,
 261
 nhất sát-na 一刹那 kṣanika,
 174
 nhất thiết chủng minh diệt 一
 切種冥滅 sarvathā
 sarvathātāndhakārah, 82
 nhất thiết chủng trí 一切種
 智 sarvathā-jñāna, 47
 Nhất thiết trí 一切智
 sarvatra-jñāna, 47
 nhất vị uẩn 一味蘊 ekarasa-
 skandha, 16
 nhị hình 二形
 ubhayavyañjanaka, 220,
 248
 nhị phục 二縛
 ubhatanutva, 267
 nhị thiền 二禪, 中間靜慮
 dhyānantarika,
 dhyānantara, 136, 160,
 176, 209, 210, 212, 260,
 261, 264, 344, 433, 466
 nhiễm ô vô tri 染污無知
 kliṣṭasaṃmoha, 82, 83
 nhiếp 攝 anugraha,
 saṃgraha, 122
 nhiếp loại 攝類 parigraha-
 vastu, 461
 nhiếp sự 攝事 saṃgraha,
 122, 123
 nhiếp thọ sự 攝受事
 parigrahavastu, 96, 461
 Như lai tạng 如來藏
 tathāgatabargha, 17
 như lý sư 如理師
 yathāsāstā, 84
 niệm 念 smṛti
 đại địa pháp, 281
 niệm giác chi 念覺分
 smṛtisambodhyaṅga, 551,
 505
 niệm trụ 念住 smṛty-
 upasthāna
 bốn, 46, 325
 niệm xứ 念處 smṛty-
 upasthāna, 471
 bốn, 325
 Niết-bàn 涅槃 nirvāṇa, 86,
 92, 96, 140, 221, 222, 225,
 226, 229, 340, 347, 350,
 351, 367, 381, 394, 406,
 407, 408, 428, 451, 452,
 453, 456, 457, 458, 459,
 506
 Niết-bàn giới 涅槃界
 nirvāṇadhātu, 18
 noãn 卵 aṇḍa
 mạng căn, 363
 nội tự thân 內自身
 ādhyātmika, 177, 178, 179,
 214
 nữ căn 女根 strīndriya, 204,
 224, 255, 265
 oai nghi lộ 威儀路

A-ti-đạt-ma câu-xá

- īryāpathika, airyāpathika,
245, 298, 300, 330, 433,
498, 499, 500, 501, 502,
503
- Ô-đà-di, 357
- ố tác 惡作 kaukṛtya, 317,
294, 295, 296, 297, 298,
299, 300
- ốt-già 嚙遮 uc (ucyate), 394
- ốt-già giới 嚙遮界 uc
(ucyate), 394
- Pāṇini, 20, 38, 91, 235, 303,
312
- phạm chúng 梵衆 brahma-
kāyika, 371
- Phạm chúng thiên 梵衆天
Devā brahma-kāyikāḥ,
371
- Phẩm loại túc luận 品類足論
Prakaraṇa-grantha, 56, 69,
96, 101, 111, 243, 363,
379, 412, 423, 424, 438
- Phạm phụ 梵輔
Brahmapurohita, 371
- Phạm thiên 梵天 Brahman,
176, 238, 252, 301
- Phạm thiên vương 梵天王
Brahman, 371
- Phạm vương 梵王 Brahman,
301
- pháp câu đắc 法俱得 sahaḥjā,
327
- Pháp Cứu 法救 Dharmatrāta,
55, 88, 127, 165, 190, 194,
197, 201
- pháp đồng phần 法同分
dharma-sabhāgatā, 339
- 340
- pháp dục 法欲
dhammakāmo, 44
- pháp giới 法界 dharmā-
dhātu, 18, 118, 119, 122,
134, 149, 151, 153, 159,
160, 163, 165, 174, 175,
180, 185, 187, 188, 189,
206, 213, 214, 340
vô vi, 213
- pháp hậu đắc 法後得
paścātkālajā, 327
- Pháp Hiển, 48
- pháp hữu vi 有為法
saṃskṛta-dharma, 94, 96,
378, 438
- pháp sở đắc 所得法 prāpta-
dharma, 320, 322
- pháp tánh 法性 dharmā-
prakṛti, 388
sát-na, 397
thậm thâm, 47
- Pháp Thắng 法勝 Dharmasrī,
55, 57, 58, 69
- pháp thức 法識 dharmā-
vijñāna, 207
- pháp uẩn 法蘊 dharmā-
skandha, 140, 141, 142,
143
- Pháp uẩn túc luận 法蘊足論
Dharma-skandha,
Dharma-skandha-
saṃjñakasyābhidharma-
śāstrasya, 53, 54, 55, 56,
69, 142
- pháp vô học 無學法 asaikṣa,
319

- pháp vô lậu 無漏法
anāsrava-dharma, 329,
332, 434, 435
- pháp vô vi 無為法
asaṃskṛta-dharma, 17,
399, 446, 448, 449, 454,
456, 459
- pháp xứ 法處 dharmāyatana,
18, 118, 119, 134, 139,
140, 144, 145, 443, 444,
500
- Phật Hộ 佛護 Buddhapāla,
37, 38, 40
- Phật Thế Tôn 佛世尊
Tathāgata, 81
- Phát trí luận 發智論
prasthāna, 51, 57, 69, 363,
368
- phi căn 非根 anindriya, 213,
214
- phi đắc 非得 aprāpti, 316,
317, 318, 319, 323, 326,
331, 332, 333, 334, 335,
336, 337, 338, 401, 402
- phi đẳng dẫn 非等引
asamāhita, 250, 443
- phi dị thực 非異熟 avipāka,
70, 239, 245, 246, 247,
248, 402
- phi hữu 非有 abhāva, 103,
126, 278, 317, 319, 321,
400, 455, 456, 457, 458,
464, 465
- phi hữu tình số 非有情數
asattvākhyā, 403
- phi lý tác ý 非理作意
ayoniśo-manaskāra, 289,
290
- phi sát-na, 402
- phi sở đoạn 非所斷
aprahātavya, 185, 253,
254, 327, 329
- phi Thánh 非聖 anārya, 26,
329, 334, 335
- phi Thánh đạo 非聖道
anārya-, 329
- phi tình 非情 acetana, 319,
321
- phi trạch diệt 非擇滅
apratisaṃkhyā, 90, 93, 94,
317, 318, 327, 328, 329,
451, 452
- phi tưởng phi phi tưởng xứ
非想非非想處
naivasamjñā-
nāsamjñāyatana, 145, 370
- phiền não chướng 煩惱障
kleśāvaraṇa, 352
- phóng dật 放逸 pramāda,
282, 283, 287, 289, 290
- đại phiền não địa, 288
- phong giới 風界 vāyu-dhātu,
145, 170, 199, 273
- phong luân 風輪
vāyumaṇḍala, 471
- phú dị thực 富異熟
bhogavipāka, 240
- quả 果 phala
năm, 461
- quả đẳng lưu 等流果
niṣyanda-phala, 426, 470
- quả dị thực 熟異果 phala-
vipāka, 240, 344, 359,
426, 427, 440, 445, 464,

A-tì-đạt-ma câu-xá

- 465, 470, 490, 492
quả sĩ dụng 果士用
puruṣakāra phala, 463,
466, 467, 471
quả tăng thượng 增上果
adhipati-phala, 464, 465
Quảng quả 廣果 bṛhatphalā
cõi trời, 344
quý 愧 apatrapā
động từ căn, 303
quỹ phạm sư 軌範師
pūrvacāryāḥ, 360
quyền thuộc 眷屬 saparivāra,
85
quyết trạch phân 決擇分
nirvedhabhāgiya, 506, 507
sắc căn 色根 indriyāni-
rūpīni, 155, 165, 170, 237,
239, 245, 248, 253, 282,
288, 457
sắc cực vi 極微色
paramānurūpa, 113
sắc giới 色界 rūpa, rūpa-
dhātu
giới hệ, 105, 136, 153, 154,
155, 156, 157, 158, 176,
255, 275, 305, 306, 327,
332, 336, 350, 356, 358,
364, 368, 369, 401, 443,
474, 494, 495, 496, 497,
500, 502, 507
rūpa-dhātu, 115, 147, 148,
177, 185, 241
sắc giới hệ 色界繫 rūpa-
dhātv-āpta, 158, 251, 252,
253, 328, 332, 432
sắc giới hữu phủ 色界有覆
rūpāvacarasya-kliṣṭasya,
508
sắc giới nhiễm tâm 色界染
心 rūpāvacare...kliṣṭe, 508,
509
sắc giới thiện 色界善
śubhe...rūpaje, 496, 497,
509
sắc giới thiện tâm 色界善心
rūpāvacare kuśale, 496,
509, 510
sắc hữu 色有 rūpa-bhava,
rūpāpta, 355
sắc nhiễm 色染
rūpyāvacare...kliṣṭe, 472,
479
sắc pháp 色法 rūpa-dharma,
18, 29, 31
rūpa-dharma, 19
sắc pháp câu sinh 色法俱生
sahaja-rūpa, 73
sắc sở tạo 色所造 upādāya-
rūpa, 109, 110, 111, 165,
167, 409, 492
sắc tham 色貪 rūpa-rāga,
319
sắc thức 色識 rūpa-vijñāna,
137, 207
sắc tùy tâm chuyển 色隨心
轉 cittānuparivartti, 492
sắc uẩn 色蘊 rūpaskandha,
94, 99, 100, 112, 115, 119,
122, 123, 125, 139, 141,
144, 149, 237, 324, 340,
365, 405, 417, 418, 442
sắc và tâm 色心 rūpa-citta,
19, 32
sắc vô lậu tối sơ, 472

sắc xứ 色處 rūpāyatana, 101,
102, 103, 111, 115, 139,
140, 144, 149, 165, 405,
482, 500
sắc, thanh, hương, vị, xúc 色
聲香味觸 rūpa-śabda-
gandha-rasa-
spraṣṭavyākhyā, 212
sân nhuế 瞋恚 pratighaḥ
284, 285
sân nhuế cái 瞋恚蓋
vyāpāda, vyāpāda-
nivarāṇa, 285
sinh 生 jāti
hữu vi tướng, 372
sinh đắc 生得 utpatti-
lābhika, 323, 332, 498,
501, 502, 504, 507
sinh đắc huệ 生得慧
upapatti-pratilambhikā, 85
sinh môn 生門 āyadvāra,
127
sinh nhân 生因 utpatti-hetu,
320
sinh, y, lập, trì, dưỡng nhân
生依立持養因 janana-
niśraya-pratiṣṭhā-
upastambha-upavṛmhaṇa,
491
sát-na diệt 剎那滅 kṣaṇika,
385
sát-na đẳng vô gián 剎那等
無間 samantarakṣaṇa, 445
sát-na luận 剎那論
kṣaṇikavādino, 378
sát-na nhãn căn 剎那眼根

cakṣurindriyakṣaṇaś, 436
sát-na tối hậu 最後剎那
carama-kṣaṇa, 381
sát-na tối sơ 最初剎那
ādikṣaṇa, 318, 319, 338
si 癡 moha
đại phiền não địa, 287
sĩ dụng 士用 puruṣakāra,
259, 375, 409, 411, 414,
424, 447, 463, 466, 467,
490
puruṣakāra, 463
quả, 467
sĩ dụng quả 士用果
puruṣakārāphalam, 409,
414, 424, 463, 466
siểm 諂 sāṭhya, śaṭha, 300
Số luận 數論 Saṃkhyā, 20,
34, 35, 136, 227
sơ thiền 初禪 prathama-
dhyāna, 160, 161, 177, 209,
212
định thức, 310
sơ tĩnh虑 初靜慮 prathama-
dhyāna, 300, 307, 310,
330, 401, 420, 443
sở đoạn 所斷 kleśa, 168
sở duyên 所緣 ālambana,
129, 150, 151, 152, 163,
180, 184, 187, 205, 208,
213, 214, 296, 408, 424,
435, 436, 449, 453, 456,
470, 481, 482, 483, 485,
486, 495, 499, 500
sở duyên duyên 所緣緣
ālambana-pratyaya, 449,
481, 482, 483, 485, 486

A-ti-đạt-ma câu-xá

sở duyên duyên tánh 所緣緣
性 ālambana-pratyayatā,
473

sở duyên sự 所緣事
ālambana-vastu, 96, 460

sở hành xứ 所行處 gati-
viṣaya, 279

sở khiên 所牽 ākrṣṭa, 168

sở nhân sự 所因事
hetuvastu, 460

sở nhiếp sự 所攝事
parigrahavastu, 460, 461

sở tạo sắc 所造色 upādāya-
rūpa, 492

sở trường dưỡng 所長養
aupacayika, 171, 173, 174,
245, 400, 402, 464, 475

sở tướng 所相 lakṣya, 382,
383

sở tướng pháp 所相法
lakṣya, 382

sở y 所依 āśraya, 86, 95,
100, 103, 110, 114, 127,
155, 167, 183, 184, 192,
196, 204, 206, 207, 229,
245, 276, 288, 323, 332,
335, 336, 399, 424, 458,
479, 482

āśraya, năm bình đẳng, 436

đại chung, 110

định danh, 207

đồng sở y, 436

Kośa, 67

lưu chuyển, 229

sáu căn, 228

sáu giới, 147

tâm, 228

thân, 322, 323

thức, 124

thức thân, 205

tịnh sắc, 100, 158

ý, 479

sở y viễn 所依遠

āśrayadūratā, 495

sự 事 dravya, vastu

dravya, 271

năm, 96

vastu, 314

tà đẳng trì 邪等持 mithyā-

samādhi, 290

tà thắng giải 邪勝解

mithyādhimokṣa, 289, 290

tác 作 kāraka

nhân, 448

tác giả 作者 karṭṛ, kāraka,

194

tác nghiệp 作業 ceṣṭā, 194

tác ý 作意 manaskāra

đại địa pháp, 281

tác ý cộng tướng 共相作意

sāmānyalakṣaṇamanaskāra

505, 506

tam-ma-bà-duệ 三摩婆曳

samavāye, 394

tam-ma-địa 三摩地 samādhi,

279, 281, 290, 475, 511

tam-mộc-ngật-đề 三木訖底

samukti, 394

tam thể thực hữu 三世實有,

179

sarvakālāstitā, 21, 95, 359,

425, 456

tàm 慚 apatrāpya

động từ căn, 303

- tâm và quý 慚愧 *apatrāpya*, 304
 tạng 藏 *kośa*, 86
 tâm 心 *citta*
   bản chất, 32
   tập khởi, 312
 tâm bất tương ưng hành 心
   不相應行 *citta-viprayukta*, 27
 tâm cao 心高 *cetasa unnati*, 310
 tâm đẳng chí 心等至
   samāpatticcittena, 362
 tâm giới 心界 *vijñāna-dhātu*, 151, 153, 163, 165, 174, 214
 tâm kham nhiệm tính 心堪任
   性 *praśrabdhīś*
   cittakarmanyatā, 283
 tâm khinh an 心輕安 *citta-*
   karmanyatā, 283, 284
 tâm nghiệp 心業 *manas-*
   karman, 313
 tâm pháp 心法 *citta-dharma*, 19
 tâm sát-na 心剎那 *citta-*
   kṣaṇa, 180, 480, 485
 tâm sở 心所 *caitasika*, 19, 314, 344, 359, 361, 387, 392, 410, 412, 415, 419, 435, 436, 443, 475, 479, 480, 481, 482, 485
   hành, 28
   hành uẩn, 132
   phân loại, 278
   tâm tương ưng, 160
 tâm sở câu sinh 心所俱生
   297, 298, 299, 300
 tâm sở pháp 心所法 *caitta*, 19, 73, 231, 279
 tâm-tâm sở 心心所 *citta-*
   caitta, 480
   tối hậu, 474
 tâm trừng tịnh 心澄淨
   cetasah prasādaḥ, 282
 tâm tùy chuyển 心隨轉
   cittānuvarttino, 410, 411, 443
   pháp, 410
 tâm tự cử tính 心自舉性
   cetasa unnati, 310
 tâm và tâm sở 心心所 *citta-*
   caitta, 127, 128, 129, 132, 150, 151, 164, 277, 281, 285, 311, 314, 347, 435, 443, 445, 470, 472, 493
 tâm vô lậu tối sơ 最初無漏
   心 *prathamānāssrava-citta*, 175
 tâm 尋 *vitarka*, 159
 tâm tứ 尋思 *vitarka-vicāra*, 160, 161, 286, 295, 297, 298, 299, 300, 301, 306, 307, 308
 tàn dị thực 殘異熟
   vipākoccheṣa, 240
 tận trí 盡智 *kṣayajñāna*, 352, 353
 Tăng nhất A-hàm 增壹阿含
   Āṅguttara-nikāya, 47, 53
 tăng thượng 增上 *adhipa*, 37, 129, 178, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 230,

A-tì-đạt-ma câu-xá

- 411, 419, 447, 461, 462,
463, 466, 467, 483
bốn, 218
quả, 467
tăng thượng duyên 增上緣
adhipati, 419, 473, 482,
483, 485, 486
tăng thượng duyên tánh 增上
緣性 adhipati-pratyayā,
473
tăng thượng lực 增上力
ādhipatya, 462
tăng thượng mạn 增上慢
abhimāna, 37
tăng thượng pháp 增上法
agra-dharma, 140
tăng thượng quả 增上果
adhipati-phala, 424, 448,
462, 467
tăng thượng sanh 增上生
abhyudaya
quả, 462
tăng-nhã samjñā, 392
tạo sắc 造色 upādāya-rūpa,
109, 274, 276, 413, 416,
492
Tập A-hàm 雜阿含
Samyutta-nikāya, 53, 166
tát-ca-da-kiến 薩迦耶見
satkāya-dṛṣṭi, 299
tập 集
hữu lậu dị danh, 98
Tập dị môn túc luận 集異門
足論 Saṅgītiparyāya, 53,
54, 55, 56
tập khởi 集起 ci
tâm, 312
tập quả 集果 sāmagrī-phala,
471
tất yếu câu sinh 必要俱生
saha-utpāda, 277, 278,
294, 311
thác sanh tâm 托生心
pratisandhicitta, 147
thân căn 身根 kāyendriya,
73, 106, 138, 166, 169,
170, 191, 192, 204, 205,
224, 264, 265, 271
thân có căn 有根身
sendriyasya kāyasya, 360
thân khinh an 心輕安
praśrabdhīś
cittakarmanyatā, 283, 284,
285
thân kiến 身見 satkāyadrṣṭi,
438
thân luận 身論 śarīrabhūta,
85, 149
thân thức 身識 kāya-vijñāna,
206, 208, 212, 481
thân xử 身處 kāyāyatana,
444
thắng giải 勝解 adhimukti
đại địa pháp, 281
Thắng luận 勝論 Vaiśeṣika,
34, 35, 342, 365, 366, 389,
390, 455
thắng xử 勝處
bhībhvāyatana, 144
thắng y 勝依 pradhāna-bhūta
bốn, 376
Thánh đạo 聖道 ārya-mārga,
123, 186, 225, 242, 319,
324, 329, 331, 333, 335,

336, 357, 370, 428, 434,
447, 458, 474, 505, 506,
507, 510
Thánh đạo vô lậu 聖道無漏
anāsvara-mārga, 318, 428
Thánh đế 聖諦 ārya-satya,
54, 71, 86, 91, 143, 187,
235, 259, 260, 412, 456,
504
thành tựu 成就 samanvaya,
317
thập-phật-la śvar, 217
Thật nghĩa sơ 實義疏
Tattvārthaṭika, 63
thất niệm 失念 bhraṣṭa-
smṛtika, 289
Thất-lợi 室利 śrī, 347
thể 體 drvaya, 275
thế gian 世間
hữu lậu dị danh, 98
loka, nghĩa, 98
thế gian đạo 世間道 laukika
mārga, 259, 260, 323, 324,
353
Thế Hữu
Vasumitra, 56, 105, 201,
360, 475
thế lộ 世路 adhvan, 95
Thế Thân 世親
Vasubandhu, 23, 36, 38,
51, 55, 58, 59, 61, 62, 67,
70, 75, 96, 161, 205, 241,
277, 307, 310, 343, 404
thế tục 世俗 sāmketika, 123
thế tục a-ti-đạt-ma 世俗阿毘
達磨 sāmketika, 85
Thi Hộ, 56

Thi thiết luận 施設論
Prajñaptiśāstra, 56, 150,
439
Thiên Ái 天愛 devānām
priyo, 289, 376
thiện 善 kuśala, 471
thiện biểu nghiệp 善表業
vijñapti-kuśala, 443
thiện căn 善根 kuśala-mūla,
83, 229, 238, 266, 289,
323, 337, 417, 421, 468,
469, 508, 510, 511
thiện dục giới 欲界善
kāmāvacarasya kuśalasya,
504, 508
thiện gia hành 善加行
kuśala-karma-patha-
prayoga, 495
thiện sắc giới 色界善
rūpāvacare kuśale, 497,
504
thieu 燒 dahyate, 178
Thieu quang thiên 少光天
Paritābhā-deva, 371
thọ 受, 壽 vedanā, āyus
mạng căn, 363
thọ căn 受根 vedanendriya,
225, 231, 239, 245, 249,
250, 266
thọ dị thực 壽異熟
āyurvipāka, 240
thọ hành 壽行 āyuh-
saṃskāra, 239, 240, 241,
242, 243, 244
lưu, 241
xả, 239
thọ thân 受身 vedanā-kāya,

A-tì-đạt-ma câu-xá

- sáu, 116
thọ tụ 受聚 vedanā-kāya
thọ thân, 116
thời giải thoát 時解脫
samaya-vimukta, 239,
242, 429, 430, 431
thông quả tâm 通果心
abhijñāphala, 499, 500,
501, 502, 509
thủ âm 取陰 upādāna-
skandha, 97
thư phân 書分 lipi-avayava,
393
Thủ Trường giả, Hatthaka,
123
thủ uẩn 取蘊
upādānaskandha, 97, 98,
99, 112, 117, 122, 130,
134
Thuận chính lý 阿毘達磨順
正理論 Nyāyanusāra, 62,
67, 155, 165, 169, 190,
198, 199, 200, 202, 205,
229, 235, 252, 270, 272,
411
thuận hậu thọ nghiệp 順後受
業
karmāparaparyāvedanīyam
, 345, 347, 350
thuận hỷ thọ nghiệp 順喜受
業 saumanasya-vedanīyam
karma, 245
thuận sanh thọ nghiệp 順生
受業 upapadya-
vedanīya.m karma, 247,
346, 347, 350
thuận ưu thọ nghiệp 順憂受
業 daurmanasya-
vedanīyam karma, 245
thuận xả thọ nghiệp 順捨受
業 upekṣā-vedanīyam
karma, 245
thức 識 vijñāna
hữu lậu, 145, 147
mạng căn, 363
thức biến xứ 識遍處
kṛtsnāyatana-vijñāna, 144
thức giới 識界 vijñāna-
dhātu, 119, 120, 145, 147,
158, 167, 175, 176, 185
sáu, 119, 120, 163, 179, 205
thức nghiệp 識業 vijñāna-
karma, 313
thức thân 識身 vijñānakāyā,
93, 106, 119, 161, 205,
206, 213, 288, 293, 462
sáu, 119, 223
Thức thân túc luận 阿毘達磨
識身足論 Vijñānakāya, 56
thức tụ 識聚 vijñānakāyā,
119
thức uẩn 識蘊 vijñāna-
skandha, 94, 118, 119, 127
Thượng tọa bộ
Theravāda, 17, 37, 41, 47,
48, 51, 52, 54, 120, 451
thùy giới 水界 ab-dhātu,
145, 273
thùy luân 水輪 jalamaṇḍala,
471
thụy miên 睡眠 middha, 294,
299, 300
Ti-bà-sa 毘婆沙 vibhāṣa, 39,
61

- tích tập sắc 積集色
cittasthaṃ rūpam, 146
- tịch tĩnh giải thoát 寂靜解脫
sāntā vimokṣā, 255, 256
- tích迹 pada, 392
- tiền sanh 前生 pūrvotpannā,
421
- tiện-thiện-na 便膳那
vyañjana, 393
- tiểu đắc 小得 aṇuprāpta, 338
- tiểu phiền não địa 小煩惱地
parīta-kleśa-bhūmika,
293, 294
- tiểu phiền não địa pháp 小煩惱地法
parīta-kleśa-bhūmika, 279, 293
- tín 信 śraddhā
đại thiện địa, 282
- tín thắng giải 信勝解
śrāddhādhimukta, 429,
430, 431
- tĩnh lự 靜慮 dhyāna
trung gian, 160
- tĩnh lự biên tế 邊際靜慮
prāntakoṭikam dhyānam,
240, 242
- tĩnh lự luật nghi 靜慮律儀
dhyānasamvara, 443, 474,
492
- tĩnh trụ 淨住 sāntivihāra,
349
- tịnh sắc 淨色 rūpapasāda
nām, 100
- tịnh vô ký 淨無記
akliṣṭavyākṛta, 331, 417
- tì-nhã-nam thức 毘若南識
vijānātīti vijñānam, 312
- tợ tương tục 似相續
pravāha, 107
- tội 罪 avadya, 303
- tối hậu hữu 最後有 carama-
bhavika-sattva, 353
- tối thắng pháp 最勝法 agra-
dharma, 140
- tối thắng tự tại 最勝自在
paramaiśvarya, 217
- tổng nhiếp 總攝 saṃgraha,
122, 145
- tổng thuyết 總說 samukti,
391, 393, 394
- tổng tướng huệ 總相慧
sāmānyabuddhi, 341
- trạch diệt 擇滅
pratisamkhyā-nirodha, 90,
91, 92, 93, 94, 153, 278,
317, 327, 328, 329, 438,
446, 447, 448, 449, 450,
451, 452, 455, 466
- trạch pháp 擇法 dharma-
pravacaya, 87, 280
- tránh căn 諍根 vivāda-mūla,
133
- trạo cử 掉舉 audhātayam,
287, 288, 289, 290, 291,
292, 319
- trì căn 持根
indriyāśrayādhāraprāvaṇam
abhāvena, 155
- trì y 持依
indriyāśrayādhāraprāvaṇam
abhāvena, 155
- trợ bạn 助伴 sānucara, 85
- trụ 住 vihāraḥ

A-tì-đạt-ma câu-xá

- an trụ, 349
hữu vi tướng, 372
nhàn du, 349
Trung A-hàm 中阿含
Majhima-nikāya, 53
Trường A-hàm 長阿含
Dīgha-nikyāya, 53
truy hồi 追悔 vipratīṣāra,
296, 297
truyền 傳 kila, 90
truyền sinh 傳生 paramparā,
85
tu 修 bhāvanā, 283
tu đạo 修道 bhāvanāmārga,
17, 185, 186, 187, 225,
234, 235, 236, 240, 268,
322, 405, 429, 430, 431
tu sở đoạn 修所斷 bhāvanā-
prahātavya, 185, 226, 253,
254, 293, 329, 330, 420,
437, 460
tu sở thành 修所成 bhāvanā-
maya, 416, 432, 507
tu tập quả 修習果
bhāvanāphala, 471
tụ 聚 kāya
uẩn nghĩa, 125
tụ điểm sắc 聚點色
aghasāmantakaṃ rūpaṃ,
146
tụ tập 聚集 kāya
thân, 394
tư 思 cetanā
đại địa pháp, 280
tư thân 思身 cetanakāya
sáu, 117
tư trạch 思擇 pravīcaya, 87,
90, 91, 93, 280, 450, 451,
452, 453, 466
tư trạch pháp 思擇法
dharma-pravīcaya, 84
tứ 伺 vicāra, 159
Tứ phần 四分 catur-āṅgatva
luật, 49, 50
tử đạo tâm 死墮心
cyuticcita, 147
tự duyên 字緣 pratyaya, 217,
218, 394
tự giới 字界 dhātu, 217, 218,
394, 497
tự ngã 自我 ātma, 72, 132,
158, 178
Tự tại Phạm thiên 自在梵天
para-nirmita-vaśa--vartin,
301
Tự Tại 自在 prabhutva
nhất nhân luận, 487
Tự Tại Thiên 自在天 Īśvara,
486, 490
tự tánh loại 自性類
svabhāva-, 460
tự tánh sự 自性事 svabhāva-
vastu, 96, 460
tự thể 自體 svabhāva, ātma-
bhāva, 483
tự tính thiện 自性善
svabhāvena kuśalāni, 153
tự tướng 自相 svalakṣaṇa,
106, 109, 388, 393, 504
tự tương tục 自相續
svāsāmtānika, 317
tự 字 akṣara, 393
túc luận 足論 pādā, 85, 353,

424, 439
 tục sanh 續生 pratisandhi,
 338
 tục sanh tâm 續生心
 pratisandhicitta, 147
 tục sinh, 313
 túc tác nghiệp 宿作業
 paurāṇaṃ karma, 297
 tương tục 相續 pravāha, 445
 tương ứng 相應 āpta, 154
 nhân, 484
 tâm sở, 313
 tương ứng nhân 相應因
 samprayuktakahetu, 404,
 419, 423, 424, 425, 435,
 436, 447, 462
 tương ứng phược 相應縛
 samprayogatas, 267
 tương ứng tâm 相應心
 cittasamprayukta, 19, 28,
 141, 160, 161, 163, 316,
 397, 401, 481
 tương ứng thiện 相應善
 samprayogena kuśalāḥ,
 153, 154
 tướng 相 lakṣaṇa, hữu vi,
 372
 tướng 相 nimitta, 116
 tướng đại sỹ 大士相
 mahāpuruṣalakṣaṇā, 383
 tướng hữu vi 有微相
 saṃskṛtalakṣaṇāni, 374,
 377, 381, 382, 383, 387,
 391, 409
 tướng 想 saṃjñā
 đại địa pháp, 280
 từ nguyên, 392

tướng thân 想身 saṃjñā-
 kāya, sáu, 116
 túy 醉 mada
 kiêu, 311
 tùy hành 隨行 sānucara, 84
 tùy lưu 隨流 anubandha,
 107
 tùy miên 隨眠 anuśaya, 68,
 185, 221, 235, 259, 412,
 437, 450, 451, 452, 454,
 465, 466
 tùy niệm phân biệt 隨念分別
 anusmaraṇa-vikalpa, 162
 tùy pháp hành 隨法行
 dharmānusārin, 429, 430,
 431, 432
 tùy phiền não 隨煩惱
 kleśopakleśa, 282, 294,
 298, 300, 301, 338, 361
 tùy tăng 隨增 anuśerate, 89,
 90, 221, 225
 tùy tín hành 隨信行
 śrāddhānusārin, 429, 430,
 431
 tùy tướng 隨相 anulakṣaṇa
 hữu vi tướng, 374
 túy tượng tướng quân 醉象
 將軍 mattahastī manuṣya,
 463
 uẩn 蘊 skandha
 dị thực, 351
 hành, 355
 năm, vô lậu, 144
 nghĩa, 125
 ba khoa, 17, 71
 năm, 17, 29, 71, 94, 99,
 137, 443
 tụ, 110

A-tì-đạt-ma câu-xá

- vai, 130
vô lậu, 84
uẩn 蘊 grantha, 69
uru căn 憂根 daurmanasya, 233, 234, 245, 246, 247, 248, 249, 253, 263, 265
Ưu-ba-li 憂波離 Upāli, 49
Ưu-ba-phiên-đa Upasānta, 58
uru-đa-na già-tha 優陀那伽他 udānavargīyakaraṇavad, 88
vị chí định 未至定 anāgamyā, 260, 428, 430, 505, 506, 509, 510
vị tác sự 未作事 akṛta, 297
vị tri căn 未知根 ājñāsyaṁdriya, 225, 258, 265
vị tri đương tri căn 未知當知根 anājñātam ājñāsyaṁdriyam, 226, 234, 235, 236, 258
vi tụ 微聚 saṅghātaparamāṇu, 200, 270, 271, 275
vô biểu 無表 avijñapti, 30, 31, 99, 100, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 117, 119, 144, 165, 330, 331, 398, 413, 474
vô biểu nghiệp 無表業 avijñapti, 31, 33, 114, 331, 398, 443
vô biểu sắc 無表色 avijñapti, 30, 100, 118, 144, 165, 331, 474, 492
vô cảnh giác tính 無警覺性 anābhoga, 285
vô cấu 無垢 amala, 85, 237, 267
vô công dụng hành 無功用行 anābhoga, 285
vô dị thực 無異熟 avipāka, 249, 250
vô đối 無對 apratigha, 92, 127, 148, 151, 152, 191, 413
vô dư Niết-bàn 無餘涅槃 nirupadhiṣeṣanirvāṇa, 121
vô gián 無間 anantaram, 445
vô gián đạo 無間道 anantara, ānantarya-mārga, 91, 93, 187, 258, 259, 261, 353, 447, 453, 466
vô gián diệt 無間滅 samanantaraniruddha, 114, 120, 205, 479
ý căn, 119
vô gián nghiệp 無間業 ānantarya, 247
vô giáo 無教 avijñapti, 107
vô hiển 無顯 anidaršana si, 287
vô căn 無根 avyañjana, 255
vô học đạo 無學道 asaikṣamārga, 225, 231, 234, 235, 429, 430, 431
vô học tâm 無學心 asaikṣa-citta, 495
vô khái phát tính 無開發性 anābhoga, 285

- vô kiến 無見 anidarśana, 32, 148, 205
- vô kiến hữu đối 無見有對 anidarśana-sapratigha, 30
- vô kiến vô đối 無見無對 anidarśana-apratigha, 30, 31
- vô ký 無記 avyākṛta, 70, 152, 153, 295
- vô ký hữu phú 無記有覆 nivṛtāvyākṛta, 298, 299
- vô ký vô phú 無記無覆 anivṛtāvyākṛta, 299
- vô lậu 無漏 anāsrava, 34, 68, 69, 70, 71, 84, 90, 147, 159, 174, 186, 189, 225, 229, 237, 254, 259, 260, 261, 262, 267, 268, 328, 332, 333, 353, 356, 410, 413, 434, 440, 466, 472, 474, 492, 502
- phân loại pháp, 89
- thành tựu, 318
- tối sơ, 174, 472, 473
- vô lậu luật nghi 無漏律儀 anāsravasamvara, 85, 474, 492
- vô lậu tối sơ 無漏最初 prathamānāsrave, 471, 476
- vô lậu uẩn 無漏蘊 anāsravaḥ skandhakaḥ, 85
- vô lậu vô vi 無漏無為 anāsrava-asamkrta, 71
- Vô lượng quang thiên 無量光天 Apramāṇabha, 371
- vô lượng tâm 無量心 apramāṇa-citta, 143
- vô lượng xả 無量捨 apramāṇopekṣā, 285
- vô minh 無明 avidyā-, 98, 225, 227, 228, 287, 288, 289, 290, 293, 295, 297, 303, 319, 360, 376
- vô minh độc hành 無明獨行 avidyā-kevalā, 293
- vô minh xúc 無明觸 avidyā-samsparsa, 360
- vô ngã 無我 anātman, 17, 31, 68, 138, 180, 389, 394, 506
- vô ngã nghĩa 無我義 anātmatvam, 389
- vô ngại giải 無礙解 pratisamvid, 143
- Vô nhân luận 無因論 Ahetuvāda, 34
- vô phú vô ký 無覆無記 anivṛtāvyākṛta, 186, 189, 265, 295, 298, 300, 301, 330, 331, 332, 417, 418, 433, 438, 464, 469, 493, 494, 496, 497, 500, 509, 510, 511
- vô quý 無愧 anapatrapā, 292, 300, 302, 303, 304
- vô sắc giới 無色界 arūpiṇām sattvānām, 120, 158, 176, 177, 251, 253, 255, 256, 263, 300, 305, 306, 327, 328, 332, 336, 347, 357, 359, 364, 368, 369, 432, 438, 443, 493, 495, 497, 499, 501, 507, 508, 509, 510

A-tì-đạt-ma câu-xá

vô sắc giới hệ 無色界繫
ārūpyāvacara, ārūpya-
pratisaṃyukta, 251, 328,
438
vô sắc giới hữu phú 無色界
有覆 ārūpyāvacarasya
kliṣṭasya, 508
vô sắc giới nhiễm tâm 無色
界染心
ārūpyāvacara...kliṣṭa, 509
vô sắc nhiễm 無色染
ārūpyāvacare...kliṣṭe, 497
vô sắc tham 無色貪 ārūya-
rāga, 319
vô sân 無瞋 vigata-dveṣa,
286
vô sanh trí 無生智
anupādijñāna, 236, 352,
428, 471
vô si 無癡 amoha, 286, 289
vô sở duyên 無所緣
anālabhana, 483
Vô sở hữu xứ 無所有處
ākīṃcanyāyatana, 353
vô sở kỵ nạn 無所忌難
abhaya, 302
vô sở thiên đối 無所偏對
anābhogātā, 285
vô sở tùy thuộc 無所隨屬
avaśavartitā, 302
vô sùng 無崇 apratiśatā, 302
vô tà 無慚 āhrīkya, 292,
300, 302, 303, 304
vô tham 無貪 alobha, 144,
153, 286, 296
vô thể 無體 abhāva, 455,

457, 459, 460
vô thượng chánh đẳng chánh
giác 無上正等正覺
anuttarāṃ samyak-
saṃbodhim, 238
vô tự tại tâm 無自在心
apratīśatā, 302
vô tưởng đẳng chí 無想等
至 asaṃjñi-samāpattiḥ ,
346, 443
vô tưởng dị thực 無想異熟
asaṃjñi-vipāka, 355
vô tưởng định 無想定
asaṃjñi-samāpatti, 107,
344, 346, 347, 348, 349,
355, 356, 358, 359, 362,
368, 369, 480
vô tưởng hữu tình thiên xứ
無想有情天處 asaṃjñi-
sattveṣu-deveṣu , 145
Vô tưởng thiên 無想天
asaṃjñināṃḍevānām, 344
vô tỷ 無比 abhi, 37
vô vi 無為 asaṃskṛta, 17, 18,
19, 40, 70, 90, 91, 92, 94,
117, 118, 119, 129, 133,
134, 138, 145, 159, 174,
269, 320, 390, 399, 447,
449, 456, 457
phân loại pháp, 71
vô vi pháp 無為法
asaṃskṛta-dharma, 19
vong niệm, thất niệm 忘念,
失念 muṣita-smṛti, 290
vương tiên 王仙 rājarṣi, 369
Vương-xá
Rājagaha, 43

- xả捨 upekṣā
đại thiện địa, 285
- xả căn捨根 upekṣendriya,
136, 233, 248, 250, 253,
258, 260, 265, 267
- xả thọ捨受 upekṣā, 241,
242, 243, 244, 258, 260,
264, 273, 345, 347
- xả thọ hành捨受行 āyur-
utsarga, 239, 241, 367
- Xả-lợi-phát 余利弗
Śāriputra, 50, 54, 56, 83,
357, 370
Xả-lợi-phát A-ti-đàm, 50,
54
- xí thành quang hiển熾盛光
顯 idi parmaśvārye, 217
- xuất thế đạo 出世道
lokottara mārga, 259, 260,
261
- xúc觸 sparśa
đại địa pháp, 280
- xúc xứ觸處 sparśāyatana,
165, 167, 172, 276, 297,
444
- xứ處 āyatana
ba khoa, 17, 71
mười hai, 177
mười hai, 17
- xưng稱 tolayati/tulayati,
178
- Yaśomitra, 51, 63, 67, 76,
220
- y chỉ quả 依止果
pratiṣṭhāphala, 471
- y-địa 伊地 idi, 217, 218
- y-địa ba-la-mê-phạt-la-duệ
伊地波羅迷濕伐羅曳 idi
paramaiśvārye, 217
- y nhân 依因 nāthakaraṇā
mười, 44
- y tâm địa 依心地
manobhūmika, 293
- ý 意 manas
căn, 313
định nghĩa, 312
- ý căn 意根 mana-indriya-
kṣaṇa, 127, 206, 214, 219,
223, 224, 245, 250, 265,
266, 436
- ý dục 意欲 chanda, 277, 401,
487, 488, 506
- ý địa 意地 mānasī, 162, 189,
264, 293
- ý giới 意界 manodhātu, 119,
120, 160, 163, 167, 174,
175, 179, 183
- ý nghiệp 意業 manaskarma,
280, 313
- ý thức địa 意識地
manobhūmika
ý địa, 293
- ý thức giới 意識界 mano-
vijñāna-dhātu, 119, 120,
158, 160, 174, 175, 179,
185, 205
- ý xúc xứ 意觸處
manasparśāyatana, 167
- ý xứ 意處 mana-āyatana,
118, 119, 122, 144, 145,
187, 443

NGŨ VÙNG PHẠN-TẠNG-HÁN

* Nguồn tư liệu, cf. *Index to the Abhidharmakośabhāṣya* (P. Pradhan edition), by Prof. Akira Hirakawa, Tokyo 1973.

* (Cđ.): Chân Đế ; (Ht.): Huyền Trang.

A

akaniṣṭha; 'og min pa; (Cđ.)

阿迦尼師吒(天) a-ca-ni-su-tra (thiên), 阿迦尼吒 a-ca-ni-tra, 無下 vô hạ; (Ht.) 色究竟(天) sắc sửu cánh (thiên).

akuśala; mi dge ba; (Cđ.) (Ht.) 惡 ác, 不善 bất thiện.

akuśalam karma; las mi dge ba; (Cđ.) 惡業 ác nghiệp; (Ht.) 不善業 bất thiện nghiệp.

akuśla-karma-patha; mi dge ba'i las kyi lam; (Cđ.) 惡業道 ác nghiệp đạo; (Ht.) 不善業道 bất thiện nghiệp đạo.

akuśala-mahābhūmika; mi dge ba'i sa mang po (pa); (Cđ.) 惡大地 ác đại địa; (Ht.) 大不善地法 đại bất thiện địa pháp.

akuśala-mūla; mi dge ba'i rtsa ba; (Cđ.) (Ht.) 不善根 bất thiện căn.

akṛta; ma byas pa, 'dus ma byas; (Cđ.) 未作 vị tác, 無

為 vô vi; (Ht.) 未作 sự vị tác, 未成 vị thành, 無為 vô vi.

akliṣṭam ajñānam; nyon mongs can min pa'i mi shes pa; (Cđ.) 無染污無明 vô nhiễm ô vô minh; (Ht.) 不染無知 bất nhiễm vô tri.

akliṣṭāvyākṛta; nyon mongs can ma yin pa'i lung du ma bstan pa; (Cđ.) 無染無記 vô nhiễm vô ký, 無記無染 vô ký vô nhiễm ô, 無污 vô ô ký, 無覆無記 vô phủ vô ký; (Ht.) 不染污無記性 bất nhiễm ô vô ký tính, 淨無記 tịnh vô ký, 無覆無記 vô phủ vô ký.

akṣara; yi ge, yig; (Cđ.) (Ht.) 字 tự.

agni; me; (Cđ.) (Ht.) 火 hỏa.

agra; mchog, rtse; (Cđ.) 勝 thắng, 最勝 tối thắng, 無等 vô đẳng, 最勝無等 tối thắng vô đẳng, 頂 đảnh; (Ht.) 最勝 tối thắng, 第一 đệ nhất, 眞勝 chân thắng,

尊 tôn, 有頂 hữu đảnh.
agra-dharma; *chos kyi mchog*; (Cđ.) 世第一 thể đệ nhất, 世第一法 thể đệ nhất pháp; (Ht.) 世第一法 thể đệ nhất pháp, 世第一 thể đệ nhất, 世間第一法 thể gian đệ nhất pháp.
agha; *thogs pa, thogs med*; (Cđ.) 礙色 ngại sắc, 阿伽 a-già; (Ht.) 阿伽 a-già, 礙 ngại.
agha-sāmantakaṃ rūpaṃ; *thogs pa'i nye ba'i 'khor gyi gzugs*; (Cđ.) 隣礙色 lân ngại sắc; (Ht.) 隣阿伽色 lân a-già sắc.
aṅga; *yan lag, cha la*; (Cđ.) 分 phần, 身 thân, 身分 thân phần; (Ht.) 支 chi, 支分 chi phần, 身支 thân chi, 道支 đạo chi, 身 thân, 身分處 thân phần xứ, 種類 chủng loại, 功德 công đức.
acitta-samāpatti; *sems med par snyoms par 'jug pa, sems med pa'i snyoms par 'jug pa*; (Cđ.) (Ht.) 無心定 vô tâm định.
acetana; *sems pa med pa*; (Cđ.) 無意 vô ý, 無覺 vô giác; (Ht.) 無思覺 vô tư giác, 非情 phi tình.
Ajāta-sātru; *ma skyes dgra*; (Cđ.) 未生怨王 Vị sinh

Ngũ vưng Phạn - Tạng - Hán
 oán vương; (Ht.) 未生怨 Vị sinh oán.
ajñāna; *mi shes pa, mi mkhyen pa*; (Cđ.) (Ht.) 不知 bất tri, 無知 vô tri.
aṇḍa; *sgo nga*; (Cđ.) 卵 noãn; (Ht.) 卵殼 noãn sắc.
aṇḍja; *sgo nga las skyes pa*; (Cđ.) (Ht.) 卵生 noãn sinh.
atīta; *'das pa*; (Cđ.) 過去 quá khứ, 謝 tạ, 滅 diệt; (Ht.) 過 quá, 去 khứ, 過去 quá khứ, 滅 diệt.
aduḥkhāsukha; *bde min sdug min*; (Cđ.) (Ht.) 非苦非樂 phi khổ phi lạc, 不苦不樂 bất khổ bất lạc.
adhigama; *rtogs pa, 'thob pa*; (Cđ.) 得 đắc, 正修得 chánh tu đắc; 阿地伽摩 a-địa-già-ma; (Ht.) 證法 chứng pháp, 佛正證法 Phật chánh chứng pháp, 得 đắc.
adhipa; *bdag po*; (Cđ.) 增上 tăng thượng duyên; (Ht.) 增上 tăng thượng.
adhipati; *bdag po*; (Cđ.) 王 vương, 增上緣 tăng thượng duyên; (Ht.) 王 vương, 增上 tăng thượng.
adhipati-pratyayatā; *bdag po'i rkyen nyid*; (Cđ.) 增上緣類 tăng thượng duyên loại; (Ht.) 增上緣性 tăng

A-ti-đạt-ma câu-xá

thượng duyên tánh.
adhipati-phala; *bdag po'i bras bu*; (Cd.) 增上果 tăng thượng quả; (Ht.) 增上果 tăng thượng quả.
adhimukti; *mos pa, 'dod pa*; (Cd.) 願樂 nguyện lạc, 欲 dục, 心淨了 tâm tịnh liễu, 能令心明了 năng linh tâm minh liễu; (Ht.) 勝解 thắng giải, 能於境印可 năng ư cảnh ấn khả.
adhvan; *dus*; (Cd.) (Ht.) 世 thế, 世路 thế lộ, 時 thời.
anantara; *de ma thag pa, bar chad med par*; (Cd.) (Ht.) 無間 vô gián.
anantaram; *mjug thogs su, bar chad med p ar, mjug tu, de ma thag tu*; (Cd.) 無間 vô gián, 次第 thứ, 次第 thứ đệ, 後 hậu, 後無間 hậu vô gián; (Ht.) 無間 vô gián, 次第 thứ, 如次 như thứ.
anapatrapā; *khrel med*; (Cd.) 無羞 vô tu; (Ht.) 無愧 vô qui.
anāgata; *ma 'ongs pa*; (Cd.) (Ht.) 未來 vị lai.
anāgama; *mi lcogs pa med pa*; (Cd.) 非至 phi chí, 非至定 phi chí định, 未至 vị chí, 未至定 vị chí định; (Ht.) 未至 vị chí, 未至定 vị chí định.

anāgāmin; *phyir mi 'ong ba*; (Cd.) 阿那含 a-na-hàm; (Ht.) 不還 bất hoàn.
anājnāta; *mi shes pa*; (Cd.) (Ht.) 未曾知 vị tăng tri.
anājñātam
ājñāsyāmindriyam; *mi shes pa kun shes par byed pa'i dbang po*; (Cd.) 未知欲知根 vị tri dục tri căn; (Ht.) 未知當知根 vị tri đương tri căn.
anātman; *bdag med pa, bdag ma yin pa*; (Cd.) 無我 vô ngã, 非我 phi ngã, 非我所 phi ngã sở; (Ht.) 非我 phi ngã, 無我 vô ngã, 無有我 vô hữu ngã.
anātmatva; *bdag med pa nyid*; (Cd.) 無我義 vô ngã nghĩa; (Ht.) 無我性 vô ngã tánh.
anābhoga; *rtsol pa med pa*; (Cd.) 不迴向 bất hồi hướng.
anābhogatā; *lung gyis grub pa nyid*; (Cd.) 無所偏對 vô sở thiên đối; (Ht.) 無警覺性 vô cảnh giác tánh.
anārya; *'phags pa ma yin pa, 'phags pa min*; (Cd.) 非聖 phi thánh, 不成聖 bất thành thánh, 凡夫 phàm phu; (Ht.) 非聖 phi thánh, 非聖道 phi thánh

đạo, 非證聖道 phi chứng thánh đạo, 異生 dị sinh.
anāmbana; *dmigs pa med pa*; (Cđ.) 無緣緣 vô duyên duyên, 無境界法 vô cảnh giới pháp; (Ht.) 無所緣 vô sở duyên.
anāsrava; *zag pa med pa, dri ma med pa*; (Cđ.) 無流 vô lưu; (Ht.) 無漏 vô lậu.
anāsrava-dharma; *zag pa med pa'i chos, chos dri ma med pa*; (Cđ.) 無流法 vô lưu pháp; (Ht.) 無漏法 vô lậu pháp.
anāsravayā prajñayā; *dri ma med pa'i shes rab*; (Cđ.) 無流智 vô lưu trí, 無流般若 vô lưu bát nhã; (Ht.) 無漏慧 vô lậu huệ.
anāsrava-mārga; *zag pa med pa'i lam*; (Cđ.) 無流道 vô lưu đạo; (Ht.) 無漏聖道 vô lậu thánh đạo.
anāsrava-saṃvara; *zag pa med pa'i sdom pa*; (Cđ.) 無流護 vô lưu hộ, 無流戒 vô lưu giới; (Ht.) 無漏律儀 vô lậu luật nghi, 道生律儀 đạo sinh luật nghi.
anityā saṃskārāḥ; *'du byed rnam mi rtag pa*; (Cđ.) 有為皆無常 hữu vi giai vô thường; (Ht.) 諸行無常 chư hành vô thường.

anityatā; *mi rtag pa nyid, mi rtag pa'i mtshan nyid*; (Cđ.) 無常 vô thường, 無常相 vô thường tướng; (Ht.) 無常 vô thường, 滅 diệt, 滅性 diệt tánh, 滅相 diệt tướng, 已滅 dĩ diệt.
anidarśana; *bstan du med pa*; (Cđ.) 無顯 vô hiển, 非顯 phi hiển; 無礙 vô ngại; (Ht.) 無見 vô kiến.
anindriya; *dbang po med pa*; (Cđ.) 非根 phi căn, 無根 vô căn; (Ht.) 無根 vô căn, 根無 căn vô.
aniyata; *ma nges pa, nges pa med pa*; (Cđ.) 不定 (業) bất định (nghiệp), 不定 (報業) bất định (báo nghiệp); (Ht.) 非定 (業) phi định (nghiệp), 不定受 bất định thọ, 不定性 bất định tánh.
aniyata-vedanīya; *myong bar 'gyur bar ma nges pa*; (Cđ.) 不定受 (業) bất định thọ (nghiệp), 不必應受 bất tất ứng thọ, 不定 bất định; (Ht.) 不定受 (業) bất định thọ (nghiệp), 不定 bất định.
anugraha; *phan 'dogs pa, phan gdags pa, phan btags pa, phan 'dogs par byed pa, phan par byed pa, rjes*

su 'dzin par byed pa; (Cđ.)
lợi ích lợi ích, lợi ích sự lợi
ích sự, 滋益 tư ích, 報 báo,
攝持 nhiếp trì; (Ht.) 益
ích, 資益 tư ích, 饒益
nhiêu ích, 攝 nhiếp.

anuttarām samyak-
sambodhim; *bla na med*
pa yang dag par rdzogs
pa'i byang chub; (Cđ.) 無
上正遍菩提 vô thượng
chánh biến bồ đề, 無上正
覺果 vô thượng chánh giác
quả; (Ht.) 無上正等菩提
vô thượng chánh đẳng bồ
đề.

anutpādajñāna; *mi skye ba*
shes pa; (Cđ.) (Ht.) 無生
智 vô sanh trí.

anuprāpta; *rjes su 'thob pa*;
(Cđ.) (Ht.) 得 đắc, 至 chí,
已度至 dĩ độ chí.

anubandha; *rjes su 'brel ba*;
(Cđ.) 隨流 tùy lưu, 隨逐
tùy trục, 隨從(法) tùy tùng
(pháp); (Ht.) 隨流 tùy lưu,
隨逐 tùy trục, 隨縛 tùy
phược.

anubhava; *nyams su myong*
ba; (Cđ.) 領 lãnh, 領隨觸
lãnh tùy xúc; (Ht.) 領納 (隨
觸) lãnh nạp (tùy xúc).

anulakṣaṇa; *rjes su mthun*
pa'i mtshan nyid; (Cđ.)
(Ht.) 隨相 tùy tướng.

anuśaya; *phra rgyas*; (Cđ.)
隨眠 tùy miên, 隨眠惑 tùy
miên hoặc, 煩惱 phiền
não; (Ht.) 隨眠 tùy miên,
煩惱 phiền não, 根本煩惱
căn bản phiền não, 惑
hoặc.

anuserate; *rgyas par 'gyur*
ba, rgyas 'gyur; (Cđ.) 隨眠
生 tùy miên sinh, 能隨眠
năng tùy miên, 隨增 tùy
tăng, 得生 đắc sinh, 得生
起增長 đắc sinh khởi tăng
trưởng, 類生 loại sinh, 緣
起 duyên khởi; (Ht.) 隨增
tùy tăng.

anusmaraṇa-vikalpa; *rjes*
su dran pa'i rnam par rtog
pa; (Cđ.) 憶念分別 ức
niệm phân biệt; (Ht.) 隨念
phân biệt tùy niệm phân biệt.

anekavidha-; *rnam pa du*
ma; (Cđ.) 多種 đa chủng,
種種 chủng chủng; (Ht.)
種種 chủng chủng.

anta-grāha-dṛṣṭi; *mthar*
'dzin pa lta ba; (Cđ.) 邊見
biên kiến; (Ht.) 邊見 biên
kiến, 邊執見 biên chấp
kiến.

anya; *gzhan, gzhan pa,*
gzhan yin pa, ma gtogs pa;
(Cđ.) 餘 dư, 餘處 dư xứ,
所餘 sở dư, 有餘 hữu dư,
異 dị, 有異 hữu dị, 別 biệt,

別法 biệt pháp, 離 ly, 除 trừ, 出 xuất; (Ht.) 餘 dư, 餘處 dư xứ, 諸處 chư xứ, 所餘 sở dư, 異 dị, 異體 dị thể, 異類 dị loại, 別 biệt, 非一 phi nhất, 離 ly, 除 trừ, 越 việt.

apatrapā; *khrel yod pa;* (Cđ.) 慚愧 tâm quý; (Ht.) 愧 quý.

apatrāpya; *khrel yod pa;* (Cđ.) 慚 tâm, 慚愧 tâm quý; (Ht.) 愧 quý, 慚愧 tâm quý.

apratigha; *thogs pa med pa;* (Cđ.) 無礙 vô ngại, 非有礙 phi hữu ngại; (Ht.) 無對 vô đối, 無礙 (法) vô ngại (pháp).

apratisaṃyukta; *ldan pa ma yin pa;* (Cđ.) 非相應 phi tương ứng, 不繫屬 bất hệ thuộc, 無繫屬 vô hệ thuộc; (Ht.) 不繫 bất hệ, 非繫 phi hệ.

apratisaṃkhyā; *so sor brtags min pa;* (Cđ.) (Ht.) 非擇滅 phi trạch diệt.

apratīsatā; *bkur pa med pa nyid;* (Cđ.) 無自在心 vô tự tại tâm; (Ht.) 無崇 vô sùng.

apramāṇābhā; *tshad med 'od;* (Cđ.) (Ht.) 無量光 (天) vô lượng quang (thiên).

Ngữ vựng Phạn – Tạng – Hán

apramāda; *bag yod pa;* (Cđ.) (Ht.) 不放逸 bất phóng dật.

aprahātavya; *spang bar bya ma yin pa;* (Cđ.) 非所滅 phi sở diệt; (Ht.) 非所斷 phi sở đoạn.

aprāpti; *ma thob pa, mi 'thob pa, ma phrad pa;* (Cđ.) 非至 phi chí, 非至得 phi chí đắc, 不應得 bất ứng đắc; (Ht.) 非得 phi đắc, 非至 phi chí.

abhaya; *mi 'jigs pa;* (Cđ.) 無慙畏心 vô kính úy tâm; (Ht.) 無所忌難 vô sở kỵ nạn.

abhāva; *med pa, mi 'byung ba;* (Cđ.) 無 vô, 無有 vô hữu, 無所有 vô sở hữu, 不有 bất hữu, 非有 phi hữu, 未有 vị hữu; (Ht.) 無 vô, 無有 vô hữu, 無別有物 vô biệt hữu vật, 不生 bất sinh, 非有 phi hữu, 未有 vị hữu.

abhijñā-phala; *mngon par shes pa'i 'bras bu;* (Cđ.) 通果心 thông quả tâm, 通慧果 thông huệ quả, 變化心 biến hóa tâm; (Ht.) 通果心 thông quả tâm, 通之果 thông chi quả.

abhidharma; *chos mngon pa;* (Cđ.) 阿毘達磨 a-ti-đạt-ma, 對法 đối pháp, 論

A-ti-đạt-ma câu-xá

luận; (Ht.) (根本) 阿毘達磨 (Căn bản) a-ti-đạt-ma, 對法 毘婆沙, 本論 bản luận.

abhidharma-kośa; *chos mngon pa'i mdzod;* (Cđ.) 阿毘達磨俱舍 a-ti-đạt-ma-câu-xá, 對法俱舍 毘婆沙, 俱舍 câu-xá; (Ht.) 對法藏 毘婆沙 tạng, 對法俱舍 毘婆沙 câu-xá, 阿毘達磨 a-ti-đạt-ma.

abhinirūpaṇā; *nges par rtog pa;* (Cđ.) 顯示分別 顯現 phân biệt; (Ht.) 計度分別 計度 phân biệt.

abhibhv-āyatana; *zil gyis gnon pa'i skye mched;* (Cđ.) 制入 制 nhập; (Ht.) 勝處 thắng xứ.

abhimāna; *mngon pa'i nga rgyal;* (Cđ.) 增上慢 tăng thượng mạn, 妄執 vọng chấp; (Ht.) 增上慢 tăng thượng mạn.

abhimukha; *mngon du phyogs pa, log su kha bstan pa;* (Cđ.) 趣向 thú hướng; (Ht.) 現前 hiện tiền, 對向 đối hướng.

abhyudaya; *mngon par mtho ba;* (Cđ.) 已利 kỳ lợi; (Ht.) 增上生 tăng thượng sanh.

amala; *dri ma med pa, zag*

pa med; (Cđ.) 淨 淨, 淨識 淨 thức, 無垢 vô cấu, 無流 (根) vô lưu (căn); (Ht.) 淨 淨, 無垢 vô cấu, 聖 (慧) thánh (huệ).

amoha; *gti mug med pa;* (Cđ.) (Ht.) 無癡 vô si.

ayoniśo-manaskāra; *tshul bzhin ma yin pa yid la byed pa;* (Cđ.) 不正思惟 不正 tư duy, 不如思惟 不如 tư duy, 邪思惟 tà tư duy; (Ht.) 非理作意 phi lý tác ý.

arūpiṇām sattvānām; *gzugs can ma yin pa'i sems can, sems can gzugs can min;* (Cđ.) 衆生無色 衆生 vô sắc, 無色衆生 vô sắc chúng sinh; (Ht.) 無色有情 vô sắc hữu tình, 無色 (界) vô sắc (giới).

artha; *don, tha tshig;* (Cđ.) 義 nghĩa, 文句義 văn cú nghĩa, 執 執, 境 cảnh, 塵 trần, 事 sự, 法 pháp, 物 vật, 利益 lợi ích; (Ht.) 義 nghĩa, 實義 thật nghĩa, 義類 nghĩa loại, 義利 nghĩa lợi, 釋 thích, 文 văn, 境 cảnh, 事 sự, 事物 sự vật, 體 thể, 色等 sắc đẳng.

Arthavargīya; *don gyi sde tshan;* (Cđ.) 義部經 Nghĩa bộ kinh; (Ht.) 義品 Nghĩa

phẩm.
arthāḥ pañca; *don lnga po*;
 (Cđ.) 五塵 ngũ trần; (Ht.)
 五境 ngũ cảnh.
arhātva; *dgra bcom pa
 nyid, dgra bcom nyid*; (Cđ.)
 阿羅漢果 a-la-hán quả, 阿
 羅漢人 a-la-hán nhân, 阿
 羅漢 a-la-hán, 羅漢 la-hán,
 所應 sở ứng; (Ht.) 阿羅漢
 果 a-la-hán quả, 阿羅漢 a-
 la-hán, 應果性 ứng quả
 tính, 所應 sở ứng.
arhat-phala; *dgra bcom pa'i
 'bras bu*; (Cđ.) 阿羅漢果
 a-la-hán quả; (Ht.) 阿羅漢
 果 a-la-hán quả.
**arhataś caramās citta-
 caittāḥ**; *dgra bcom pa'i
 sems dang sems las byung
 ba tha ma*; (Cđ.) 阿羅漢最
 後心 a-la-hán tối hậu tâm;
 (Ht.) 阿羅漢最後心心所
 a-la-hán tối hậu tâm tâm
 sở.
**arhataś caramāḥ
 skandhāḥ**; *dgra bcom pa'i
 phung po tha ma*; (Cđ.) 阿
 羅漢最後陰 a-la-hán tối
 hậu ám; (Ht.) 阿羅漢最後
 諸蘊 a-la-hán tối hậu chư
 uẩn.
alobha; *ma chags pa*; (Cđ.)
 無貪類 vô tham loại; (Ht.)
 無貪性 vô tham tính.
avadya; *kha na ma tho ba*;

Ngũ vụng Phạn – Tạng – Hán

(Cđ.) 罪 tội, 非讚 phi tán;
 (Ht.) 罪 tội.
avaśavartitā; *dbang mi
 bsgyur ba nyid*; (Cđ.) 無隨
 屬他心 vô tùy thuộc tha
 tâm; (Ht.) 無所隨屬 vô sở
 tùy thuộc.
avijñapti; *rnam par rig byed
 ma yin pa, rig byed min*;
 (Cđ.) 無教 vô giáo; (Ht.)
 無表 vô biểu.
avidyā; *ma rig pa*; (Cđ.) 無
 明 vô minh, 癡 si; (Ht.) 無
 明 vô minh, 癡 si, 愚 ngu.
avidyā āvenikī; *ma 'dres
 pa'i ma rig pa*; (Cđ.) 獨行
 無明 độc hành vô minh;
 (Ht.) 不共無明 bất cộng
 vô minh.
avidyā-kevalā; *'ba' zhig ma
 rig*; (Cđ.) 無明獨行 vô
 minh độc hành; (Ht.) 不共
 無明 bất cộng vô minh.
avidyā-saṃsparśa; *ma rig
 pa'i reg pa*; (Cđ.) (Ht.) 無
 明觸 vô minh xúc.
avipāka; *rnam par smin pa
 med pa, rnam par mi smin
 pa*; (Cđ.) 無果報 vô quả
 báo, 非果報 phi quả báo,
 無報 vô báo; (Ht.) 無異熟
 vô dị thực, 非異熟 phi dị
 thực, 不受異熟 bất thọ dị
 thực.
avihiṃsā; *rnam par mi 'tshe*

ba; (Cđ.) 非遍惱 *phi bức não*; (Ht.) 不害 不害 *bát hại*.
avyañjana; *mtshan ma med pa*; (Cđ.) 無女男根 *vô nữ nam căn*, 無二根 *vô nhị căn*, 無根人 *vô căn nhân*; (Ht.) 無形者 *vô hình giả*.
avyākṛta; *lung du ma bstan pa*, *lung bstan min*; (Cđ.) 無記 *vô ký*, 不可記 *bất khả ký*, 非所記 *phi sở ký*, 非可語 *phi khả ký*; (Ht.) 無記 *vô ký*, 不記 *bất ký*.
avyākṛta-mūla; *lung du ma bstan pa'i rtsa ba*; (Cđ.) (Ht.) 無記根 *vô ký căn*.
asubhā; *mi sdug pa*; (Cđ.) 不淨 (觀) *bất tịnh (quán)*; (Ht.) 不淨 (觀) *bất tịnh (quán)*, 觀不淨 *quán bất tịnh*, 骨銷觀 *cốt tóa quán*.
asubhākāra; *mi sdug pa'i rnam pa*; (Cđ.) 不淨觀 *bất tịnh quán*; (Ht.) 不淨行相 *bất tịnh hành tướng*.
asaikṣa; *mi slob pa*; (Cđ.) (Ht.) 無學 *vô học*.
asaikṣa-citta; *mi slob pa'i sems*; (Cđ.) 無學心 *vô học tâm*, 心無學 *tâm vô học*; (Ht.) 無學心 *vô học tâm*.
asaikṣa-mārga; *mi slob pa'i lam*; (Cđ.) (Ht.) 無學道 *vô học đạo*.
asaṃskṛta; *'du ma byas pa*;

(Cđ.) (Ht.) 無為 *vô vi*.
asaṃskṛta-dharma; *chos 'du ma byas pa*; (Cđ.) (Ht.) 無為法 *vô vi pháp*.
asaṃjñin; *'du shes med pa*; (Cđ.) (Ht.) 無想.
asaṃjñināṃ devānām; *lha 'du shes med pa*; (Cđ.) 無想諸天 *vô tưởng chư thiên*, (Ht.) 無想天 *vô tưởng thiên*.
asaṃjñi-sattveṣu-deveṣu; *sems can 'du shes med pa'i lha*; (Cđ.) 無想衆生天 *vô tưởng chúng sinh thiên*; (Ht.) 無想有情天 *vô tưởng hữu tình thiên*.
asaṃjñi-samāpatti; *'du shes med pa'i snyoms par 'jug pa*; (Cđ.) 無想定 *vô tưởng định*; (Ht.) 無想定 *vô tưởng định*, 無想等至 *vô tưởng đẳng chí*.
asattvākhyā; *sems can du ston pa ma yin pa*; (Cđ.) 非衆生名 *phi chúng sinh danh*, 非衆生數法 *phi chúng sinh số pháp*; (Ht.) 非有情名 *phi hữu tình danh*, 非有情數 *phi hữu tình số*.
asamāhita; *mnyam par ma bzhag pa*, *mnyam par gzhas pa ma yin pa*; (Cđ.) 散 散 *tán*, 非定 *phi định*, 不定 *bất định*, 非寂定 *phi*

tịch định; (Ht.) 散 tán, 不
定 bất định, 非定 phi định,
非等引 phi đẳng dẫn.
asamprajanya; *shes bzhin
ma yin pa*; (Cđ.) 不了別
bất liễu biệt; (Ht.) 不正知
bất chánh tri.
asti-dṛṣṭi; *yod par lta ba*;
(Cđ.) (Ht.) 有見 hữu kiến.
ahamkāra; *bdag tu 'dzin pa*;
(Cđ.) 我計執 ngã kế chấp,
計執我 kế chấp ngã; (Ht.)
我執 ngã chấp, 計我執 kế
ngã chấp.

Ā

ākāra; *nam pa*; (Cđ.) (Ht.)
行相 hành tướng, 相
tướng.
ākāśa-dhātu; *nam mkha'i
kham*; (Cđ.) (Ht.) 空界
không giới.
ākīncanyāyatana; *ci yang
med pa'i skye mched*; (Cđ.)
無所有處 vô sở hữu xứ,
無所有人 vô sở hữu nhập,
無所有遍入 vô sở hữu
biến nhập, 無所有無邊入
vô sở hữu vô biên nhập, 無
有無遍入 vô hữu vô biên
nhập; (Ht.) 無所有處 vô
sở hữu xứ.
ākṛṣṭa; *drangs pa*; (Cđ.) 所
引 sở dẫn; (Ht.) 所牽 sở
khiên.

Ngữ vựng Phạn – Tạng – Hán

ākṣepaka; *'phen par byed
pa, 'phen pa*; (Cđ.) 能引生
năng dẫn sinh, 能感 năng
cảm; (Ht.) 能引滿 năng
dẫn mãn, 能牽引 năng
khiên dẫn, 感 cảm.
ācārya; *slop dpon*; (Cđ.) 師
sư, 師法 sư pháp; (Ht.) 師
sư, 師軌範 quỹ phạm sư.
ājñā; *kun shes pa*; (Cđ.) 已
知根 dĩ tri căn; (Ht.) 解
giải.
ājñākhyā; *kun shes*; (Cđ.)
知 tri; (Ht.) 已知 dĩ tri.
ājñāta; *kun shes pa*; (Cđ.)
(Ht.) 已知 dĩ tri, 知 tri.
ājñātāva; *kun shes pa*; (Cđ.)
(Ht.) 知 tri.
ājñātāvin; *kun shes pa dang
ldan pa*; (Cđ.) 已知 dĩ tri;
(Ht.) 具知 cụ tri.
ājñātāvindriya; *kun shes pa
dang ldan pa'i dbang po,
kun shes dbang po*; (Cđ.)
知已根 tri dĩ căn; (Ht.) 具
知根 cụ tri căn.
ājñātendriya; *kun shes pa'i
dbang po*; (Cđ.) 知根 tri
căn; (Ht.) 已知根 dĩ tri
căn.
ājñāsyāmindriya; *kun shes
par byed pa'i dbang po*;
(Cđ.) 未知欲知根 vị tri
dục tri căn; (Ht.) 未知根
vị tri căn, 未知當知根 vị

A-ti-đạt-ma câu-xá

- tri đương tri căn.
ajñāsyāmy-ākhyā; *kun shes byed;* (Cđ.) 未知欲知 vị tri đực tri; (Ht.) 未知當知 vị tri đương tri.
ājñendriya; *kun shes pa'i dbang po;* (Cđ.) 知根 tri căn; (Ht.) 已知根 dĩ tri căn.
ātman; *bdag;* (Cđ.) 我 ngã, 實我 thật ngã; (Ht.) 我 ngã, 我體 ngã thể, 實我 thật ngã.
ātma-grāha; *bdag tu 'dzin pa;* (Cđ.) (Ht.) 我執 ngã chấp.
ātma-dr̥ṣṭi; *bdag tu lta ba;* (Cđ.) (Ht.) 我見 ngã kiến.
ātmabhāva-pratīlambha; *lus thob pa, sku thob pa;* (Cđ.) 身得行 thân đắc hành; (Ht.) 得自體 đắc tự thể.
ātma-vāda; *bdag tu smra ba;* (Cđ.) 我言 ngã ngôn, 我義 ngã nghĩa; (Ht.) 我語 ngã ngữ, 我 ngã.
ātma-vādotpādāna; *bdag tu smra ba nye bar len pa;* (Cđ.) 我言取 ngã ngôn thù, 我稱取 ngã xưng thù; (Ht.) 我語取 ngã ngữ thù.
ātmalābha; *bdag nyid thob pa, bdag nyid du red;* (Cđ.) 得體 đắc thể, 得一生 đắc nhất sinh; (Ht.) 得體 đắc

- thể, 得自體 đắc tự thể.
ādikṣaṇa; *skad cig ma dang po;* (Cđ.) 初剎那人 sơ sát-na nhân; (Ht.) 初剎那 sơ sát-na.
ādhipatya; *dbang byed pa, dbang po;* (Cđ.) 增上 tăng thượng, 增上緣 tăng thượng duyên, 自在 tự tại; (Ht.) 增上 tăng thượng, 增上用 tăng thượng dụng, 增上力 tăng thượng lực, 增上生力 tăng thượng sinh lực, 增上義 tăng thượng nghĩa, 能為增上 năng vị tăng thượng.
ādhyātmika; *nang gi;* (Cđ.) 我依 ngã y, 內 nội; (Ht.) 內 nội.
ānantarya; *mtshams med pa, bar chad med pa;* (Cđ.) 無間 (業) vô gián (nghiệp), 無間罪 vô gián tội, 次第道 thứ đệ đạo; (Ht.) 逆 (罪) nghịch (tội), 無間 (罪) vô gián (tội), 無間 (業) vô gián (nghiệp), 無間隔 vô gián cách, 無間道 vô gián đạo.
ānantarya-mārga; *bar chad med pa'i lam;* (Cđ.) 無間道 vô gián đạo, 次第道 thứ đệ đạo; (Ht.) 無間道 vô gián đạo.
Ānanda; *kun dga' ba;* (Cđ.)

阿難 A-nan, 阿難陀 A-nan-dà; (Ht.) 阿難陀 A-nan-dà, 慶喜 Khánh Hi.
āneñja; *mi gyo ba*; (Cđ.) 不動 bất động, 不動業 bất động nghiệp; (Ht.) 不動 bất động.
ānaiñjya; *mi gyo ba*; (Cđ.) 不動行 bất động hành; (Ht.) 不動業 bất động nghiệp.
āpta; *gtogs pa*; (Cđ.) 相應 tương ứng, 隨 tùy; (Ht.) 繫 hệ, 有繫 hữu hệ, 所繫 sở hệ.
ābhāsvara; *'od gsal ba*; (Cđ.) 光曜 (天) Quang diệu (thiên), 遍光 (天) Biền quang (thiên); (Ht.) 極光淨 (天) Cực quang tịnh (thiên).
āyadvāra; *skye sgo*; (Cđ.) 來門 lai môn; (Ht.) 生門 sinh môn.
āyatana; *skye mched*; (Cđ.) 入 nhập; (Ht.) 處 xứ.
āyus; *tshe, tshe lo*; (Cđ.) 壽 thọ, 壽命 thọ mạng, 壽量 thọ lượng, 命 mạng; (Ht.) 壽 thọ, 壽量 thọ lượng, 壽體 thọ thể, 壽命 thọ mạng, 壽行 thọ hành, 命 mạng.
āyur-utsarga; *tshe btang ba*; (Ht.) 捨壽行 xả thọ hành.

Ngũ tụng Phạn - Tang - Hán
āyur-vipāka; *tshe'i rnam par smin pa*; (Cđ.) 熟生壽命 thực sinh thọ mạng, 熟感壽命 thực cảm thọ mạng; (Ht.) 壽異熟果 thọ dị thực quả, 壽異熟 (業) thọ dị thực (nghiệp).
āyuh-saṃskāra; *tshe'i 'du bryed*; (Cđ.) 命行 mạng hành; (Ht.) 壽行 thọ hành.
ārūpya; *gzugs med pa*; *gzugs med nyid*; (Cđ.) (Ht.) 無色 vô sắc, 非色 phi sắc.
ārūpyāvacara; *gzugs med spyod pa*; (Cđ.) 無色界 vô sắc giới, 無色界相應行 vô sắc giới tương ứng hành; (Ht.) 無色界 vô sắc giới, 無色界繫 vô sắc giới hệ.
ārūpyāvacarasya kliṣṭasya; *gzugs med pa'i nyon mongs pa can*; (Cđ.) 無色界染污心 vô sắc giới nhiễm ô tâm; (Ht.) 無色染心 vô sắc nhiễm tâm.
ārūpya-pratisaṃyukta; *gzugs med pa dang ldan pa*; (Cđ.) 無色界相應 dữ vô sắc giới tương ứng; (Ht.) 無色界 vô sắc giới, 無色繫 vô sắc hệ.
ārūpya-rāga; *gzugs med pa'i 'dod chags*; (Cđ.) 無色界欲 vô sắc giới dục.
ārya-mārga; *'phags pa'i*

- lam*, 'phags *lam*; (Cđ.)
(Ht.) 聖道 thánh đạo.
- ārya-satya*; 'phags *pa'i bden pa*; (Cđ.) (Ht.) 聖諦 thánh đế
- ālambana*; *dmigs pa, spyod yul*; (Cđ.) 所緣 sở duyên, 境 cảnh, 境界 cảnh giới, 緣緣 duyên duyên, 緣境 duyên cảnh; (Ht.) 所緣 sở duyên, 所緣境 sở duyên cảnh, 境 cảnh, 境界 cảnh giới, 能緣 năng duyên.
- ālambana-vastu*; *dmigs pa'i dngos po*; (Cđ.) 境類 cảnh loại; (Ht.) 所緣事 sở duyên sự.
- ālambana-pratyaya*; *dmigs pa'i rkyen*; (Cđ.) 緣緣 duyên duyên, 所緣 sở duyên; (Ht.) 所緣緣 sở duyên duyên.
- ālambana-pratyayatā*; *dmigs pa'i rkyen nyid*; (Cđ.) 緣緣類 duyên duyên loại; (Ht.) 所緣緣性 sở duyên duyên tánh.
- ālambika*; *dmigs par byed pa*; (Cđ.) 緣境起 duyên cảnh khởi; (Ht.) 能緣 năng duyên.
- ālaya*; *chags pa*; (Cđ.) 著 trước; (Ht.) 阿賴耶 a-lại-da.
- āveṇika*; *ma 'dres pa*; (Cđ.) 獨行 độc hành; (Ht.) 不共

- bất cộng.
- āsradddhya*; *ma dad pa*; (Cđ.) 無信 vô tín; (Ht.) 不信 bất tín.
- āśraya*; *rten, lus, gnas, bzhi*; (Cđ.) 依 y, 依止 y chi, 所依 sở y, 身 thân, 製造 chế tạo; (Ht.) 所依 sở y, 依 y, 依止 y chi, 所依止 sở y chi, 身 thân, 所依身 sở y thân, 依身 y thân, 所依止身 sở y chi thân, 內身形 nội thân hình.
- āśraya-bhūta*; *rten du gyur pa, gnas lia bu yin pa*; (Cđ.) 作依止 tác y chi, 為依止 vi y chi, 所依止物 sở y chi vật, 依止 y chi; (Ht.) 作所依止 tác sở y chi, 為依 vi y, 所依大種 sở y đại chủng, 依 y.
- āsrava*; *zag pa*; (Cđ.) 流 lưu, 惑 hoặc; (Ht.) 漏 lậu.
- āsrava-kṣaya-jñāna*; *zag pa zad pa shes pa*; (Cđ.) 流盡智 lưu tận trí, 流盡通慧 lưu tận thông huệ; (Ht.) 漏盡智 lậu tận trí.
- āhāra*; *zas, za*; (Cđ.) (Ht.) 食 thực.
- āhāra-sthitika*; *zas kyi gnas pa*; (Cđ.) (Cđ.) 食住 thực trụ, 以食為住 dĩ thực vi trú; (Ht.) 食住 thực trụ, 食而住 thực nhi trú.

āhrikya; *ngo tsha med pa*;
(Cđ.) 無羞 vô tu; (Ht.) 無
慚 vô tâm.

I-Ī

indriya; *dbang po*; (Cđ.) 根
căn; (Ht.) 根 căn, 根性 căn
tính.

indriyāni rūpīni; *dbang po
gzugs can rnam*s; (Cđ.) 有
色諸根 hữu sắc chư căn;
(Ht.) 有色根 hữu sắc căn,
色根 sắc căn.

**indriyāśrayādhāra-
prāvaraṇa-bhāva**; *dban
po'i rten dang gzhi dang
bgo pa la sogs pa'i dngos
po*; (Cđ.) 能成根能為依持
及成依服 năng thành căn
năng vị y trì cập thành y
phục; (Ht.) 持根依 trì căn
y.

indriyāśritatva; *dbang la
rten pa'i phyir*; (Cđ.) 依根
起 y căn khởi; (Ht.) 託所
依根 thác sở y căn.

indh-; *tshig pa*; (Cđ.) 能然
năng nhiên, (Ht.) 能燒然
năng thiêu nhiên.

iryāpathika; *spyod lam pa*;
(Cđ.) (Ht.) 威儀路 oai
nghỉ lộ.

Īsvara; *dbang phyug*; (Cđ.)
自在 tự tại, 大富人 đại

Ngũ vưng Phan - Tạng - Hán
phú nhân; (Ht.) 自在 tự
tại, 富貴人 phú quý nhân.

U-Ū-R

Uttara-kuru; *byang gi sgra
mi snyan*; (Cđ.) 北鳩婁 (州)
Bắc Cưu-lũ (châu), 北
州 Bắc châu, 北勝生 Bắc
Thắng sinh; (Ht.) (Bắc)
Cu-lô châu (北) 俱盧州

utpatti, *skye ba*, *'byung ba*,
skye bar 'gyur ba, *skyes
pa*; (Cđ.) 生 sinh, 得生 đắc
sinh, 起 khởi, 生起 sinh
khởi, 轉生 chuyển sinh, 引
生 dẫn sinh, 相續生 tương
tục sinh, 出現 xuất hiện;
(Ht.) 生 sinh, 起 khởi, 得
起 đắc khởi, 現起 hiện
khởi, 發生 phát sinh.

utpatti-lābhika; *skye bas
thob pa*; (Cđ.) (Ht.) 生
đắc sinh đ.

utpatti-hetu; *skye ba'i rgyu*;
(Cđ.) (Ht.) 生 nhân 生因

utsarga; *rtug par bya ba*,
btang ba; (Cđ.) 棄捨 khí
xả; (Ht.) 棄 khí, 捨 xả.

udāna-vargīya; *ched tu
brjod pa'i sde sde tshan*;
(Cđ) 優陀那伽他部類 *uru-
dā-na già-tha bộ loại*; (Ht.)
鄔拖南頌 ỏ-dà-nam tụng.

Udayi; *'char byed*; (Cđ) 優

陀彌 Ưu-đà-di; (Ht.) 鄒陀彌 Ô-đà-di.
upapatti; *skye ba, 'byung ba*; (Cđ.) 生 sinh, 受生 thọ sinh, 托生 thác sinh, 得生 đắc sinh, 生處 sinh xứ, 生起 sinh khởi; (Ht.) 生 sinh, 受生 thọ sinh, 得生 đắc sinh, 引生 dẫn sinh.
upapatti-pratīlambhika; *skyes nas thob pa can*; (Cđ.) (Ht.) 生得 sinh đắc.
upapadya-vedanīya; *skyes nas myong bar 'gyur ba*; (Cđ.) 生報 sinh báo, 生應應受 (業) sinh ung thọ (nghệp); (Ht.) 順生受 thuận sanh thọ, 順次生受 thuận thứ sinh thọ, 生受 sinh thọ,
upapanna; *skyes pa, skyes nas, 'byung ba*; (Cđ.) 生 sinh, (已) 受生 (đĩ) thọ sinh, , 已生 dĩ sinh, 生已 sinh dĩ, 生有 sinh hữu, 現生 hiện sinh; (Ht.) 生 sinh, 生已 sinh dĩ, 已生 dĩ sinh, 生有 sinh hữu, 結生 kết sinh.
upātta; *zin pa, blangs pa*; (Cđ.) 有執 hữu chấp, 所取 sở thú, 攝取 nhiếp thú; (Ht.) 執受 chấp thọ 執受, 有執受 bhūu chấp thọ, 攝 nhiếp.

upādāna; *nye bar len pa, len pa, nyer len, rgyu*; (Cđ.) 取 thú, 受 thọ, 稱 xưng, 所緣境 sở duyên cảnh; (Ht.) 取 thú, 依 y.
upādāna-skandha; *nyer len pa'i phung po*; (Cđ.) 取陰 取陰; (Ht.) 取蘊 thú uẩn.
upādāya; *rgyur byas nas, rgyu byas pa, brten ná, bzung ste*; (Cđ.) 約 ước, 依 y, 依止 y chi, 所依 sở y, sở thú; (Ht.) 依 y, 所造 sở tạo, 從 từ, 攬 lãm.
upādāya-rūpa; *rgyur byas pa'i gzugs*; (Cđ.) 所造色 sở tạo sắc, 能依止物 năng y chi vật; (Ht.) (所) 造色. (sở) tạo sắc.
upapāduka; *brdsus te skye ba*; (Cđ.) (Ht.) 化生 hóa sinh..
Upāli; *nye bar 'khor*; (Cđ.) Ưu-ba-li 優波離; (Ht.) 鄒波離 Ô-ba-li.
upekṣā; *btang snyoms*; (Cđ.) 捨 xả; (Ht.) 捨 xả, hành xả 行捨.
upekṣā-vedanīyaṃ karma; *btang snyoms myong bar 'gyur ba'i las*; (Cđ.) 業於捨受好 nghiệp u xả thọ hảo; (Ht.) 順捨受業 thuận xả thọ nghiệp.

upekṣā-smṛti-parisuddhi;
btang snyoms dang dran pa yongs su dag pa; (Cđ.)
捨清淨念清淨 xả thanh tịnh niệm thanh tịnh; (Ht.)
捨念淨 xả niệm tịnh.

upekṣā-smṛti-śuddhi; *btang snyoms dang dran pa dag pa;* (Cđ.)
捨念清淨 xả thanh tịnh niệm thanh tịnh;
(Ht.) 捨念淨 xả niệm tịnh.

upekṣendriya; *btang snyoms kyi dbang po;* (Cđ.) (Ht.)
捨根

ubhayato-bhāga-vimukta;
gnyis ga'i cha las rnam par grol ba; (Cđ) 二分解脫 (人) nhị phần giải thoát (nhân), 俱解脫 câu giải thoát; (Ht.) 俱分解脫 câu phần giải thoát.

ubhaya-vyañjanaka;
mishan gnyis (pa); (Cđ.)
二根(人) nhị căn (nhân), (Ht.) 二形(人) nhị hình (nhân).

ūrdhva; *gong ma, gong, gong na steng, yan chad;* (Cđ.)
上 thượng, 上地 thượng địa, 向上 hướng thượng, 後 hậu; (Ht.) 上 thượng, 上地 thượng địa, 後 hậu, 次 thứ.

uṣṇatā; *tsha ba;* (Cđ.) 熱

Ngữ vựng Phạn – Tạng – Hán
nhiệt; (Ht.) 煖 noãn.

ūṣman; *drod, dro ba, dbyar;* (Cđ.) 煖 noãn, 暖 noãn, 夏 hạ; (Ht.) 煖 noãn, 夏 hạ.

ṛddhi; *rdzu 'phrul, rdz 'phrul byed ba;* (Cđ.) 通(慧) thông (huệ), 如意(成) như ý (thành), 意成 ý thành; (Ht.) 神通 thần thông, 神境 thông thần cảnh thông, 通慧 thông tuệ.

ṛddhi-pāda; *rdzu sphrul rkang pa;* (Cđ.) 如意足 như ý túc; (Ht.) 神足 thần túc.

E- AI-O-AU

ekāgratā; *rtse gcig pa;* (Cđ.) (Ht.) nhất cảnh tánh 一境性.

airyāpathika; *spyod lam pa;* (Cđ.) 威儀心 oai nghi tâm; (Ht.) 威儀路 oai nghi lộ.

ogha; *chu bo;* (Cđ.) 瀑河 bộc hà, 流 lưu; (HT.) 瀑流 bộc lưu.

auddhatya; *rgod pa;* (Cđ.) 掉 trạo (điệu); (Ht.) trạo cử 掉舉.

aupacayika; *rgyas las byung ba;* (Cđ.) 增長生 tăng trưởng sinh; (Ht.) 所長養 sở trưởng dưỡng.

K

kathā; *gtam, gtam rgyud,*

brjod pa; (Cđ.) 言 ngôn, 教 giáo, 正說 chánh thuyết; (Ht.) 言 ngôn, 言論 ngôn luận, giáo môn 教門.

kathāvastu; gtam gzhi; (Cđ.) (Ht.) ngôn y 言依.

kartṛ; byed pa po, byed po, byan po; (Cđ.) (Ht.) tác giả 作者.

karman; las; (Cđ.) 業 nghiệp, 事 sự; (Ht.) 業 nghiệp, 業力 nghiệp lực, 事 sự, 用 dụng.

karmaja; las skyes (pa); (Cđ.) 業生 nghiệp sinh, 從業所生 từng nghiệp sở sinh, 業所作 nghiệp sở tác, 業勢力所作 nghiệp thể lực sở sinh, 業成 nghiệp thành; (Ht.) 業成 nghiệp thành, 由業生 do nghiệp sinh, 從業生 từng nghiệp sinh, 業所生 nghiệp sở sinh.

karma-patha; las kyi lam, las lam; (Cđ.) (Ht.) nghiệp đạo 業道.

karma-patha-sāmantaka; las kyi nyer sdogs; (Cđ.) 業道前方便 nghiệp đạo tiền phương tiện; (Ht.) nghiệp đạo gia hành 業道加行.

karmāpara-paryāya-

vedanīya; lan grangs gzhan la myong bar 'gyur ba'i las; (Cđ.) 後報業 hậu báo nghiệp; (Ht.) thuận hậu thọ nghiệp 順後受業.

kavaḍḍikārāhāra; kham gyi zas; (Cđ.) (Ht.) đoạn thực 段食

Kātyāyanīputra; ka tya'i bu; (Cđ.) 迦旃延子 Ca-chiên-diên Tử; (Ht.) 迦多衍尼子 Ca-đa-diễn-ni Tử 迦多衍尼子.

kāma; 'dod pa; (Cđ.) (Ht.) 欲 dục.

kāma-divaukasa; 'dod lha; (Cđ.) 欲界 dục giới; (Ht.) 欲天 dục thiên.

kāma-dhātu; 'dod pa'i kham; (Cđ.) (Ht.) 欲界 dục giới.

kāma-dhātv-āpta; 'dod khams gtogs pa, 'dod par gtogs pa; (Cđ.) 欲界相應 dục giới tương ứng; (Ht.) 欲界繫 dục giới hệ.

kāma-rāga; 'dod chags; (Cđ.) 欲界欲 dục giới dục, 欲欲 dục dục, 婬欲 dâm dục, 欲貪 dục tham, 欲感 dục cảm, 欲染污 dục nhiễm ô, 愛欲 ái dục; (Ht.) 欲貪 dục tham.

kāma-vītarāga; 'dod pa las

'dod chags dang bral ba;
(Cd.) 離欲 ly dục; (Ht.) 離
欲貪 ly dục tham.

kāma-vairāgya; *'dod pa las*
'dod chags dang bral ba,
'dod chags dang bral ba;
(Cd.) 離欲欲界 ly dục dục
giới, 欲界離欲 dục giới ly
dục, 離欲 ly dục; (Ht.) 離
欲 ly dục, 離欲染 ly dục
nhiễm, 離欲界染 ly dục
giới nhiễm, 離欲貪 ly dục
tham, 退欲貪 thôi dục
tham.

kāmāvacara; *'dod na spyod*
pa, 'dod na sbyor pa; (Cd.)
欲界相應行 dục giới
tương ưng hành, 行於欲界
hành ư dục giới, 屬欲界
thuộc dục giới; (Ht.) 欲界
繫 dục giới hệ, 欲界所繫
dục giới sở hệ; 欲界攝 dục
giới nhiếp, 屬欲界 thuộc
dục dục giới.

kāmāvacarasya kuśalasya;
'dod pa'i dge ba, 'dod pa'i
kham s kyi dge ba; (Cd.)
(Ht.) 欲界善心 dục giới
thiện tâm.

kāmebhyo vitarāgāṇām;
'dod las 'dod chags dang
bral ba; (Cd.) (Ht.) ly dục
離欲.

kāya; *lus, tshogs, sku;* (Cd.)
身 thân, 聚 tụ; (Ht.) 身

Ngũ vụng Phan – Tạng – Hán
thân, 迦耶 ca-da 迦耶.

kāya-vijñāna; *lus kyi rnam*
shes, lus kyi rnam par shes
pa; thân thức 身識..

kāyāyatana; *lus kyi skye*
mched; (Cd.) 身入 thân
nhập; (Ht.) 身處 thân xứ.

kāyendriya; *lus dbang, lus*
kyi dbang po; (Cd.) (Ht.)
thân căn 身根

kāyendriyin; *lus dbang ldan;*
(Cd.) (Ht.) hữu thân căn 有
身根.

kāraka; *byed pa po;* (Cd.)
(Ht.) tác giả 作者.

kāraṇa-hetu; *byed rgyu'i*
rgyu; byed pa'i rgyu; (Cd.)
隨造因 tùy tạo nhân; (Ht.)
能作因 năng tác nhân.

Kāsmīra; *kha che (ba);* (Cd.)
罽賓 Kê-tân; (Ht.) 迦濕彌
羅 Ca-thấp-di-la.

Kāśyapa; *'od srung;* (Cd.)
(Ht.) Ca-diếp-ba 迦葉波.

kila; *zhes brag pa, lo;* (Cd.)
彼說 bi thuyết; 彼言 bi
ngôn, 說 thuyết, 自說 tự
thuyết, 彼執 bi chấp, 他說
tha thuyết, 傳 truyền; (Ht.)
傳 truyền, 傳說 truyền
thuyết, 世有傳言 thế hữu
truyền ngôn, 自謂 tự vị,
彼謂 bi vị, 作如是說 tác
như thị thuyết.

Kumārajīvaka; *gzhon nu dang 'tsho byed;* (Cđ.) 俱磨羅時婆 Câu-ma-la-thi-bà; (Ht.) 鳩磨羅時婆 Curu-ma-la-thi-bà.

Kumāralāta; *gzhon nu len;* (Cđ.) 鳩摩羅羅多 Curu-ma-la-la-đa; (Ht.) 鳩摩邏多 Curu-ma-la-đa.

kuśala; *dge ba; dge legs;* (Cđ.) (Ht.) thiện 善, 善性 thiện tính.

kuśala-karma-patha-prayoga; *dge ba'i las kyi lam gyi sbyor ba;* (Cđ.) 善根道前分 thiện căn đạo tiền phần; (Ht.) 善加行 thiện gia hành.

kuśala-mahābhūmika; *dge ba'i sa mang po pa;* (Cđ.) 善大地 thiện đại địa; (Ht.) 大善地 (法) đại thiện địa (pháp).

kuśala-mahābhūmikatva; *dge ba'i sa mang po pa yin pa(' phyir);* (Cđ.) 善大地 (故) thiện đại địa (cố); (Ht.) 大善地法 đại thiện địa pháp, 大善攝 (故) đại thiện nhiếp (cố).

kuśala-mūla; *dge ba'i rtsa ba;* (Cđ.) (Ht.) 善根 thiện căn.

kuśala-mūla-ccheda; *dge ba'i rtsa ba gcod pa;* (Cđ.)

(Ht.) 斷善根. đoạn thiện căn.

kuśala-mūla-samuccheda; *dge ba'i rtsa ba kun gcod pa;* (Cđ.) (Ht.) 斷善根 đoạn thiện căn, 善根斷 thiện căn đoạn.

kṛtsna; *zad par, mtha' dag, thams cad;* (Cđ.) 無邊入 vô biên nhập, 一切 nhất thiết, 一切種 nhất thiết chủng, 圓 viên; (Ht.) 遍 biến, 遍處 biến xứ, 諸 chư, 總 tông.

kṛtsnāyatana; *zad par gyi skye mched;* (Cđ.) 遍入 biến nhập; (Ht.) 遍 xứ 遍 處.

kośa; *māzod;* (Cđ.) 俱舍 câu-xá, 藏 tạng; (Ht.) 藏 tạng.

kaukrtya; *'gyod pa;* (Cđ.) 惡作 ó tác, 憂悔 ưu hối, 憂 ưu; (Ht.) 惡作 ó tác, 悔 hối.

kausīdya; *le lo;* (Cđ.) (Ht.) 懈怠 giải đãi.

kliṣṭasam̐moha; *nyon mongs gyi mongs pa;* (Cđ.) 染污無明 nhiễm ô vô minh; (Ht.) 染污無知 nhiễm ô vô tri.

kleśa; *nyon mongs pa;* (Cđ.) (Ht.) 染污 nhiễm ô, 煩惱 phiền não, 惑 hoặc.

kleśa-mahābhūmika; *nyon mongs pa'i sa mang po pa, nyon mongs pa'i sa chen po pa*; (Cd.) 惑大地 hoặc đại địa, 惡大地 ác đại địa, 染汚大地 nhiễm ô đại địa; (Ht.) 大煩惱地 (法) đại phiền não địa (pháp).

kleśāvaraṇa; *nyon mongs pa'i sgrib pa*; (Cd.) 煩惱障 phiền não chướng, 惑障 hoặc chướng; (Ht.) 煩惱障 phiền não chướng.

kleśopakleśa; *nyon mongs pa dang nye ba'i nyon mongs pa*; (Cd.) 大惑及小惑 đại hoặc cập tiểu hoặc, 諸煩惱 chư phiền não; (Ht.) 煩惱隨煩惱 phiền não tùy phiền não.

kṣaṇika; *skad cig ma, skad cig ma gcig pa, skad cig ma yin pa, skad cig pa*; (Cd.) 剎那 sát-na, 約剎那 ước sát-na, 剎那生滅法 sát-na sinh diệt pháp, 剎那剎那滅 sát-na sát-na diệt, 共一剎那 cộng nhất sát-na, 念念滅 niệm niệm diệt, 剎尼柯 sát-ni-kha; (Ht.) 剎那 sát-na, 剎那滅 sát-na diệt, 剎那頃 sát-na khoảnh, 有剎那 hữu sát-na, 念 niệm.

kṣayajñāna; *zad pa shes pa,*

zad shes, zad pa mkhyen pa, zad pa'i mngon shes; (Cd.) 盡智 tận trí, 盡通慧 tận thông huệ; (Ht.) 盡智 tận trí.

G-GH

gati; *'gro ba, khams*; (Cd.) 道 đạo, 行 hành; (Ht.) 趣 thú, 所趣 sở thú, 行 hành.

gati-viṣaya; *go skabs kyi yul*; (Cd.) (Ht.) sở hành xứ sở hành處

gotra; *rigs, rigs can, gdung, rus*; (Cd.) 性 tánh, 姓 (名) tánh (danh); (Ht.) 種性 chủng tánh, 種族 chủng tộc, 姓 tánh, 品 phẩm.

grantha; *gzhung, tshig, mdud pa*; (Cd.) (毘婆娑) 伽蘭他 (Ti-bà-sa) già-lan-tha, 文 (句) văn (cú), 言 ngôn, 結 kết; (Ht.) 本論 (文) bản luận (văn), (經) 文 (kinh) văn, 文義 văn nghĩa, 結 kết.

Ghoṣaka; *dbyang sgrogs*; (Cd.) 瞿娑 Cù-sa; (Ht.) 妙音 Diệu Âm.

C

Cakra-varttin; *'khor los sgyur ba*; (Cd.) (Ht.) 轉輪王 Chuyển luân vương.

A-ti-đạt-ma câu-xá

cakṣus; *mig*; (Cđ.) (Ht.) 眼
nhãn.

cakṣur-indriya; *mig gi
dbang po*; (Cđ.) (Ht.) nhãn
căn 眼根.

cakṣur-indriya-kṣaṇa; *mig
gi dbang po'i skad cig ma*;
(Cđ.) 眼根剎那 nhãn căn
sát-na; (Ht.) 剎那眼根 sát-
na nhãn căn.

carama-kṣaṇa; *skad cig ma
tha ma*; (Cđ.) 最後剎那 tối
hậu sát-na; (Ht.) 最後念
tối hậu niệm.

carama-bhavika; *srid pa
tha ma pa*; (Ht.) 最後有 tối
hậu hữu.

carama-bhavika-sattva;
*sems can srid pa tha ma
pa*; (Cđ.) 最後生(菩薩) tối
hậu sinh (Bồ-tát); (Ht.) 最
後有 tối hậu hữu.

carita; *spyod pa*; (Cđ.) 行類
hành loại, 修行 tu hành;
(Ht.) 行 hành, 修 tu.

ci (cinoti); *'byed pa*; (Cđ.)
增長 tăng trưởng; (Ht.) 集
起 tập khởi.

citastham rūpam; *bsags
par gnas pa'i gzugs*; (Cđ.)
聚集中色 tụ tập trung sắc,
色聚集住 sắc tụ tập trụ;
(Ht.) 積集色 tích tập sắc.

citta; *sems*; (Cđ.) (Ht.) 心

tâm.

citta-karmaṇyatā; *sems las
su rung ba nyid*; (Cđ.) 心
於事有能 tâm ư sự hữu
năng, 心安 tâm an; (Ht.)
心堪任 tâm kham nhiệm,
心輕安 tâm khinh an.

citta-kṣaṇa; *sems kyi skad
cig ma*; (Cđ.) 心剎那 tâm
sát-na, 剎那心 sát-na tâm;
(Ht.) 念心 niệm tâm, 心剎
那 tâm sát-na.

citta-caitta; *sems dang sems
las byung ba, sems dang
sems byung, sems dag
dang sems byung*; (Cđ.) 心
心法 tâm tâm pháp; (Ht.)
心心所法 tâm-tâm sở
pháp.

citta-viprayukta; *sems dang
ldan pa ma yin pa*; (Cđ.)
心不相應法 tâm bất tương
ung pháp, 非心相應法
phi tâm tương ung pháp,
不相應行 bất tương ung
hành, 非相應法 phi tương
ung pháp; (Ht.) tâm bất
tương ung hành, 不相應行
bất tương ung hành.

citta-viprayukta-saṃskāra;
*sems dang ldan pa ma yin
pa'i 'du byed*; (Cđ.) (Ht.)
心不相應行 tâm bất tương
ung hành.

citta-samprayukta; *sems
dang mtshungs par ldan*

pa; (Cđ.) (Ht.) 心相應 tâm tương ưng.
cittānuparivarttin; *sems kyi rjes su 'jug pa*; *sems kyi rjes su yongs su 'brang ba*; (Cđ.) 隨心法心變 tùy tâm pháp tâm biến; (Ht.) 心隨轉 tâm tùy chuyển; 隨心轉 tùy tâm chuyển.
cittānuvarttin; *sems kyi rjes su 'jug pa*, *sems kyi rjes su 'brang ba*; (Cđ.) 隨心 tùy tâm, 隨心起 tùy tâm khởi, 隨心生滅 tùy tâm sinh diệt; (Ht.) 心隨轉 tâm tùy chuyển, 心隨轉隨心法 tâm tùy chuyển tùy tâm pháp.
citra; *sna tshogs pa*; (Cđ.) (Ht.) 種種 chủng chủng.
ceṣṭā; *gyo ba*; (Cđ.) 行 hành; (Ht.) 作業 tác nghiệp.
cetas; *sems*; (Cđ.) 心 tâm, 心處 tâm (xứ), (他)心 (慧) (tha) tâm (huệ); (Ht.) 心 tâm, (他)心 (tha) tâm.
caitta; *sems las byung ba*, *sems sung*; (Cđ.) 心法 tâm pháp; (Ht.) 心所法 tâm sở pháp.
cetaso 'prasādaḥ; *sems ma dang ba*; (Cđ.) 心無澄淨 tâm vô trừng tịnh; (Ht.) 心不澄淨 tâm bất trừng tịnh.

cetanā; *sems pa*, *sems*; (Cđ.) 故意 cố ý, 作意 tác ý, 思惟 tư duy, 心 tâm; (Ht.) 思 tư, 思願力 tư nguyện lực, 心 tâm.

cetanā-kāya; *sems pa'i tshogs*; (Cđ.) 故意聚 cố ý tụ; (Ht.) 思身 tư thân.

cyuti-citta; *'chi ba'i sems*; (Cđ.) 死墮心 tử đọa tâm; (Ht.) 命終心 mạng chung tâm.

CH

chanda; *'dun pa*; (Cđ.) 欲 dục, 愛欲 ái dục, 意欲 ý dục; (Ht.) 欲 dục, 欲樂 dục lạc.

cheda; *chad pa*, *'chad pa*, *gcod pa*, *bcad*; (Cđ.) 斷 đoạn, 斷除 đoạn trừ, 能斷 năng đoạn, 斫 chước, 破 phá, 斬 trảm; (Ht.) 斷 đoạn, 斷 đoạn hoại, 斫 chước, 終盡 chung tận, 棄捨 khí xả.

J

jāti; *skye ba*; (Cđ.) 生 sinh, 生相 sinh tướng, 本生 bản sinh, 雜生 tạp sinh, 道 đạo; (Ht.) 生 sinh, 生相 sinh tướng, 生支 sinh chi, 本生 bản sinh, 生類 sinh

A-ti-đạt-ma câu-xá

loại, 類 loại.

janana; *skyed pa*; (Cd.) 能生 năng sinh, 生緣 sinh duyên; (Ht.) 能生 năng sinh, 起 khởi.

jala-maṇḍala; *chu'i dkyil 'khor*; (Cd.) (Ht.) 水輪 thủy luân.

jīvitendriya; *srog gi dbang po*; (Cd.) (Ht.) 命根 mạng căn.

jñāpaka; *shes par byed pa; khungs, khungs su...rung ba*; (Cd.) 證 chứng; (Ht.) 證 chứng, 能證 năng chứng, 誠證 thành chứng.

T

tat-sabhāga; *de dag dang mishungs pa, de dang 'dra ba*; (Cd.) 非等分 phi đẳng phân; (Ht.) 彼同分 bi đồng phân 彼同分.

tṛṣṇā; *sred pa*; (Cd.) 愛 ái, 貪愛 tham ái, 愛欲 ái dục, 愛樂 ái lạc; (Ht.) 愛 ái, 愛執 ái chấp, 貪愛 tham ái, 貪 tham, 貪求 tham cầu.

tṛṣṇā-vicarita; *sred pa rnam par spyad pa*; (Cd.) 於愛 欲行 ư ái dục hành; (Ht.) 愛行 ái hành.

tejas; *me*; (Cd.) (Ht.) 火 hỏa.

tejo-dhātu; *me'i khams*; (Cd.) (Ht.) 火界 hỏa giới.

tri-gotra; *rigs gsum pa*; (Cd.) 三性 tam tính; (Ht.) 三乘 tam thừa, 三品 tam phẩm.

tul (*tolayati/tulayati*); *'jal*; (Cd.) (Ht.) 能稱 năng xưng// (*tulyate, ~ante*); *'jal bar byed pa, gzhal bar bya ba*; (Cd.) (Ht.) 所稱 sở xưng.

tulya; *gzhal bar bya ba*; (Cd.) (Ht.) 所稱 sở xưng.

tikṣṇendriya; *dbang po rnon po*; (Cd.) (Ht.) 利根 lợi căn.

D

dagdḥṛ; *sreg par byed pa*; năng thiêu 能燒

dagdḥṛ, dāhaka; năng thiêu 能燒

darśa-namārga; *mthongs ba'i lam*; (Cd.) 見道 kiến đạo, 見諦道 kiến đế đạo, 見位 kiến vị; (Ht.) 見道 kiến đạo.

darśana-heya; *mthong bas spang bar bya ba*; (Cd.) 見諦所滅 kiến đế sở diệt, 見所滅 kiến sở diệt, 見諦滅 kiến đế diệt, 見惑 kiến hoặc; (Ht.) 見所斷 kiến sở

đoạn, 見諦所斷 kiến đế sở
đoạn, 見斷 kiến đoạn.

dah (dahyate, ~ante); *bsreg
par bya ba, bsreg bya,
sreg par byed*; (Cđ.) (Ht.)
所燒 sở thiêu.

dugdha; 'o ma; (Cđ.) 獨陀
độc-đà; (Ht.) 乳 nhũ.

dṛṣṭa-dharma; *mithongs ba'i
chos*; (Cđ.) 現法 hiện pháp,
現世 hiện thế, 今生 kim
sanh; (Ht.) 現法 hiện pháp,
現世 hiện thế.

**dṛṣṭa-dharma-sukha-
vihāra**; *mithongs ba'i chos
la bde bar gnas pa*; (Cđ.)
現法安樂住 hiện pháp an
lạc trụ, 現世安樂住 hiện
thế an lạc trụ; (Ht.) 現法樂
住 hiện pháp lạc trụ, 現樂
住 hiện lạc trụ.

duḥkha-darśana; *sdug
bsngal mthong ba*; (Cđ.)
見苦諦 kiến khổ đế; (Ht.)
見苦 kiến khổ.

**duḥkha-darśana-
prahātavya**; *sdug bsngal
mthong bas spang bar bya
ba*; (Cđ.) 見苦所滅 kiến
khô sở diệt; (Ht.) 見苦所
斷 kiến khô sở đoạn.

duḥkha-darśana-heya;
*sdug bsngal mthong bas
spang bar bya ba*; (Cđ.) 見

Ngũ vừng Phạn - Tạng - Hán
苦所滅 kiến khô sở diệt;
(Ht.) 見苦所斷 kiến khô sở
đoạn.

duḥkha-satya; *sdug bsngal
gyi bden pa*; (Cđ.) (Ht.) 苦
諦 khô đế.

**duḥkhe dharmajñāna-
ksānti**; *sdug bsngal la
chos shes pa'i bzod pa*;
(Cđ.) 苦法智忍 khô pháp
trí nhẫn, 苦法忍 khô pháp
nhẫn, 苦智忍 khô trí nhẫn;
(Ht.) 苦法智忍 khô pháp
trí nhẫn, 苦法忍 khô pháp
nhẫn, 苦法忍品 khô pháp
nhẫn phẩm.

duḥkhendriya; *sdug bsngal
gyi dbang po, sdug bsngal
dnang po*; (Cđ.) (Ht.) 苦根
khô căn.

dṛṣṭi; *lta ba*; (Cđ.) 見 kiến,
執 chấp; (Ht.) 見 kiến, 邪
見 tà kiến.

dṛṣṭi-parāmarṣa; *lta ba
mchog tu 'dzin pa*; (Cđ.)
(Ht.) 見取 kiến thủ.

dṛṣṭi-sthānam; *lta ba'i
gnas*; (Cđ.) (Ht.) 見處 kiến
xứ.

devānām priyo; *lha rnam
dga' ba*; (Ht.) Thiên Ái 天
愛

devā brahma-kāyikāḥ;
tshangs ris gyi lha; (Cđ.)
(Ht.) 梵衆天

hạ giới; (Ht.) 界退還 giới
thối hoàn.
dhātv-āpta; *kham...*
gtogs pa; (Cd.) 界相應
giới tương ứng; (Ht.) 界繫
giới hệ.
dhātv-āyatana; *kham...*
skyed mched; (Cd.) 界入
giới nhập; (Ht.) 界處 giới
xứ.
dhyāna; *bsam gtan*; (Cd.) 定
định, 根本定 căn bản định;
(Ht.) 禪 lự, 定 định, 根本
(地) căn bản (địa).

dhyāna-saṃvara; *bsam*
gtan gyi sdom pa; (Cd.)
định (s8nh) hệ, định giới;
(Ht.) 靜慮律儀, 禪 lự
luật nghi, định luật nghi.
dhyānāntarika; (Cd.) 中間
định trung gian định; (Ht.)
靜慮中間 禪 lự trung
gian.

N

nāma-kāya; *ming gi tshogs*;
(Cd.) 名聚 danh tụ; (Ht.)
名身 danh thân.
nikāya-sabhāga; *ris mthun*
pa; (Cd.) 聚分 tụ đồng
phần; (Ht.) 眾同分 chúng
đồng phần.
nimitta; *mtshan ma*, *rgyu*
mtshan, *rgyu*; (Cd.) (Ht.)

Ngũ vừng Phạm - Tạng - Hán
因 nhân, 相 tướng.

niyāma; *nges pa*; (Cd.) 正定
聚 chánh định tụ; (Ht.) 正
性離生 chánh tánh ly sanh.

niyāmāvakrānti; *nges par*
'jug pa, *nges pa la 'jug*;
(Cd.) 入正定聚 nhập
chánh định tụ, 入正定位
nhập chánh định vị; (Ht.)
入正性離生 nhập chánh
tánh ly sinh, 入正性決定
nhập chánh tánh quyết
định.

nirupadhiśeṣa; *phung po'i*
lhag ma med pa; (Ht.) 無
餘依 vô dư y.

nirupadhiśeṣa-praveśa;
phung po'i lhag ma ma lus
par 'jug pa; (Cd.) 入無餘
涅槃 nhập vô dư niết-bàn;
(Ht.) 趣入無餘依 thú nhập
vô dư y.

nirodha; *'gog pa*, *'gag pa*,
'gags pa, *'gal ba*; (Cd.) 滅
diệt, 滅離 diệt ly, 能遣
năng khiển; (Ht.) 滅 diệt,
滅盡 diệt tận, 違 vi.

nirodha-satya; *'hgog pa'i*
bden pa; (Cd.) (Ht.) 滅諦
diệt đế.

nirodha-samāpatti; *'gog*
pa'i snyoms par 'jug pa;
(Cd.) 滅心定 diệt tâm
định, 滅想受定 diệt tưởng

A-ti-đạt-ma câu-xá

thọ định, 滅想受三摩跋提
diệt tưởng thọ tam-ma-bạt-
đê; (Ht.) 滅定 diệt định, 滅
盡定 diệt tận định, 滅盡等
至 diệt tận đẳng chí.

nirmāṇa-citta; *sprul pa'i*
sems; (Cđ.) 變化心 biến
hóa tâm, 變化通慧 biến
hóa thông huệ; (Ht.) 變化
心 biến hóa tâm, 通果心
thông quả tâm.

nivṛtāvyaḅkrta; *bsgribs la*
lung du ma bstan pa; (Cđ.)
(Ht.) 有覆無記 hữu phủ
vô ký.

nirvedha-bhāgiya; *nges par*
'byed pa'i cha dang mthun
pa; (Cđ.) 決擇分 quyết
trạch phân; (Ht.) thuận
quyết trạch phân 順決擇分

niṣyanda; *rgyu mthun pa*;
(Cđ.) (Ht.) 等流 đẳng lưu.

niṣyanda-phala; *rgyu mthun*
pa'i 'bras bu; (Cđ.) (Ht.)
等流果 đẳng lưu quả.

nīlikā-vātyā; *sngon po*
rlung; (Cđ.) (Ht.) 黑風 hắc
phong.

naivasamjñā-
nāsamjñāyatana; *'du shes*
med 'du shes med min gyi
skye mched; (Cđ.) 非想非
非想入 phi tưởng phi phi
tưởng nhập; (Ht.) 非想非
非想處 phi tưởng phi

tưởng xứ.

naiṣyandika; *rgyu mthun*
pa las byung ba, *rgyu*
mthun pa; (Cđ.) 等流果
đẳng lưu quả, 等流所生
đẳng lưu sở sinh; (Ht.) 等
流性 đẳng lưu tính.

P-PH

pañcāṅgāni; *yan lag lnga*
po; (Cđ.) 五分 ngũ phân;
(Ht.) 五支 ngũ chi.

pañca viṣayāḅ; *yul lnga*;
(Cđ.) 五塵 ngũ trần; (Ht.)
五境 ngũ cảnh.

pada; *tshig*; (Cđ.) 句 cú;
(Ht.) 句 cú, 言 ngôn.

pada-kāya; *tshig gi tshogs*;
(Cđ.) 句聚 cú tụ; (Ht.) 句
身 cú thân.

pada-vyañjana; *tshig dang*
yi ge; (Cđ.) 名句字 danh
cú tự; (Ht.) 名句 danh cú.

panasa; *shing pa nas*; (Cđ.)
波那娑 ba-na-sa; (Ht.) 半
娜娑 bán-nā-sa.

para-nirmita-kāma; *'dod*
pa gzhan gyis sprul pa;
(Cđ.) 他化作欲塵 tha hóa
tác dục trần; (Ht.) 他化妙
欲境 tha hóa diệu dục
cảnh.

paramaiṣvarya; *dbang*
phyug dam pa; (Cđ.) (Ht.)
最勝自在 tối thắng tự tại.

paramāṇu; *rdul phra rab, phra rab rdul*; (Cd.) 隣虛
lân hư; (Ht.) 極微 cực vi.

paramāṇu-rūpa; *rdul phra rab kyi gzugs*; (Cd.) 隣虛
色 lân hư sắc; (Ht.) 極微
cực vi.

paramāṇu-samghātatva;
rdul phra rab 'dus pa yin pa; (Cd.) 隣虛衆所成 lân
hư chúng sở thành; (Ht.)
極微聚 cực vi tụ.

paramparā; *brgyud pa, gcig nas gcig tu brgyud pas*;
(Cd.) 傳傳 truyền truyền,
相傳 tương truyền, 輪轉
luân chuyển; (Ht.) 傳生
truyền sinh, 輾轉 triển
chuyển.

parigraha-vastu; *yongs su bzung ba'i dngos po*; (Cd.)
攝類 nhiếp loại, (Ht.) 所攝
sở nhiếp sự, 攝受 sự
nhiếp thọ sự.

parijñā; *yongs su shes pa*;
(Cd.) 永斷(智) vĩnh đoạn
(trí), 斷智 đoạn trí; (Ht.)
遍知 biên tri.

paritta-kleśa; *nyon mongs pa chung ngu*; (Cd.) 小惑
tiểu hoặc; (Ht.) 小煩惱
tiểu phiền não.

paritta-kleśa-bhūmika;
nyon mongs pa chung ngu'i sa pa; (Cd.) 小(分)
惑地 tiểu hoặc địa; (Ht.)

Ngũ vưng Phạn – Tạng – Hán
小煩惱地 tiểu phiền não
địa.

parittābhā; *'od chung ba*;
(Cd.) (Ht.) 少光 (天)
Thiếu quang (thiên).

parittābhā-devanikāya;
lha'i ris 'od chung; (Cd.)
少光梵衆處 Thiếu quang
Phạm xứ; (Ht.) 少光天
Thiếu quang thiên.

paścāt-kāla-ja; *dus phyis skye ba*; (Cd.) 未來 vị lai;
(Ht.) 後生 hậu sinh, 後起
hậu khởi.

paścād-utpannānām
kuśala-mūlānām; *dge ba'i rtsa ba phyis 'byung ba rnam*;
(Cd.) (Ht.) 後生
善根 hậu sanh thiện căn.

pādā; *rkang pa*; (Cd.) 脚
cước, 足 túc; (Ht.) 足 túc

pāramparya; *brgyud pa las*;
(Cd.) (Ht.) 傳傳 truyền
truyền.

pudgala; *gang zag*; (Cd.) 人
nhân, 我 ngã, 衆生 chúng
sinh, 弗伽羅 phát-già-la;
(Ht.) 補特伽羅 bổ-đặc-
già-la, 數取趣 số thủ thú,
我 ngã, 有情類 hữu tình
loại, 人 nhân, 者 giả.

puruṣa; *skyes bu, skyes pa, pho, mi*; (Cd.) 人(身) nhân
(thân), 丈夫(身) trượng
phu (thân), 男(人) nam

nghĩa loại sai biệt.

prajñapti; *btags pa, gdags pa, 'dogs pa*; (Cd.) 執說 chấp thuyết, 假說 giả thuyết, 假名 giả danh, 同言說 đồng ngôn thuyết, 言 ngôn, 安立 an lập; (Ht.) 施說 thi thuyết, 假名 giả danh, 假立 giả lập, 假言說 giả ngôn thuyết, 建立 kiến lập, 成 thành, 言 ngôn, 執 chấp.

prajñapti-sat(tva); *btags pa'i yod pa*; (Cd.) 假名有 giả danh hữu; (Ht.) 假有 giả hữu.

pratigha; *khong khro ba*; (Cd.) 瞋 sân; (Ht.) 瞋 sân, 恚 nhuế (khuê).

pratighāta; (Cd.) 礙 ngại, 對礙 đối ngại, 障 chướng; (Ht.) 礙 ngại, 變礙 biến ngại, 對 đối.

pratipakṣa; *gnyen po*; (Cd.) (Ht.) 對治 đối trị.

pratilambha; *thob pa, rnyed pa, so sor thob*; (Cd.) 得 đắc, 能得 năng đắc, 至得 chí đắc; (Ht.) 獲 hoạch, 得 đắc, 獲得 hoạch đắc, 引 dẫn.

pratilambha-samanvāgama; *'thob pa dang ldan pa*; (Cd.) 至得句義 chí đắc cú nghĩa; (Ht.)

Ngũ vựng Phạn – Tạng – Hán
得成就 đắc thành tựu.

pratilambhika; *thob pa*; (Cd.) (Ht.) 得 đắc.

pratiṣṭhā-phala; *rten gyi 'bras bu*; (Cd.) 依止果 y chí quả; (Ht.) 安立果 an lập quả.

pratisamvid; *so so yang dag par rig pa, so so'i yang dag rig*; (Cd.) (Ht.) 無礙解 vô ngại giải.

pratisandhi; *nying mtshams sbyor ba*; (Cd.) 接 tiếp, 托生 thác sinh, 相續 tương tục; (Ht.) 續 tục, 結生 kết sanh.次第緣

pratisamkhyā; *so sor brtags pa*; (Cd.) (Ht.) 簡擇 (giản) trạch.

pratisamkhyā-nirodha; *so sor brtags pas 'gogs pa, so sor brtags pa'i 'gog pa*; (Cd.) (Ht.) 擇滅 trạch diệt.

pratisandhi-kāla; *nying mtshams sbyor ba'i tshe*; (Cd.) 托生時 thác sinh thời, 受生時 thọ sinh thời; (Ht.) 續生時 tục sinh thời, 續生位 tục sinh vị.

pratisandhi-kṣaṇa; *nying mtshams sbyor ba'i skad cig ma*; (Cd.) 托生剎那 thác sinh sơ sát-na; (Ht.) 結生剎那 kết sinh sát-na.

pratisandhi-citta; *nying*

A-ti-dạt-ma câu-xá

mtshams sbyor ba'i sems;
(Cđ.) 托生心 thác sanh
tâm; (Ht.) 續生心 tục sinh
tâm.

pratītyasamutpanna; *rten
cing 'brel bar 'byung ba;*
(Cđ.) 因緣生 nhân duyên
sinh, 緣生 (所生) duyên
sinh (sở sinh); (Ht.) 緣已
生 duyên dĩ sinh, 緣生
duyên sinh.

pratītyasamutpannatā; *rten
cing 'brel bar 'byung ba
nyid;* (Cđ.) 緣生相 duyên
sinh tướng; (Ht.) 緣生性
duyên sinh tính.

pratītyasamutpāda; *rten
cing 'brel bar 'byung ba;*
(Cđ.) 緣生 duyên sinh, 十
二緣生 thập nhị duyên
sinh, 依因依緣性 y nhân y
duyên tính, 至行集生 chí
hành tập sinh, 緣 duyên,
波羅底底也三物陀 ba-la-
đề-đề-dā-tam-vật-ba-tha;
(Ht.) duyên khởi.

pratyaaya; *rkyen;* (Cđ.) 緣
duyên, 因緣 nhân duyên,
依 y, 次第緣 thứ đệ
duyên; (Ht.) 緣 duyên, 因
緣 nhân duyên, 生緣 sinh
duyên, 緣生法 duyên sinh
pháp.

prathama-dhyāna; *bsam
gtan dang po;* (Cđ.) 初定

sơ định; (Ht.) 第一靜慮 đệ
nhất tĩnh lự, 初靜慮 sơ
tĩnh lự.

prabhutva; *dbang byed pa
nyid, mnga ba;* (Cđ.) 主
chủ, 自在 tự tại; (Ht.) 自
在 tự tại.

prayoga; *sbyor ba;* (Cđ.) 加
行 gia hành, 前分 tiền
phần, 方便 phương tiện,
教他 giáo tha, 行 hành, 前
分加分 tiền phần gia hành,
修加分 tu gia hành, 方便
加分 phương tiện gia
hành, 作加分 tác gia hành,
前分行 tiền phần hành, 自
行 tự hành, 修 tu, 修行 tu
hành, 修行所得 tu hành sở
đắc; (Ht.) 加分 gia hành,
修加分 tu gia hành, 用
dụng.

prayoga-phala; *sbyor ba'i
'bras bu;* (Cđ.) (Ht.) 加分
gia hành quả.

pravicaya; *rab tu rnam par
byed pa, rab tu byed pa;*
(Cđ.) 簡擇 (giản) trạch,
多思 đa tư; (Ht.) 擇 trạch,
勝思擇 thắng tư trạch.

prasrabdhi; *zhin tu spyangs
pa, zhin tu spangs pa;*
(Cđ.) (Ht.) 輕安 khinh an.

prahāṇa; *spangs pa, spon
ba, spong bar byed pa,
spang bar bya ba;* (Cđ.) 滅

diệt, 所滅 sở diệt, 已滅 dĩ diệt, 滅盡 diệt tận, 除 trừ; (Ht.) 斷 đoạn, 永斷 vĩnh đoạn, 盡 tận, 離 ly, 滅 diệt.

prāṇātipāta; *srog gcod pa, srog bcad pa, gsod pa;* (Cd.) 剎生 sát sinh, 斷命 đoạn mạng; (Ht.) 剎生 sát sinh, 剎 sát, 行剎 hành sát.

prāṇātipāta-virati; *srog gcod pa spong ba, srog gcod pa spong ba;* (Cd.) 離剎生 ly sát sinh; (Ht.) 離剎 ly sát, 不剎(戒) bất sát (giới).

prātimokṣa; *so sor thar pa;* (Cd.) 波羅提木叉 ba-la-đề-mộc-xoa; (Ht.) 別解脫 biệt giải thoát.

prātimokṣa-saṃvara; *so sor thar pa'i sdom pa;* (Cd.) 波羅提木叉護 (戒) ba-la-đề-mộc-xoa (giới); (Ht.) 別解脫律儀 (戒) biệt giải thoát luật nghi (giới).

prāthamakalpikāḥ; *bskal pa dang po pa;* (Cd.) 劫初 (生人) kiếp sơ (sinh nhân); (Ht.) 劫初(時,人) kiếp sơ (thời, nhân).

prāthamadhyānika; *bsam gtan dang po;* (Cd.) 初定(分) sơ định (phần); (Ht.) 初靜慮 sơ tĩnh lự.

prāntakoṭika; *rab mtha' pa;*

Ngũ vưng Phạn – Tang – Hán

(Cd.) 遠際 viễn tế; (Ht.) 邊際 biên tế, 極邊際(靜慮) cực biên tế (tĩnh lự).

prāntakoṭikaṃ dhyānaṃ; (Cd.) 遠際三摩提觀 viễn tế tam-ma-đề quán, 遠際定 viễn tế định; (Ht.) 邊際靜慮 biên tế tĩnh lự 邊際靜慮

prāpaka; *thob par byed pa;* (Cd.) 能令至 năng linh chí; (Ht.) 得 đắc.

prāpti; *thob pa, 'thob pa;* (Cd.) 得 đắc, 至 chí, 至得 chí đắc; (Ht.) 得 đắc, 所得 sở đắc, 獲得 hoạch đắc.

prāpty-aprāpti; *thob pa dang ma thob pa;* (Cd.) 至非至 chí phi chí; (Ht.) 得非得 đắc phi đắc.

prāyogika; *sbyor ba las byung ba, sbyor byung, sbyor ba pa;* (Cd.) 加行得 gia hành đắc, 修得 tu đắc, 功用得 công dụng đắc; (Ht.) 加行得 gia hành đắc, 加行生 gia hành sinh.

prāyogikā guṇāḥ; *sbyor ba'i yon tan;* (Cd.) 加行所得法 gia hành sở đắc pháp; (Ht.) 加行善 gia hành thiện.

prīti; *dga' ba, bde ba;* (Cd.) 喜 hi, 歡喜 hoan hi, 喜樂

A-ti-đạt-ma câu-xá

hi lạc; (Ht.) 喜 hi.

prīti-sambodhy-aṅga; *dga' ba yang dag byang chubkyi yan lag;* (Cđ) 喜覺分 hi giác phần; (Ht.) 喜覺支 hỷ giác chi.

pramāda; *bag med pa;* (Cđ.) (Ht.) 放逸 phóng dật.

prathamānāsrava; *zag pa med pa'i dang po;* (Cđ.) 初無流 sơ vô lưu; (Ht.) 初無漏 sơ vô lậu.

prathamānāsrava-citta; tâm vô lậu tối sơ 最初無漏心

pradhāna; *gtso ba;* (Cđ.) 勝 thắng, 勝性 thắng tính; 最勝 tối thắng, 上首 thượng thủ; (Ht.) 勝 thắng, 勝性 thắng tính; 最勝 tối thắng, 增 tăng.

pradhāna-kāraṇa; *gtso bo'i rgyu;* (Cđ.) 勝因 thắng nhân; (Ht.) 緣爲勝依性 duyên vi thắng y tính.

pradhāna-bhūta; *gtso bo'i (rgyu)... rung ba zhig;* (Cđ.) 勝法 thắng pháp; (Ht.) 勝依 thắng y.

Prajñapti-śāstra; *bstan bcos gtags pa;* (Cđ.) 假名論 Giả danh luận; (Ht.) 施設論 Thi thiết luận.

pravāha; *rgyun;* (Cđ.) 相續 tương tục, 似相續 tợ

tương tục; (Ht.) 相續 tương tục, 相似相續 tương tợ tương tục.

phala; *'bras bu;* (Cđ.) (Ht.) 果 quả.

phala -vipāka; *'bras bu rnam par smin;* (Cđ.) 果報 quả báo; (Ht.) 果異熟 quả dị thục.

B-BH

bandhana; *'ching ba;* (Cđ.) (Ht.) 縛 phược.

bala; *stobs;* (Cđ.) (Ht.) 力 lực.

Bahirdeśaka; *nyi 'og pa;* (Cđ.) 外國諸師 ngoại quốc chư sư, 闍賓國外諸師 Kê-tân quốc ngoại chư sư, 西國師 Tây quốc sư; (Ht.) 外國(諸)師 ngoại quốc (chư) sư, 外方諸師 ngoại phương chư sư.

bahis; *phyi rol;* (Cđ.) (Ht.) 外 ngoại.

Bahudhātuka; *kham s mang po;* (Cđ.) (Ht.) 多界經 Đa giới kinh.

bādh (bādhyate); *gnod par byar rung, gnod par 'gyur ba, gnod pa byed pa;* (Cđ.) hữu đối ngại, phược, thât, vi; (Ht.) 惱壞 não hoại, 行逼惱 hành bức não, (相)違 (tương) vi.

bāhya; *phyi, phyi rol, phyi*

pa; (Cd.) 外 ngoại, 外色 ngoại sắc, 外物 ngoại vật, 外災 ngoại tai, 外道 ngoại đạo; (Ht.) 外 ngoại, 外色 ngoại sắc, 外物類 ngoại vật loại, 外災 ngoại tai.

bīja; *sa bon*; (Cd.) (Ht.) 種子 chung tử.

Buddhadeva; *sangs rgyas lha*; (Cd.) 佛陀提婆 Phật-đà-đề-bà; (Ht.) 覺天 Giác Thiên.

buddhi; *blo*; 智 trí, 慧 huệ, 想 tưởng, 心 tâm, 意 ý, 覺 giác, 證得 chứng đắc; (Ht.) 覺 giác, 慧 huệ, 勝慧 thắng huệ, 心 tâm.

bṛhat-phalā; *'bras bu che ba, 'bras che*; (Cd. (Ht.) 廣果 (天) Quảng quả (thiên).

bodhi; *byang chub*; (Cd.) (Ht.) 菩提 bồ-đề, 覺 giác, 解 giải.

bodhi-pakṣa, **bodhi-pakṣya**; *byang chub kyi phyogs dang mthun pa*; (Cd.) 助覺法 trợ giác pháp, 覺助法 giác trợ pháp, 菩提助法 bồ-đề trợ pháp; (Ht.) 菩提分 bồ-đề phần, 覺分 giác phần.

Bodhisattva; *byang chub sems dpa'*; (Cd.) (Ht.) 菩薩 Bồ-tát.

Ngữ vựng Phan - Tạng - Hán

bodhy-aṅga; *byang chub kyi yan lag*; (Cd.) 覺分 giác phần, 助覺分 trợ giác phần; (Ht.) 覺支 giác chi.

Brahman; *tshangs pa*; (Cd.) 大梵 Đại Phạm, 梵王 Phạm vương; (Ht.) 大梵天 (王) Đại Phạm (thiên vương), 梵天 Phạm thiên, 梵 Phạm.

Brahma-kāyika; *tshangs ris pa*; (Cd.) (Ht.) 梵衆 (天處) Phạm chúng (thiên, xứ).

Brahma-jāla-(sūtra); *tshangs pa'i dra ba*; (Cd.) (Ht.) 梵網經 Phạm võng kinh.

Brahma-purohita; *tshangs pa'i mdun na 'don pa*; (Cd.) 梵先行 Phạm tiên hành; (Ht.) 梵輔 Phạm phụ.

Bhagavant; *bcom ldan 'das*; (Cd.) 世尊 Thế Tôn, 婆伽婆 Bà-già-bà; (Ht.) 世尊 Thế Tôn, 薄伽梵 Bạch-già-phạm.

bhadanta; *btsun pa*; (Cd.) (Ht.) 大德 Đại Đức, 世尊 Thế Tôn.

bhava; *srid pa*; (Cd.) (Ht.) 有 hữu.

bhavāgra; (Cd.) 有頂 hữu đỉnh; (Ht.) 有頂 hữu đỉnh, 第一有 đệ nhất hữu.

bhavāṅga; *srid pa'i yan lag*;

A-tì-đạt-ma câu-xá

(Cđ.) 有分 hữu phần; (Ht.)
有支 hữu chi.

bhavārṇava; *srid mtsho*;
(Cđ.) (Ht.) 有海 hữu hải.

bhājana-loka; *snod kyi 'jig
rten*; (Cđ.) 器世界 khí thế
giới; (Ht.) 器世間 khí thế
gian.

bhāva; *ngos po, ngo ba,
yod pa, 'gyur ba, gyur pa,
'byung ba, bya ba*; (Cđ.)
有 hữu, 法 pháp, 有法 hữu
pháp, 物 vật, 性 tính, 生
sinh, 在 tại, 爲 vi, 起
khởi, 有生法 hữu sinh
pháp, 成 thành, (法) 義
(pháp) nghĩa, 有爲法 hữu
vi pháp, 差別 sai biệt, 資
生具 tư sinh cụ, (有) 事
(hữu) sự, 一切 nhất thiết;
(Ht.) 性 tính, 體 thể, 有
hữu, 法 pháp, 物 vật, 有性
hữu tính, 有爲法 hữu vi
pháp, 生 sinh, 作 tác, 行
hành, 轉作 chuyển tác, 在
tại, 義 nghĩa, 事(用) sự
(dụng), 資生具 tư sinh cụ.

bhāvanā; *bsgom pa, sgoms,
sgom pa*; (Cđ.) 修 tu, 修習
tu tập, 修道 tu đạo, 修慧
tu huệ, 修觀 tu quán; (Ht.)
修 tu, 修習 tu tập, 修道 tu
đạo.

bhāvanā-maya; *bsgoms pa
las 'byung ba*; (Cđ.) 修得

tu đắc, 修性 tu tính, 修慧(類)
tu huệ (loại); (Ht.) 修
所成 tu sở thành, 修成 tu
thành, 修類 tu loại.

bhāvanā-mārga; *bsgom
pa'i lam, bsgoms pa'i lam,
sgom pa'i lam*; (Cđ.) (Ht.)
修道(位) tu đạo (vị).

bhāvanā-prahātavya;
*bsgom par spang bar bya
ba*; (Cđ.) 修道(所)滅 tu
đạo (sở) diệt, 修道滅 tu
đạo diệt, 修道所破 tu đạo
sở phá; (Ht.) 修所斷 tu sở
đoạn, 修斷 tu đoạn.

bhāvanā-phala; *bsgom pa'i
'bras bu*; (Cđ.) 修得果 tu
đắc quả, 修得 tu đắc, 修果
tu quả, 修習果 tu tập quả;
(Ht.) 修得(果) tu đắc
(quả), 修所得 tu sở đắc.

bhavāsrava; *srid pa'i zag
pa*; (Cđ.) 有流 hữu lưu;
(Ht.) 有漏 hữu lậu.

bhūta; *'byung ba* (Cđ.) 大
đại; (Ht.) 大 đại, 大種 đại
chủng.

bhūta-catuṣka; *'byunga ba
bzhi*; (Cđ.) 四大生 tứ đại
sinh; (Ht.) 四大造 tứ đại
tạo.

bhūta-dravya; *'byung ba'i
rdzas*; (Cđ.) 四大物 tứ đại
vật; (Ht.) 大種事 đại
chủng sự.

bhūmi; *sa, sa gzhi, dkyu sa*;
(Cđ.) (Ht.) 地 *địa*.

bhoga-vipāka; *longs spyod
kyi rnam par smin pa*;
(Cđ.) 感富樂報業 *cảm
phủ lạc báo nghiệp*; (Ht.)
富異熟 *phủ dị thực*.

bhautika; *'bung ba las gyur
pa, 'byung las gyur pa*;
(Cđ.) (Ht.) 所造(色) *sở tạo
(sắc)*.

bhraṣṭa-smṛtika; *dran pa
nyams par 'gyur ba*; (Cđ.)
(Ht.) 失念 *thất niệm*.

M

mattahastin; *glang po che
myos pa*; (Cđ.) (Ht.) 醉象
將軍 *túy tởng tướng
quân*.

mana-āyatana; *ý xú* 意處
mada; *rgyags pa, dregs pa*;
(Cđ.) 醉 *túy*, 醉亂 *túy
loạn*; (HT.) 僑 *kiêu*, 僑逸
kiêu dật.

mana-āyatana; *yid kyi skye
mched*; (Cđ.) 意入 *ý nhập*;
(Ht.) 意處 *ý xứ*.

mana-indriya; *yid kyi
dbang po*; (Cđ.) (Ht.) 意根
ý căn.

mana-indriya-kṣaṇa; *yid
kyi dbang po'i skad cig
ma*; (Cđ.) 意根剎那 *ý căn
sát-na*; (Ht.) 意根 *ý căn*.

manas; *yid*; (Cđ.) (Ht.) 意

*Ngũ vụng Phạn – Tạng – Hán
ý.*

manas-karman; *yid kyi las*;
(Cđ.) (Ht.) 意業 *ý nghiệp*.

manas-kāra; *yid la byed pa*;
(Cđ.) 思惟 *tư duy*, 作意
tác ý; (Ht.) 作意 *tác ý*.

manaḥ-saṃsparśa; *yid kyi
'dus reg pa*; (Cđ.) (Ht.) 意
觸 *ý xúc xú*.

mano-dhātu; *yid kyi khams*;
(Cđ.) 眼界 *ý giới*, 意根 *ý
căn*; (Ht.) 眼界 *ý giới*, 意
ý.

mano-bhūmika; *yid kyi sa
pa*; (Cđ.) 依心地 *y tâm địa*,
依意(識)地 *y ý (thức) địa*;
(Ht.) 意識相應意地 *ý thức
tương ứng ý địa*, 依意識 *y
ý thức*, 意地攝 *ý địa nhiếp*,
意識地 *ý thức địa*.

mano-maya; *yid las byung
ba*; (Cđ.) 意生 *ý sinh*;
(Ht.) 意成 *ý thành*.

mano-vijñāna; *yid kyi rnam
par shes pa*; (Cđ.) (Ht.) 意
識 *ý thức*.

mano-vijñāna-dhātu; *yid
kyi rnam par shes pa'i
khams*; (Cđ.) (Ht.) 意識界
ý thức giới.

mano-vijñāna-bhūmika;
yid rnam shes kyi sa pa;
(Cđ.) 依意識地生 *y ý thức
địa sinh*; (Ht.) 意地起 *ý
địa khởi*.

Mahānidāna-paryāya;

gleng gzhi chen po'i rnam grangs kyi mdo; (Cđ.) 大因緣經 Đại nhân duyên kinh; (Ht.) 大緣起經 Đại duyên khởi kinh, 大因緣經 Đại nhân duyên kinh.

mahāpuruṣa; *skyes bu chen po*; (Cđ.) 大人 đại nhân; (Ht.) 大士 đại sĩ.

mahāpuruṣa-lakṣaṇā; *skyes bu chen po'i ntshan*; (Cđ.) 大人相 đại nhân tướng; (Ht.) 大士相 đại sĩ tướng.

Mahā-brahman; *tshangs chen, tshangs pa chen po*; (Cđ.) (Ht.) 大梵 Đại phạm.

mahābhūta; *'byung ba che, 'byung ba chen po*; (Cđ.) 大 đại, 大成 đại thành; (Ht.) 大 đại, 大種 đại chủng.

mahābhūtāny upādāya; *'byung ba che rnam rgyur byas pa*; (Cđ.) 依止四大 y chi tứ đại; (Ht.) 大種所造 đại chủng sở tạo.

mahā-bhūmi; *sa mang po*; (Cđ.) (Ht.) 大地 đại địa.

mahābhūmika; *sa mang po pa*; (Cđ.) (Ht.) 大地法 đại địa pháp.

Mahāmaudgalyāyana; *maudgal gyi bu chen po*; (Cđ.) 目乾連 Mục-kiên-liên; (Ht.) 目連 Mục-liên.

Mahāsāṅghika; *dge 'dun*

phal chen sde pa; (Ht.) 大衆部 Đại chúng bộ

Mahīśāsaka, Mahisāsaka; *sa ston pa'i sde*; (Cđ.) 彌婆塞部 Di-sa-tắc-bộ; (Ht.) 化地部 Hóa địa bộ.

māna; *snga rgyal*; (Cđ.) 慢 mạn, 憍慢 kiêu mạn, 高慢 tâm cao mạn tâm, 高心 cao tâm; (Ht.) 慢 mạn, 高舉 cao cử.

mānasa; *yid kyi, yid la byung ba*; (Cđ.) 心 tâm, 心地 tâm địa, 心依止 tâm y chi, 意業道 ý nghiệp đạo, 意識相應 ý thức tương ung; (Ht.) 意 ý, 意地 ý địa, 依意根 y ý căn, 意業道 ý nghiệp đạo, 意識相應 ý thức tương ung.

mārga; *lam*; (Cđ.) (Ht.) 道 đạo.

mārga-satya; *lam gyi bden pa*; (Cđ.) (Ht.) 道諦 đạo đế.

mārge 'nvaya-jñānam; *lam la rjes su shes pa*; (Cđ.) (Ht.) 道類智 đạo loại trí.

mārge' nvaya-jñāna-kṣāntim; *lam la rjes su shes pa'i bzod pa*; (Cđ.) (Ht.) 道類智忍 đạo loại trí nhẫn.

mṛdv-indriya; *dbang po rtul po*; (Cđ.) (Ht.) 鈍根 độn căn.

mithyā; *log pa*; (Cđ.) 邪 tà;
(Ht.) 妄 vọng.

mithyādhimokṣa; *log par mos pa*; (Cđ.) 邪相了 tà tướng liễu, 愛著心 ái trước tâm; (Ht.) 邪勝解 tà thắng giải, 執著 chấp trước.

mithyā-saṃkalpa; *log par rtog pa*; (Cđ.) 邪覺觀 tà giác quán; (Ht.) 邪思惟 tà tư duy.

mithyā-samādhi; *log pa'i ting nge 'dzin*; (Cđ.) 邪定 tà định; (Ht.) 邪等持 tà đẳng trì.

middha; *gnyid, 'cha' ba*; (Cđ.) 睡 thụy; (Ht.) 睡眠 thụy miên, 眠 miên.

muṣita-smṛti; *brjed ngas pa*; (Cđ.) 忘念 vong niệm; (Ht.) 失念 thất niệm.

māyā; *sgyu*; (Cđ.) 誑 cuồng, 欺誑 khi cuồng; (Ht.) 誑 cuồng.

mūla; *rtsa ba, gzhi*; (Cđ.) 根 căn, 本 bản, 根本 căn bản.

mūla-ccheda; *rtsa ba gcod, rtsa ba chad*; (Cđ.) 根斷 căn đoạn, 斷根 đoạn căn; (Ht.) 斷善根 đoạn thiện căn.

mṛṣā-vacas; *rdzun tshig*; (Cđ.) 妄語 vọng ngữ; (Ht.) 虛誑語 hư cuồng

Ngữ vựng Phạn – Tạng – Hán ngữ.

mṛṣā-vāda; *rdzun du smra ba*; (Cđ.) 妄語 vọng ngữ; (Ht.) 虛誑語 hư cuồng ngữ.

moha; *gti mug, rmons pa, ma rig pa*; (Cđ.) (Ht.) 癡 si, 無明 vô minh.

Y-R

yathārtha-śāstr; *don bzhin ston pa*; (Cđ.) 大師如理教 (đại sư) như lý giáo; (Ht.) 如理師 như lý sư.

rasa; *ro*; (Cđ.) (Ht.) 味 vị.

rāga; *'dod chags, chags pa*; (Cđ.) 欲 dục, 貪 tham; (Ht.) 貪 tham, 愛 ái, 染 nhiễm, 耽 đam.

rājan; *rgyal po*; (Cđ.) (Ht.) 王 vương.

rājarṣi; vương tiên 王仙

rāsi; *phung po, tshogs*; (Cđ.) 聚 tụ; (Ht.) 聚 tụ, 攝 nhiếp.

rūpa; *gzugs*; (Cđ.) 色 sắc, 形相 hình tướng, 形貌 hình mạo; (Ht.) 色 sắc, c造 色 tạo sắc, 色形 sắc hình, 形(狀) hình (trạng).

rūpa-citta; *gzugs dang sems*; (Cđ.) (Ht.) 色心 sắc tâm.

rūpaṇa; *gzugs su yod pa*; (Cđ.) 變壞 biến hoại; (Ht.)

變礙 biến ngại.

rūpa-trṣṇā; *gzugs kyi sred pa*; (Cđ.) (Ht.) 色愛 sắc ái.

rūpa-dhātu; *gzugs khams*; (Cđ.) (Ht.) 色界 sắc giới.

rūpa-dhātṽ-āpta; *gzugs gtogs pa*; (Cđ.) 色界相應 sắc giới tương ưng; (Ht.) 色界繫 sắc giới hệ.

rūpa-prasāda; *gzugs dang ba*; (Cđ.) (Ht.) (清)淨色 (thanh) tịnh sắc.

rūpa-bhava; *gzugs kyi srid pa*; (Cđ.) 色有 sắc hữu.

rūpa-rāga; *gzugs kyi 'dod chags*; (Cđ.) 色界欲 sắc giới dục; (Ht.) 色貪 sắc tham.

rūpa-vijñāna; *gzugs kyi rnam par shes pa, gzugs dang rnam par shes pa*; (Cđ.) 色識 sắc thức, 色及識 sắc cập thức; (Ht.) 色識 sắc thức.

rūpa-vairāgya; *gzugs kyi 'dod chags dang bral ba*; (Cđ.) 離欲色界位 ly dục sắc giới vị; (Ht.) 離色 ly sắc.

rūpa-śabda-gandha-rasa-spraṣṭavya; *gzugs dang dri dang ro dang reg bya*; sắc, thanh, hương, vị, xúc 色聲香味觸

rūpa-skandha; *gzugs kyi phung po*; (Cđ.) 色陰 sắc

âm; (Ht.) 色蘊 sắc uẩn.

rūpāpta; *gzugs rtogs, gzugs su gtogs pa*; (Cđ.) 色界相應 sắc giới tương ưng, 色界定得 sắc giới định đắc, 有色界 hữu sắc giới; (Ht.) 色界所繫 sắc giới sở hệ, 色界 sắc giới.

rūpāyatana; *gzugs kyi skye mched*; (Cđ.) 色入 sắc nhập; (Ht.) 色處 sắc xứ.

rūpāvacara; *gzugs na spyod pa*; (Cđ.) 色界 (相應, 部) sắc giới (tương ưng, bộ); (Ht.) 色界 (繫攝) sắc giới (hệ, nhiếp).

rūpāvacara-prāyogika; *gzugs kyi sbyor ba las byung ba*; (Cđ.) 色界加行 tâm sắc giới gia hành tâm; (Ht.) 色界加行 tâm sắc giới gia hành.

rūpāvacarā devāḥ; *gzugs na spyod pa'i lha rnam*; (Cđ.) 色界諸天 sắc giới chư thiên; (Ht.) 色界天衆 sắc giới thiên chúng.

rūpāvacare kuśale; *gzugs na spyod pa'i dge ba*; (Cđ.) (Ht.) 色界善 tâm sắc giới thiện.

rūpodāna-skandha; *gzugs nye bar len pa'i phung po*; (Cđ.) 色取陰 sắc thủ âm; (Ht.) 色取蘊 sắc thủ uẩn.

Ngũ vưng Phạn - Tạng - Hán
phẩm.

L

lakṣaṇa; *mtshan nyid*; (Cđ.)
相 tướng, 體相 thể tướng,
自相 tự tướng, 能相 năng
tướng; (Ht.) 相 tướng, 能
相 năng tương.

lakṣya; *mtshan nyid kyi gzhi*,
mtshan gzhi; (Cđ) 所相 sở
tướng, 有爲法 hữu vi
pháp; (Ht.) 所相 sở tướng.

lajā; *'dzem pa*; (Cđ.) 恥 si.

lābha; *thop pa*, *'thob pa*,
rneyd pa, *brnyes pa*; (Cđ.) 獲
đắc, chí đắc; (Ht.) 獲
hoạch, 獲得 hoạch đắc.

lipy-avayava; *yig 'bru'i yan*
lag; (Cđ.) 書類分 thư loại
phân; (Ht.) 書分 thư phần.

loka; *'jig rten*; (Cđ.) 世間
thế gian, 世 thế, 世人 thế
nhân, 處 xứ; (Ht.) 世間 thế
gian, 世 thế, 世俗 thế tục,
界 giới.

loka-dharma,   aṣṭau
lokadharmāḥ; *'jig rten pa'i*
chos rgyad po; (Cđ.)
(Ht.) 世八法 thế pháp.

loka-dhātu; *'jig rten gyi*
*kham*s; (Cđ.) (Ht.) 世界
thế giới.

loka-nirdeśa-kośa-sthāna;
'jig rten bstan pa'i mdzod
kyi gnas; (Cđ.) 分別世間
品 phân biệt thế gian
phẩm; (Ht.) 世品 thế

loka-samjñā; *'jig rten gyi*
tha snyad; (Cđ.) 世假名想
thế giả danh tưởng, 世立
名想 thế lập danh tưởng,
世人假說 thế nhân giả
thuyết; (Ht.) 世想 thế
tưởng.

lokottara; *'jig rten las 'das*
pa; (Cđ.) (Ht.) 出世 xuất
thế.

lokottara mārḡa, **lokotta**
reṇa mārḡena; *'jig rten las*
'das pa'i lam; (Cđ.) (Ht.)
出世道 xuất thế đạo.

laukika; *'jig rten pa*; (Cđ.)
(Ht.) 世間 thế gian, 世俗
thế tục, 世 thế.

laukika-mārḡa, **laukikena**
mārḡena; *'jig rten pa'i*
lam; (Cđ.) (Ht.) 世間道
thế gian đạo.

laukikāgra-dharma; *'jig*
rten pa'i chos kyi mchog;
(Cđ.) 世第一勝 thế đệ
nhất (thắng); (Ht.) 世第一
法 thế đệ nhất pháp.

V

vacana; *gsungs pa*, *hbug*
ba, *smos pa*, *smra ba*,
tshig; (Cđ) 說 thuyết, 言
ngôn, 言說 ngôn thuyết;
(Ht.) 說 thuyết, 言 ngôn,
所說 sở thuyết,

vajra; *rdo rje*; (Cđ.) (Ht.) 金

剛 kim cang.
vajropama-samādhī; *rdo rje lta bu' ting nge 'dzin*; (Cđ.) 金剛三摩提 kim cang tam-ma-đề; (Ht.) 金剛喻定 kim cang dụ định.
varṇa; *kha dog*; (Cđ.) (Ht.) 色 sắc, 顯色 hiển sắc.
vartamāna; *da ltar, da lta, da ltar byung ba, da ltar 'gyur ba*; (Cđ.) (Ht.) 現世 hiện thế, 現在 hiện tại.
varṣa; *lo*; (Cđ.) (Ht.) 年 niên.
Vasumitra; *dbyigs bshes*; (Cđ.) 婆須蜜多羅 Bà-tu-mật-đa-la; (Ht.) 世友 Thế Hữu
vastu; *dnogs po*; (Cđ.) 類 loại, 物 vật, 境 cảnh, 處 xứ, 塵 trần, 塵類 trần loại, 法 pháp; (Ht.) 事 sự, 境事 cảnh sự, 所緣境 sở duyên cảnh, 境 cảnh, 法 pháp, 財 tài.
vākhya; *tshig*; (Cđ.) 言 ngôn, 語 ngữ, 教 giáo, 言經 kinh ngôn; (Ht.) 言 ngôn, 發言 phát ngôn, 言論 ngôn luận, 說 thuyết, 所說 sở thuyết, 語字 ngữ tự.
Vātsīputriya; *gnas ma'i bu*; (Cđ.) 跋私弗多羅部 Bạt-tư-phát-đa-la bộ; (Ht.) 犢

子部 Độc tử bộ
vāda; *smra ba*; (Cđ.) 說 thuyết, 所說 sở thuyết bản nghĩa; (Ht.) 說 thuyết, 論 luận.
vāyu; *rlung*; (Cđ.) (Ht.) 風 phong.
vāyu-dhātu; *rlung gyi khams*; (Cđ.) (Ht.) 風界 phong giới.
vāyu-maṇḍala; *rlung gyi dkyil 'khor*; (Cđ.) (Ht.) 風輪 phong luân.
vigata; *bral ba*; (Cđ.) 滅離 diệt ly, 過 quá; (Ht.) 變 biến.
vigata-dveṣa; *zhe sdang dang bral ba*; (Cđ.) 無瞋 vô sân; (Ht.) 離瞋 ly sân.
vicāra; *dpyod pa*; (Cđ.) 觀 quán; (Ht.) 伺 tứ.
vijñapti; *rnam par rig byed, rnam rig byed, rnam rig*; (Cđ.) 有教 (色, 業) hữu giáo (sắc, nghiệp), 教 (色, 業) giáo (sắc); (Ht.) 表 (業, 色) biểu (nghiệp, sắc), 有表 hữu biểu.
vijñapti-rūpa; *gzugs kyi rnam par rig byed*; (Cđ.) 有教色 hữu giáo sắc; (Ht.) 表色 biểu sắc.
vijñāna; *rnam par shes pa, rnam shes*; (Cđ.) 識 thức, 應知 ung tri; (Ht.) 識 thức.

vijñāna-kāyā; *rnam par shes pa'i tshogs;* (Cđ.) 識聚 thức tụ; (Ht.) 識身 thức thân.

vijñāna-dhātu; *rnam shes khams, rnam par shes pa'i khams;* (Cđ.) 識界 thức giới; (Ht.) 識界 thức giới, 心界 tâm giới.

vijñāna-skandha; *rnam par shes pa'i phung po;* (Cđ.) 識陰 thức âm; (Ht.) 識蘊 thức uẩn.

vitarka; *rtog pa, rnam par rtog pa;* (Cđ.) 覺(觀) giác (quán); (Ht.) 尋(思) tầm (tư), 覺 giác.

vitarka-vicāra; *rtog pa dang dpyod pa;* (Cđ.) 覺觀 giác quán; (Ht.) 尋伺 tầm tứ.

vidyā; *rig pa, rig sngags;* (Cđ.) 明 minh; (Ht.) 明 minh, 咒術 chú thuật.

vinaya; *'dul ba;* (Cđ.) 毘那耶 *tì-na-da,* 律 luật; (Ht.) 毘奈耶 *tì-nại-da,* 律 luật, 調伏 điều phục.

vineya; *gdul bya, gdul ba;* (Cđ.) 受化(衆生) thọ hóa (chúng sinh), 弟子衆 đệ tử chúng; (Ht.) 受化(有情) thọ hóa (hữu tình).

viparita; *phyin ci log;* (Cđ.) (Ht.) 顛倒 điên đảo.

vipāka; *rnam smin, rnam par smin pa, smin par byed pa;* (Cđ.) 報 báo, 熟 thực, 果 quả; (Ht.) 異熟 dị thực, 成熟 thành thực.

vipāka-ja, *rnam par smin las skyes pa, rnam smin skyes;* (Cđ.) 果報生 quả báo sinh; (Ht.) 異熟生 dị thực sinh.

vipāka-phala; *rnam par smin pa'i 'bras bu, rnam smin 'bras bu;* (Cđ.) 果報果 quả báo quả; (Ht.) 異熟果 dị thực quả.

vipāka-svabhāva; *rnam par smin pa'i rang bzhin;* (Cđ.) 果報爲性 quả báo vi tính; (Ht.) 異熟生 dị thực sinh.

vipāka-hetu; *rnam par smin pa'i rgyu, rnam smin rgyu;* (Cđ.) 果報因 quả báo nhân; (Ht.) 異熟因 dị thực nhân.

vipākoccheṣa; *rnam par smin pa'i lhag ma;* (Cđ.) 殘(業)果報 tàn (nghịệp) quả báo; (Ht.) 殘異熟 tàn dị thực.

vipratīṣāra; *(yid la) gcags pa;* (Cđ.) 後焦 hậu tiêu; (Ht.) 追悔 truy hồi.

viprayukta; *ldan pa ma yin pa;* (Cđ.) (Ht.) 不相應 bất tương ưng, 非相應(法) phi tương ưng (pháp).

vimprayuktāḥ saṃskārāḥ;
(Cđ.) (Ht.) 不相應行(法)
bất tương ưng hành (pháp).

Vibhāṣā; *bye brag tu bshad pa;* (Cđ.) (Ht.) 昆婆娑 Tì-bà-sa.

vimukti; *rnam par grol ba. rnam grol;* (Cđ.) (Ht.) 解脫 giải thoát.

vimukti-jñāna; *rnam par grol ba'i shes pa;* (Cđ.) 解脫知見 giải thoát tri kiến; (Ht.) 解脫智 giải thoát trí.

vimukti-mārge; *rnam par grol ba'i lam;* (Cđ.) (Ht.) 解脫道 giải thoát đạo.

vimukti-jñāna-darśana;
rnam par grol ba'i ye shes mthong ba; (Cđ.) (Ht.) 解脫知見 giải thoát tri kiến.

vimuktyāyatana; *rnam par grol ba'i skye mched;* (Cđ.) 解脫入 giải thoát nhập; (Ht.) 解脫處 giải thoát xứ.

vimokṣa; *rnam par thar pa;* (Cđ.) (Ht.) 解脫 giải thoát.

virāga; *'dod chags dang bral ba, chags bral ba;* (Cđ.) 離欲 ly dục; (Ht.) 離染 ly nhiễm.

vivāda-mūla; *rtsod pa'i rtsa ba;* (Cđ.) (Ht.) 諍根 tránh căn.

viveka-ja; *dben pa las skyes pa;* (Cđ.) 寂離生 tịch ly

sinh; (Ht.) 離生 ly sinh.

vivekajaṃ prīti-sukham;
dben pa las skyes pa'i dga' ba dang bde ba; (Cđ.) (Ht.) 離生喜樂 ly sanh hỷ lạc.

viśaya; *yul, spyod yul;* (Cđ.) 塵 trần, 境(界) cảnh (giới), 行處境界 hành xứ cảnh giới, 對根 đối căn; (Ht.) 境(界) cảnh (giới), (所)緣(境) (sở) duyên (cảnh), 所行境界 sở hành cảnh giới.

viśamyoga; *'bral ba;* (Cđ.) 離 ly, 相離 tương ly, 永離 vĩnh ly; (Ht.) 離繫 ly hệ.

vihāra; *gtsuga lag khang, gnas;* (Cđ.) 住 trú (trụ), 住處 trú xứ, 修梵行處 tu phạm hạnh xứ, 威儀 oai nghi; (Ht.) 毘訶羅 tì-ha-la, 寺舍 tự xá, 威儀 oai nghi.

vīrya; *brtson 'grus, mthu;* (Cđ.) 精進 tinh tấn, 正斷 chánh căn, 力 lực; (Ht.) 斷 căn, 精進 tinh tấn, 勢 thế.

vedanā; *tshor ba, tshor bar byed pa;* (Cđ.) (Ht.) 受 thọ, 痛 thống.

vedanā-kāya; *tshor ba'i tshogs;* (Cđ.) 受聚 thọ tụ; (Ht.) 受身 thọ thân.

vedanā-skandha; *tshor ba'i phung po;* (Cđ.) 受陰 thọ âm; (Ht.) 受蘊 thọ uân.

vedanīya; *myong bar 'gyur ba, myong 'gyur, myong bar bya ba*; (Cđ.) 受 thọ, 應受 ung thọ, 報 báo, 受報 thọ báo; (Ht.) 順受 thuận thọ, 所受 sở thọ, 順 thuận, 應有 ung hữu, 順生 thuận sinh.

Vaibhāṣika; *bye brag tu smra ba*; (Cđ.) (Ht.) 毘婆娑師 Ti-bà-sa sư.

vairāgya; *'dod chags dang bral ba, chags bral, chags bral bya ba*; (Cđ.) 離欲 ly dục, 離 ly; (Ht.) 離染 ly nhiễm, 離欲 ly dục, 離貪 ly tham, 離 ly.

Vaiṣeṣika; *bye brag pa*; (Cđ.) 韓世師外道 Bê-thế sư ngoại đạo; (Ht.) 勝論 Thắng luận.

vyāñjana; *yi ge; mtshan ma, rtags*; (Cđ.) 字 tự, 文句 văn cú, 無義文 vô nghĩa văn; 根 căn, 身分 thân phần, 相 tướng; (Ht.) 文 văn; 形(相) hình (tướng).

vyavacāra; *nam par 'drid pa can*; (Cđ.) 判 phán; (Ht.) 行 hành.

vyavasthā-hetu; *nam par bzhag pa'i rgyu*; (Cđ.) 成立差別因 thành lập sai biệt nhân; (Ht.) 建立因 kiến lập nhân.

Ngũ tụng Phạm – Tạng – Hán

vyākṛta; *lung du bstan pa*; (Cđ.) 有記 hữu ký, 成記 thành ký; (Ht.) (有) 記 (hữu) ký.

vyākṛtôdbhava; *lung bstan kyi byung*; (Cđ.) (Ht.) 有記生 hữu ký sinh.

vyāpāda; *gnod sems*; (Cđ.) 瞋恚毒 sân (nhuê, khuê), 瞋毒 sân độc; (Ht.) 瞋恚心 sân nhuê tâm, 瞋毒 sân độc.

vyāpāda-nivaraṇa; *gnod sems ki sgrib pa*; (Cđ.) 害蓋 hại cái; (Ht.) 瞋恚蓋 sân nhuê cái.

Ś

śakta; *mus pa*; (Cđ.) 能 năng, 可 khả; (Ht.) 能 năng, 堪能 kham năng, 易可 dị khả.

Śakra; *brgya byin*; (Cđ.) (Ht.) 天帝釋 Thiên đế Thích.

śabda; *sgra*; (Cđ.) 聲 thanh, 音聲 âm thanh, 言 ngôn, 名 danh; (Ht.) 聲 thanh, 音聲 âm thanh, 聲響 thanh hưởng, 言聲 ngôn thanh, 名 danh.

śabda-dhātu; *sgra'i kham*; (Cđ.) (Ht.) 聲界 thanh giới.

śarirā; *lus*; (Cđ.) 身 thân, 體

A-ti-đạt-ma câu-xá

thê; (Ht.) 身 thân, 内身形
nội thân hình, 體 thê.
śāṭhya; (Cđ.) (Ht.) 諂 siêm,
諂曲 siêm khúc.
śānta, śānti; zhi ba; (Cđ.)
(Ht.) 寂靜 tịch tĩnh, 靜
tĩnh.
Śāriputra; sâ ri'i bu; (Cđ.)
舍利弗 Xá-lợi-phất; (Ht.)
舍利子 Xá-lợi Tử.
śāsvata; rtag pa; (Cđ.) (Ht.)
常住 thường trụ, 常
thường.
śāstr; ston pa; (Cđ.) (Ht.) 師
sư, 大師 đại sư.
śāstra; bstan bcos; (Cđ.) 阿
毘達磨藏 A-ti-đạt-ma
tạng; (Ht.) 論 luận, 本論
Bản luận, 發智論 Phát trí
luận.
śilpa; bzo; (Cđ.) (Ht.) 工巧
công xảo.
śīla; tshul khirms; (Cđ.)
(Ht.) 戒 giới, 尸羅 thi-la,
護 hộ.
**śīla-vrata; tshul khirms
dang brtul zhugs**; (Cđ.) 戒
及執計 giới chấp kế,
戒執(取) giới chấp (thù);
(Ht.) 戒禁(取) giới cấm
(thù).
**śīla-vrata-parāmarśa; tshul
khirms dang brtul zhugs
mchog tu 'dzin pa**; (Cđ.)
戒執取 giới chấp thù;

(Ht.) 戒禁取 giới cấm thù,
戒取 giới thù.
**śīla-vrata-parāmarśa-dṛṣṭi;
tshul khirms dang brtul
zhugs mchog tu 'dzin pa'i
lta ba**; (Cđ.) 戒執取見
giới chấp thù kiến; (Ht.) 戒
禁取見 giới cấm thù kiến,
戒取見 giới thù kiến.
śīla-vratôpādāna; *tshul
khirms dang brtul zhugs
nye bar len pa*; (Cđ.) 戒執
取 giới chấp thù; (Ht.) 戒
禁取 giới cấm thù.
**śīla-skandha; tshul khirms
kyi phung po**; (Cđ.) 戒陰
giới âm; (Ht.) 戒蘊 giới
uẩn.
śubha; dge ba; (Cđ.) 善
thiện, 淨 tịnh, tín tín;
(Ht.) 善 thiện, 淨 tịnh.
**śubham karma; dge ba'i
las**; (Cđ.) (Ht.) 善業 thiện
nghiệp.
**śubha-vimokṣa; sdug pa'i
rnam par thar pa**; (Cđ.)
(Ht.) 淨解脫 tịnh giải
thoát.
śūnya; stong pa; (Cđ.) (Ht.)
空 không.
śūnyatā; stong pa nyid;
(Cđ.) 空義 không nghĩa,
真空理 chân không lý;
(Ht.) 空性 không tính, 空
觀 không quán, 真空 chân
không.

śūnyatā vimokṣa-mukham;
rnam par thar pa'i sgo
stong pa nyid; (Cđ.) (Ht.)
空解脫門 không giải thoát
môn.

śūnyatā-samādhi; *stong pa*
nyid ting nge 'dzin; (Cđ.) (Ht.)
空定 không định; (Ht.) 空
三摩地 không tam-ma-địa.

śaikṣa; *slob (pa);* (Cđ.) (Ht.)
學 học, 有學 hữu học

śaikṣya; *slob pa;* (Cđ.) 有學
hữu học, 有學人 hữu học
nhân, 弟子 đệ tử; (Ht.) 有
學 hữu học, 有學位 hữu
học vị, 弟子 đệ tử.

śailpasthānika; *bzo'i gnas*
pa; (Cđ.) (Ht.) 工巧處
công xảo xứ.

śraddhā; *dad pa;* (Cđ.) 信
tín; (Ht.) 信 tín, 淨信 tịnh
tín.

śrāddhādhimukta; *dad pas*
mos pa; (Cđ.) 信樂得 tín
lạc đắc, 信解脫 tín giải
thoát; (Ht.) 信解(得) tín
giải (đắc), 信勝解 tín
thắng giải.

śrāddhānusārin; *dad pas*
rjes su 'brang ba; (Cđ.) 由
信隨行(人) do tín tùy
hành (nhân); (Ht.) 隨信行
(者) tùy tín hành (giả).

śrāddhendriya; *dad pa'i*
dbang po; (Cđ.) (Ht.) 信根
tín căn.

Ngũ tụng Phạn - Tạng - Hán
śrī; *dpal;* (Cđ.) (Ht.) 富樂
phú lạc, 吉祥 cát tường.

śruta; *thos pa;* (Cđ.) 聞 văn,
文句 văn cú; (Ht.) 聞 văn,
所聞 sở văn.

śruta-maya; *thos pa las*
byung ba; (Cđ.) 聞慧 văn
huệ; (Ht.) 聞所成 văn sở
thành.

śrota; *rna ba;* (Cđ.) (Ht.) 耳(
根) nhĩ (căn).

śrota-vijñāna; *rna ba'i*
rnam par shes pa; (Cđ.)
(Ht.) 耳識 nhĩ thức.

śrotendriya; *rna ba'i dbang*
po; (Cđ.) (Ht.) 耳根 nhĩ
căn.

śloka; *tshigs su bcad pa;*
(Cđ.) 首盧柯 thù-lô-kha,
偈 kệ; (Ht.) 頌 tụng.

S

saṃyukta; *mthungs par*
ldan pa; (Cđ.) 相應 tương
ung, 應 ung, 聚 tụ; (Ht.)
繫 hệ, 相應 tương ung, 合
hiệp.

saṃyoga; *mthungs pa ldan*
pa, phrad pa, 'brel ba, reg
pa; (Cđ.) (和)合(hòa) hiệp,
相應 tương ung, 相攝
tương nhiếp, 聚 tụ, 觸 xúc;
(Ht.) 合hiệp, 相應 tương
ung, 聚 tụ, 觸 xúc.

saṃyoga-dravya; *ldan pa'i*

A-tì-đạt-ma câu-xá

rtsa; (Cd.) 結 結; (Ht.) 繫
事 hệ sự.

saṃyoga-vastu; *ldan pa'i
āngos pa*; (Cd.) 結類 結
loại; (Ht.) 繫縛 事 hệ
phược sự.

saṃojana; *kun tu sbyor ba,
kun nas dkris pa*; (Cd.) 結
kết; (Ht.) 結 結, 纏 纏.

saṃvara; *sdom pa*; (Cd.) 護
hộ, 護戒 hộ giới; (Ht.) 律
儀 luật nghi.

saṃvṛti; *kun rdzob*; (Cd.) 假
giả; (Ht.) 世俗 thế tục

saṃvṛti-sat; *kun rdzob tu
yod pa*; (Cd.) 俗有 tục
hữu, 俗諦 tục đế; (Ht.) 世
俗(諦) thế tục (đế).

saṃvṛti-satya; *kun rdzob
kyi bden pa*; (Cd.) 俗諦
tục đế; (Ht.) 世俗諦 thế
tục đế.

saṃsāra; *'khor ba*; (Cd.)
(Ht.) 生死 sinh tử.

saṃsāra-paṅka; *'khor ba'i
'dam*; (Cd.) (Ht.) 生死泥
sinh tử nê.

saṃskāra; *'du byed*; (Cd.)
行 hành, 業功能 nghiệp
công năng; (Ht.) 行 hành,
行勢力 hành thế lực.

saṃskāropādāna-skandha;
*'du byed nye ar len pa'i
phung po*; (Cd.) 行取陰
hành thủ âm; (Ht.) 行取蘊

hành thủ uẩn.

saṃskāra-duḥkhatā; *'du
byed kyi sdug bsngal nyid*;
(Cd.) 行苦 類 hành khổ
loại; (Ht.) 行苦 性 hành
khổ tính.

saṃskāra-pravāha; *'dus
byed kyi rgyun*; (Cd.) (Ht.)
行(法)相續 hành (pháp)
tương tục

saṃskāra-skandha; *'du
byed kyi phung po*; (Cd.)
行陰 hành âm; (Ht.) 行蘊
hành uẩn.

saṃskṛta; *'dus byas*; (Cd.)
(Ht.) 有爲 hữu vi.

saṃskṛta-dharma; *'dus
byas kyi chos*; (Cd.) (Ht.)
有爲法 hữu vi pháp.

saṃskṛta-lakṣaṇa; *'dus
byas kyi mtshan nyid*;
(Cd.) (Ht.) 有爲相 hữu vi
tướng.

saṃsthāna; *dbyibs, gnas pa*;
(Cd.) 相貌 tướng mạo, 形
(色) hình (sắc), 相 tướng;
(Cd.) 形(色) hình (sắc), 形
相 hình tướng, 形量 hình
lượng.

saṃsparśa; *'dus te reg pa,
reg pa (dang ldan pa)*;
(Cd.) (Ht.) 觸 xúc.

saṃsveda-ja; *drod gsher las
skye ba*; (Cd.) (Ht.) 濕生
thấp sinh.

sakala-bandhana; *'ching ba
mtha' da dang ldan pa*;

(Cđ.) (Ht.) 具縛 cụ phược.
sakṛd-āgāmin; *lan cig phyir 'ong ba;* (Cđ.) 斯陀含 tu-đà-hàm; (Ht.) 一來 nhất lai.
saṃkalpa; *rtog pa;* (Cđ.) 覺 giác, 思惟 tư duy; (Ht.) 尋 tâm, 思惟 tư duy.
saṃketa; *brdar brtogs pa;* (Cđ.) 世流布語所立 thể lưu bố ngữ sở lập; (Ht.) 假 giả.
saṃkleśa; *kun nas nyon mongs pa;* (Cđ.) 染 (汚) nhiễm (ô); (Ht.) 雜 (染) tạp (nhiễm).
Saṃkhyā; *grangs can pa;* (Cđ.) 僧佉 (外道) Tăng-khư (ngoại đạo); (Ht.) 數論 Số luận.
saṃgraha; *bsdus, pa bsdu ba, sduḍ pa;* (Cđ.) 攝 nhiếp, 和攝 hòa nhiếp, 略攝 lược nhiếp; (Ht.) 攝 nhiếp, 總攝 tổng nhiếp.
saṃgraha-vastu; *bsdus pa'i dngos po;* (Cđ.) 攝類 nhiếp loại; (Ht.) 攝事 nhiếp sự.
Saṅgīti-paryāya; *'gro ba'i rnam grangs;* (Cđ.) 別誦 Biệt tụng; (Ht.) 集異門足 (論) Tập dị môn túc (luận).
saṅghāta; *'dus pa, bsags pa, tshogs, bsdus 'joms, mang*

Ngũ vụng Phan - Tạng - Hán
po; (Cđ.) 聚 tụ, 微聚 vi tụ, 聚磕 tụ hạp, 衆磕 chúng hạp; (Ht.) 聚 tụ, 和合 hòa hiệp, 衆合 chúng hiệp.
saṃcāra; *'pho ba, 'phos pa;* (Cđ.) 轉 chuyển, 易 dịch, 異 dị, 行 hành, 鍊根 luyện căn; (Cđ.) 轉 (易) chuyển (dịch), 易 dị, 行 hành, 遷生 thiên sinh, 鍊根 luyện căn.
saṃcetanā; *sems pa;* (Cđ.) 作意 tác ý; (Ht.) 思 tư.
saṃjñā; *'du shes, ming, tha snyad, snyam du 'du shes par zad, brda shes;* (Cđ.) 想 tưởng, 名 danh, 名想 danh tưởng, 名字 danh tự, 假立 giả lập, 世流布所立 thể lưu bố sở lập, 作 tác tưởng; (Ht.) 想 tưởng, 名 danh, 名想 danh tưởng, 立名 lập danh, 假想 giả tưởng, 假立 giả lập.
saṃjñā-kāya; *'du shes kyi tshogs;* (Cđ.) 想聚 tưởng tụ; (Ht.) 想身 tưởng thân.
saṃjñā-vedita-nirodha-samāpatti; *'du shes dang tshor ba 'gog ba'i snyoms par 'jug pa;* (Cđ.) 滅想受定 diệt tưởng thọ định; (Ht.) 想受滅盡定 tưởng thọ diệt tận định, 滅受想定 diệt thọ tưởng định.

saṃjñā-skandha; 'du shes
kyi phung po; (Cđ.) 想陰
tuồng âm; (Ht.) 想蘊
tuồng uẩn.

satkāya; 'jig tshogs; (Cđ.)
滅身 diệt thân, 滅及身
diệt cập thân; (Ht.) 薩迦耶
tát-ca-da, 有身 hữu thân.

satkāya-dṛṣṭi; 'jig tshogs la
lta ba; (Cđ.) (滅)身見
(diệt) thân kiến, 見唯於滅
於身 kiến duy ư diệt ư
thân; (Ht.) 薩迦耶見 tát-
ca-da kiến, 有身見 hữu
thân kiến.

sattva; *sems can*; (Cđ.) 衆生
chúng sinh; (Ht.) 有情 hữu
tình.

sattva-loka; *sems can gyi*
'jig rten; (Cđ.) 衆生世界
chúng sinh thế giới; (Ht.)
有情世間 hữu tình thế
gian.

sattvākhyā; *sems can du*
ston pa, *sems can zhes bya*
ba; (Cđ.) 衆生名 chúng
sinh danh, 衆生數 chúng
sinh số, 說名衆生 thuyết
danh chúng sanh; (Ht.) 有
情數 (攝) hữu tình số
(nhiep), 有情名 hữu tình
danh.

sattvāvāsa; *sems can rnam*
kyi gnas; (Cđ.) 衆生居
chúng sinh cư; (Ht.) 有情

居 hữu tình cư.

sattva-sabhāgatā; *sems can*
gyi skal ba mnyam pa
nyid; (Cđ.) 衆生同分
chúng sinh đồng phần, 聚
同分 tụ đồng phần; (Ht.)
有情同分 hữu tình đồng
phần.

satya; *bden pa*; (Cđ.) 諦 đế,
聖諦 thánh đế, 實 thật, 事
實 sự thật; (Ht.) 諦 đế, 諦
理 đế lý, 實 thật.

satya-darśana; *bden pa*
mthong ba; (Cđ.) 見諦
kiến đế, 諦觀 đế quán;
(Ht.) 見諦(理) kiến đế
(lý).

satya-darśana-heya; *bden*
pa mthong bas spang bar
bya ba; (Cđ.) 見諦所應斷
kiến đế sở ưng đoạn.

sanidarśana; *bstan du yod*
pa, *bstan yod*; (Cđ.) 有顯
hữu hiển; (Ht.) 有見 hữu
kiến.

saniḥsāra; *nges par 'byung*
bcas; (Cđ.) (Ht.) 有離 hữu
ly.

santati; *rgyud*, *rgyun*; (Cđ.)
相續 tương tục; (Ht.) 相續
tương tục, 身相續 thân
tương tục, 身 thân.

santāna; *rgyud*, *rgyun*; (Cđ.)
相續 tương tục; (Ht.) 相續
tương tục, 身 thân.

sandhi; *mtshams*; (Cđ.) 接
tiếp; (Ht) 續 tục.

sandhi-citta; *mtshams sbyor
ba'i sems*; (Cđ.) 托生心
thác sinh tâm, 托胎心 thác
thai tâm; (Ht.) 結生心 kết
sinh tâm.

samnipattita; '*dus pa*, '*du
ba*; (Cđ.) (Ht.) 和合 hòa
hiệp.

saparivāra; '*khor dang bcas
pa*, '*khor rnamz dang
bcas*; (Cđ.) 伴類 bạn loại,
因緣資糧 nhân duyên tư
lượng, 共隨行相應法
cộng tùy hành tương ưng
pháp; (Ht.) 助伴 trợ bạn,
隨行 tùy hành, 眷屬 quyến
thuộc.

sapratigha; *thogs pa dang
bcas pa*, *thogs pa*; (Cđ.) 有
礙 hữu ngại; (Ht.) 有對
hữu đối.

sabhāga; *skal ba mnyams
pa*, *skal mnyams*, *brien pa
dang bcas pa*, *sten bcas*,
'*dra ba*, *cha 'dra ba*; (Cđ.)
有等分 (hữu) đẳng phần,
同類 đồng loại; (Ht.) 同分
đồng phần, 同類 đồng
loại,

sabhāga-hetu; *skal mnyams
rgyu*, *skal ba mnyams pa'i
rgyu*, *skal ba'i rgyu*, '*dra
ba'i rgyu*; (Cđ.) (Ht.) 同類
因 đồng loại nhân.

samanantara; *mtshungs pa
de ma thag pa*, *de ma thag
pa*; (Cđ.) 次第 thứ đệ, 無
間 vô gián; (Ht.) 等無間
(đẳng) vô gián.

samantara-kṣaṇa; *mjug
thogs gyi skad cig ma*;
(Cđ.) 次第剎那 thứ đệ sát-
na; (Ht.) 次剎那 thứ sát-
na, 剎那等無間 sát-na
đẳng vô gián.

samanantara-niruddha;
'*gags ma thag pa*; (Cđ.) 無
間滅 vô gián diệt; (Ht.) 無
間滅已 vô gián diệt dĩ.

samanantara-pratyayatva;
*mtshungs pa de ma tha
pa'i rkyen*; (Cđ.) 次第緣
thứ đệ duyên; (Ht.) 等無間
緣 đẳng vô gián duyên.

samanantarātīta; '*das ma
thag pa*, *mtshungs pa de
ma thag pa 'das pa*; (Cđ.)
無間滅 vô gián diệt, 次第
已滅 thứ đệ dĩ diệt, 等已
滅 đẳng dĩ diệt; (Ht.) 無間
滅 vô gián diệt.

samanvāgata; *ldan pa*,
mtshungs par ldan pa;
(Cđ.) 相應 tương ưng, 共
相應 cộng tương ưng, 相
tương, 有 hữu, 同隨 đồng
tùy, 至得 chí đắc, 至得相
應 chí đắc tương ưng, 犯
phạm; (Ht.) 成就 thành

A-tì-đạt-ma câu-xá

tựu, 成 thành, 已成 dĩ thành, 得成 đắc thành, 得 đắc, 具 cụ, 俱 câu, 發 phát.

samanvāgama; *ldan pa, kun tu ldan pa;* (Cđ.) 至得 chí đắc, 相應 tương ứng, 至得相應 chí đắc tương ứng, 同隨 đồng tùy, 至得同隨 chí đắc đồng tùy; (Ht.) 成就 thành tựu, 成 thành.

samaya; *dus, tshe;* (Cđ.) (Ht.) 時 thời, 緣 duyên.

samaya-vimukta; *dus kyi rnam par grol ba;* (Cđ.) (Ht.) 時解脫 thời giải thoát.

samavāya; *'du ba, 'dus pa. tshogs pa, mang po;* (Cđ.) 聚集 tụ (tập); (Ht.) 聚集 tụ tập, 合集 hiệp tập, 衆緣和合 chúng duyên hòa hiệp.

samādhi; *ting nge 'dzin;* (Cđ.) 定 định, 正定 chánh định, 本定 bản định, 三摩提 tam-ma-đê; (Ht.) 定 định, 正定 chánh định, 三摩地 tam-ma-địa, 等持 đẳng trì.

samāpatti; *snyoms par 'jug pa, snyoms 'jug;* (Cđ.) 定 định, 三跋提 tam-ma-bạt-đê, 入觀 nhập quán, 修定 tu định, 修得 tu đắc; (Ht.) 定 định, 等至 đẳng chí, 入

定 nhập (định).

samāpatti-citta; *snyoms par 'jug pa 'i sems;* (Cđ.) 三摩提心 tam-ma-đê tâm, 入無心定 nhập vô tâm định, 出滅定心 xuất diệt định tâm; (Ht.) 入定心 (nhập) định tâm.

samāśraya; *rtan mtshungs pa can;* (Cđ.) (Ht.) 同依 đồng y.

samāhita; *mnyam par bzhag pa; mnyam bzhag;* (Cđ.) 寂靜 (地) tịch tĩnh (địa), 定 định, 定地 định địa, 定心 định tâm, 入觀 nhập quán; (Ht.) 等引 đẳng dẫn, 定 định, 定地 định địa, 定心 định tâm, 正在定 (chánh) tại định.

samukti; *tshogs;* (Cđ.) 總集 tổng tập; (Ht.) 總說 tổng thuyết.

samutthāna; *kun nas slong ba ba, kun slong;* (Cđ.) 緣起 duyên khởi, 發起 phát khởi; (Ht.) 等起 đẳng khởi.

samutthānena kuśalāḥ; *kun nas slong ba 'i dge ba;* (Cđ.) 由發起故是善 do phát khởi cố thị thiện; (Ht.) 等起善 đẳng khởi thiện.

samudaya; *kun 'byung ba, yan dag par 'byung ba;*

(Cd.) (Ht.) 集 tập.
samudaya-dharma-jñāna;
kun 'byung ba la chos shes pa; (Cd.) (Ht.) 集法智 tập pháp trí.
samudaya-satya; *kun 'byung gi bden pa;* (Cd.) (Ht.) 集諦 tập đế.
samudaye'nvaya-jñāna;
kun 'byung la rjes su shes pa; (Cd.) (Ht.) 集類智 tập loại trí.
samprayukta; *mtshungs ldan, mtshungs par ldan pa, ldan pa;* (Cd.) (Ht.) 相應 tương ứng.
samprayuktaka-hetu;
mtshungs par ldan pa'i rgyu, mtshungs ldan rgyu; (Cd.) (Ht.) 相應因 tương ứng nhân.
samprayoga; *mtshungs par ldan pa, mtshungs ldan;* (Cd.) 相應 tương ứng, 相續 tương tục; (Ht.) 相應 tương ứng.
samprayogatas; *mtshungs par ldan pa'i sgo nas;* (Cd.) 相應縛 tương ứng phược; (Ht.) 所相應 sở tương ứng.
samprayogena *kuśalāḥ;*
 tương ứng thiện 相應善
sampraharṣaṇa-viśeṣa; *kun tu dga' ba'i bye brag;* (Cd.) 歡喜差別 hoan hi sai

Ngũ vưng Phạn – Tang – Hán
 biệt; (Ht.) 欣舉差別 hân cử sai biệt.
sambodhy-aṅga; *yang dag byang chub kyi yan lag;* (Cd.) 覺分 giác phần; (Ht.) 覺支 giác chi, 等覺分 đẳng giác phần.
sarāṇa; *'thab bcas;* (Cd.) 有鬪爭 hữu đấu tranh, 有鬪 hữu đấu; (Ht.) 有諍 hữu tránh.
sarva-kālāstitā; *dus thams cad du yod pa, dus rnams kun tu yod pa;* (Cd.) 於一切時 有 ư nhất thiết thời hữu, 三世有 tam thế hữu; (Ht.) 恒時有 hằng thời hữu, 三世有 tam thế hữu.
sarvatra-jñāna; *thams cad mkhyen pa;* (Cd.) (Ht.) 一切智 nhất thiết trí.
sarvatraga-hetu; *kun tu 'gro ba'i rgyu;* (Cd.) (Ht.) 遍行因 biên hành nhân.
sarvarthā; *rnam pa thams cad (du);* (Cd.) (由)一切種 (do) nhất thiết chủng, 一切方便 nhất thiết phương tiện, 一向 nhất hướng; (Ht.) 一切種 nhất thiết chủng, 遍一切種 biên nhất thiết chủng, 一切種力 nhất thiết chủng lực, 一切種類 nhất thiết chủng loại, 必 tất.

A-tì-đạt-ma câu-xá

- sarvathā-jñāna**; *rnam pa thams cad mkhyen pa*; (Cđ.) (Ht.) 一切種智 nhất thiết chủng trí.
- sarva-saṃskāra anityāḥ**; *'du byed thams cad ni mi rtag pa*; (Cđ.) 一切有爲無常 nhất thiết hữu vi vô thường; (Ht.) 諸行無常 諸 hành vô thường.
- savastuka**; *gzhi dang bcas pa*; (Cđ.) 有類 hữu loại; (Ht.) 有事 hữu sự, 依有事 y hữu sự.
- savicāra**; *dp̄yod pa dang bcas pa, dp̄yod dang bcas*; (Cđ.) 有觀 hữu quán; (Ht.) 有伺 hữu tứ.
- savitarka**; *rtog pa dang bcas pa*; (Cđ.) 有覺 hữu giác; (Ht.) 有尋 hữu tầm.
- savipāka**; *rnam par smin pa dang bcas pa, rnam par smin bcas*; (Cđ.) 有果報 hữu quả báo; (Ht.) 有異熟 hữu dị thực.
- saha**; *dang bcas pa, bcas*; (Cđ.) (Ht.) 共 cộng, 俱 câu.
- sahaja**; *lhan cig skyes pa, lhan cig tu skye ba, lhan cig skyed pa*; (Cđ.) 俱起 câu khởi, 共生 cộng sinh; (Ht.) 俱生 câu sinh, 俱起 câu khởi.
- sahaja-prāpti**; *lhan cig skye ba'i thob pa*; (Cđ.) 俱有得 câu hữu chí đắc; (Ht.) 俱生得 câu sinh đắc.
- sahaja-prāpti-hetuka**; *lhan cig skye ba'i thob pa'i rgyu can*; (Cđ.) 俱有得爲生因 câu hữu chí đắc vi sinh nhân; (Ht.) 俱生得爲生因 câu sinh đắc vi sinh nhân.
- saha-jāta**; *lhan cig skyes pa*; (Cđ.) 俱生 câu sinh; (Ht.) 俱起 câu khởi.
- saha-bhāva**; *lhan cig 'byung ba*; (Cđ.) 俱有 câu hữu; (Ht.) 俱時有 câu thời hữu, 並有 tịnh hữu.
- saha-bhū**; *lhan cig 'byung ba, lhan cig skyes pa, lhan cig dang 'byung*; (Cđ.) 俱起 câu khởi, 共起 cộng khởi, 俱生相應 câu sinh tương ưng; (Ht.) 俱有 câu hữu, 俱起 câu khởi, 俱生 câu sinh, 隨行 tùy hành.
- sahabhū-hetu**; *lhan cig 'byung ba'i rgyu*; (Cđ.) (Ht.) 俱有因 câu hữu nhân.
- saha-śabda**; *lhan cig ces bya ba'i sgra*; (Cđ.) 俱言 câu ngôn; (Ht.) 俱聲 câu thanh.
- sahotpāda**; *lhan cig skye ba*; (Cđ.) (Ht.) 俱生 câu sinh.

sahotpanna; *lhan cig 'byung ba*; (Cđ.) (Ht.) 俱生 câu sinh, 俱起 câu khởi.

sākāra; *rnam pa danh bcas pa*; (Cđ.) 有相 hữu tướng, 行相 hành tướng; (Ht.) 有行相 hữu hành tướng.

sākṣāt; *mngon sum*; (Cđ.) 現時 hiện thời; (Ht.) 鄰近 lân cận.

sākṣāt-karaṇa (*sākṣāt-kr*); *mngon sum du byed pa*; (Cđ.) 證 chứng; (Ht.) 作證 tác chứng, 證得 chứng đắc, 證 chứng.

sāṃketika; *brdar btags pa*; (Cđ.) 假名 giả danh; (Ht.) 世俗 thế tục.

sāṅghika; *dge 'dun*; (Cđ.) 大眾 Đại chúng; (Ht.) 僧祇 Tăng-kỳ.

sānucara; *rjes su 'brang ba dang bcas pa, rjes su 'brang ba*; (Cđ.) 助伴 trợ bạn, 伴類 bạn loại; (Ht.) 隨行 tùy hành.

sāmagrī; *tshogs pa, mthun pa*; (Cđ.) 聚集 tụ tập, 和合 hòa hiệp, 衆 chúng; (Ht.) 和合 hòa hiệp, 合 hiệp.

sāmagrī-phala; *tshogs pa 'i 'bras bu*; (Cđ.) 集果 tập quả; (Ht.) 和合果 hòa hiệp quả.

sāmantaka; *nyer (b)sdogs, nye ba 'i bsdogs pa*; (Cđ.) 近分 cận phần, 近方便 cận phương tiện, 方便地 phương tiện địa, 前方便 tiền phương tiện, 前分 tiền phần; 近分 cận phần, 加行 gia hành, 前 tiền.

sāmantakīya; *ner bsdogs pa*; (Cđ.) 近分定 cận phần định; (Ht.) 近分 cận phần.

sāmarthya; *nus pa. mthu*; (Cđ.) 功能 công năng, 勢力 thế lực; (Ht.) 功能 công năng, 有用 hữu dụng, 力 lực, 堪能 kham năng.

sāmānya; *'dra ba*; (Cđ.) 同 đồng, 相似 tương tự; (Ht.) 同 đồng, 等 đẳng.

sāmānya-manaskāra; *spyi yid la byed pa*; (Cđ.) 通相 thông tương tư duy; (Ht.) 共相 cộng tương tác ý.

sāmānya-lakṣaṇa; *spyi 'i mshan nyid*; (Cđ.) 通相 thông tương; (Ht.) 共相 cộng tương.

sāmānya-viṣya; *spyi yul can*; (Cđ.) 通境 thông cảnh; (Ht.) 共相境 cộng tương cảnh.

sāra; *sra ba*; (Cđ.) 眞實 chân thật; (Ht.) 堅 kiên.

sālamba; *dmigs pa dang*

A-ti-đạt-ma câu-xá

- bcas pa*; (Cđ.) 境法 *cảnh pháp*; (Ht.) 有所緣 *hữu sở duyên*.
- sālabana*; *dmigs pa dang bcas pa, dmigs bcas*; (Cđ.) 有緣緣 *hữu duyên duyên*, 有境 *hữu cảnh*, 有境界 (法) *hữu cảnh giới* (pháp); (Ht.) 有所緣 *hữu sở duyên*.
- sāsraya*; *rtan dang bcas pa*; (Cđ.) 有依 *hữu y*, 及依止 *cập y chí*; (Ht.) 有所依 *hữu sở y*, 及所依止 *cập sở y chí*.
- sāsrava*; *zag bcas, zag pa dang bcas*; (Cđ.) 有流 *hữu lưu*; (Ht.) 有漏 *hữu lậu*.
- sukha*; *bde ba, sla ba, phan pa*; (Cđ.) 樂 *lạc*, 勝樂 *thắng lạc*, 美妙 *mỹ diệu*, 現樂 *hiện lạc*, 安樂 *an lạc*; (Ht.) 樂 *lạc*, 快樂 *khoái lạc*, 現法樂 *hiện pháp lạc*, 增上安樂 *tăng thượng an lạc*.
- sukhendriya*; *bde ba'i dbang po*; (Cđ.) (Ht.) 樂根 *lạc căn*.
- sukha-vedanā*; *bde ba mnyong bar 'gyur ba*; (Cđ.) (Ht.) 樂受 *lạc thọ*.
- sukha-vedanīya*; *bde ba mnyong bar 'gyur ba*; (Cđ.) *bde ba mnyong ba 'gyur ba*; (Cđ.) 於樂受好

- ư *lạc thọ hảo*, (有) 樂受 (*hữu*) *lạc thọ*, 應受樂 *ung thọ lạc*, 與樂受相符 *đữ lạc thọ tương phù*, 能生樂受 *năng sinh lạc thọ*, năng khởi 能起樂 *lạc*, 樂受所領 *lạc thọ sở lãnh*; (Ht.) 順樂受 *thuận lạc thọ*, 順生樂受 *thuận sinh lạc thọ*.
- sugati*; *bde 'gro*; (Cđ.) 善道 *thiện đạo*; (Ht.) 善趣 *thiện thú*.
- sendriya*; *dbang po dang bcas pa*; (Cđ.) (Ht.) 有根 *hữu căn*.
- sendriyah kāyah*; *dbang po dang bcas pa'i lus*; (Cđ.) (Ht.) 有根身 *hữu căn thân*.
- Sautrāntika*; *mdo sde pa*; (Cđ.) (Ht.) 經部 (師, 宗) *Kinh bộ* (sư, tông).
- saumanasya*; *yid bde ba*; (Cđ.) 喜 *hi*, 適心 *thích tâm*, 心踴躍 *tâm dũng dục*; (Ht.) 喜 *hi*.
- saumanasyendriya*; *yid bde ba'i dbang po*; (Cđ.) (Ht.) 喜根 *hỷ căn*.
- skandha*; *phung po*; (Cđ.) 陰 *âm*, 聚 *tụ*; (Ht.) 蘊 *uẩn*, 聚 *tụ*.
- skandha-āyatana-dhātu*; *phung po skye mched khams, phung po dang skye mched dang khams dang*; (Cđ.) 陰入界 *âm*

nhập giới; (Ht.) 蘊處界
uẩn xứ giới.
styāna; *rmugs pa*; (Cđ.) 疲
弱 bì nhược, 無安 vô an;
(Ht.) 昏沈 hôn trầm.
styānāuddhatya; *rmugs pa
dang rgod pa*; (Cđ.) 疲弱
掉起 bì nhược trạo (điệu)
khởi; (Ht.) 昏沈掉舉 hôn
trầm trạo (điệu) cử.
styāna-middha; *rmugs pa
dang gnyid*; (Cđ.) 睡弱
thụy nhược; (Ht.) 昏沉睡
眠 hôn trầm thụy miên.
sthāna; *gnas, 'jogs pa*; (Cđ.)
處 xứ, 有處 hữu xứ, 住
trụ, 安 an; (Ht.) 處 xứ, 有
處 hữu xứ, 所依處 sở y
xứ, 方所 phương sở, 器世
間 khí thế gian, 住 trụ, 安
an, 止 chi.
sparśa; *reg pa*; (Cđ.) (Ht.)
觸 xúc.
sparśa-pratyaya; *reg pa'i
rkyen*; (Cđ.) 緣觸 duyên
xúc, 依觸 y xúc; (Ht.) 緣
觸 duyên xúc, 觸爲緣 xúc
vi duyên.
sparśayatana; *reg pa'i skye
mched*; (Cđ.) 觸入 xúc
nhập; (Ht.) 觸處 xúc xứ.
spraṣṭavya; *reg bya*; (Cđ.)
觸 (界, 塵) xúc (giới, trần);
(Ht.) 觸界 xúc (giới), 所
觸 sở xúc.

Ngũ tụng Phạm - Tạng - Hán
smṛti; *dran pa, sems*; (Cđ.)
念 niệm, 正念 chánh niệm,
憶念 ức niệm, 憶持 ức tri;
(Ht.) 念 niệm, 正念 chánh
niệm, 憶念 ức niệm, 思 tư.
smṛti-sambodhy-aṅga;
*dran pa yang dag byang
chub kyi yan lag*; (Cđ.) 念
覺分 niệm giác phần; (Ht.)
念覺支 niệm giác chi, 念
等覺分 niệm đẳng giác
phần.
smṛty-upasthāna; *dran pa
nye bar 'jog pa, dran pa
nye bar gzhag pa*; (Cđ.) 念
處 niệm xứ; (Ht.) 念住
niệm trú.
strī; *bud me, mo*; (Cđ.) (Ht.)
女 nữ, 婦 phụ.
strīndriya; *mo'i dbang po*;
(Cđ.) (Ht.) 女根 nữ căn.
strī-pum-indriya; *pho mo'i
dbang*; (Cđ.) (Ht.) 男女根
nam nữ căn.
srotāpatti-phala; *rgyun du
zhugs pa'i 'bras bu*; (Cđ.)
須陀洹果 tu-đà-hoàn quả;
(Ht.) 瀆流果 dự lưu quả.
srota-āpanna; *rgyun du
zhugs pa*; (Cđ.) 須陀洹 tu-
đà-hoàn; (Ht.) 瀆流 dự
lưu.
svabhāva; *rang bzhin, rang
ngo ba, ngo nyid*; (Cđ.) 性
tính, 自性 tự tính, 體性
thể tính, 體相 thể tướng,

A-ti-đạt-ma câu-xá

自體 tự thể; (Ht.) 性 tính,
自性 tự tính, 體 thể, 自體
tự thể, 體性 thể tính, 自相
tự tướng.

svalakṣaṇa; *rang gi mtshan
nyid*; (Cđ.) 自相 tự tướng,
別相 biệt tướng, 性類 tính
loại; (Ht.) 自相 tự tướng.

svabhāva-vastu; *rang bzhin
gyi dngos po*; (Cđ.) 自性
類 tự tính loại; (Ht.) 自性
事 tự tánh sự.

svabhāvena kuśalāni; *ngo
bo nyid kyis dge ba yin*;
(Cđ.) 由自性是善 do tự
tính thị thiện; (Ht.) 自性善
tự tính thiện.

svāsāntānika; *rang gi
rgyud la yod pa*; (Cđ.) 於
自相續 ư tự tương tục, 依
自相續 y tự tương tục
sinh; (Ht.) 自身 tự thân, 自
相續 tự tương tục.

H

hata; *bcom pa, bsad pa,
nyen pa*; (Cđ.) 滅 diệt, 損
害 tổn hại, 已殺 dĩ sát, 所
逼 sở bức; (Ht.) 滅 diệt, 破
phá, 害 hại, 殺已 sát dĩ, 所
逼 sở bức.

hatāndhakāra; *mun pa
bcom pa*; (Cđ.) 滅諸冥
diệt chư minh; (Ht.) 冥滅
minh diệt.

Hastipadopama; *glang po'i
che'i rjes lta bu*; (Cđ.) 象
迹譬經 Tượng tích thí
kinh; (Ht.) 象迹喻經
Tượng tích dụ kinh.

hita; *phan pa, phan par bya
ba, mthun pa, ldan pa*;
(Cđ.) 利 lợi, 利益 lợi ích,
善利 thiện lợi, 安樂利益
an lạc lợi ích, 好 hảo; (Ht.)
利 lợi, (增上) 利 (tăng
thượng) lợi ích, 利樂 lợi
lạc.

hīna; *dman pa, ngan pa,
chung ngu, phri nas*; (Cđ.)
下 hạ, 下品 hạ phẩm, 下性
hạ tính, 減 giảm, 下劣 hạ
liệt, 鄙 bỉ; (Ht.) 下 hạ, 劣
liệt, 下劣 hạ liệt, 減 giảm,
下士 hạ sĩ.

hetu; *rgyu*; (Cđ.) (Ht.) 因
nhân, 因緣 nhân duyên, 生
因 sinh nhân.

hetuka; *rgyu can, rgyu las
bung ba*; (Cđ.) (Ht.) 爲因
vi nhân.

hetu-pratyaya; *rgyu'i
rkyen, rgyu dang rkyen*;
(Cđ.) 因緣 nhân duyên, 因
及緣 nhân cập duyên;
(Ht.) 因緣 nhân duyên, 因
緣性 nhân duyên tính, 因
緣力 nhân duyên lực.

hetu-phala; *rgyu dang 'bras
bu*; (Cđ.) (Ht.) 因果 nhân

quả.

hetu-vastu; *rgyu'i dngos po*;
(Cd.) 因類 nhân loại; (Ht.)
因事 nhân sự.

heya; *spang bar bya ba*,
spang bya, gzhom par bya
ba; (Cd.) 所滅 sở diệt, 所
斷 sở đoạn; (Ht.) 斷 đoạn,
滅 diệt.

hrī; *ngo tsha shes pa*; (Cd.)
羞 tu; (Ht.) 慚 tâm.